

Ya
306

BIBLIOTHECA
POMERANICA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SALLE)

Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page.

GENEROSO ET MAGNIFI-
CO DOMINO, DOMINO BURCHARDO
Schenck, Libero Baroni in Tauttenburgk & Frau-
prisnitz: Serenissimo Electori Saxoniae CHRISTIANO II.
à consilijs secretioribus, praefectoque generali in Freib-
burgk & Eckhardsberg.

Itemq;

ANTIQUA NOBILITATE, VIRTUTE, DI-
gnitate, prudentia, vsuq; rerum conspicuo viro, Dn. ESAIAE
à BRANDENSTEIN, in Oppurg, Grunau & Knau: Consi-
liario intimo, ac curiae Electoralis supreme Lips: ampliss.
praesidi:

*Dominis suis & patronis debita subiectione
& obseruantia colendis.*

Gratiam & pacem à Deo patre, per Iesum Christum
seruat; cum spiritus sancti virtute precatur.

Collegi hinc inde, Viri Magnifici, Threno-
dias, in patriae deflagrationem piaε συμπα-
θείας, ergò à diuersis conscriptas. Quae cum
typis euulgandae essent, operæpretium
me facturum putavi, si eiusdem argumenti epistolas
quasdam insererem, vt fructum libellus paulò vbe-
riorem afferret. Sunt enim quos soluta & libera ma-
gis oratio delectat, quàm quae numeris adstricta vin-
cto pede incedit. Cumq; historicæ ὑπομνήσεις & con-
solationes alicubi inspersae sint: vel hoc nomine iu-
cundiores Lectori epistolas fore existimaui. Adiecta

A 2

ad

ad libelli calcem commonefactio est, duabus parti-
bus constans. In priore causas indagare studeo, cur
tam crebra hodie incendia sint. Atque hinc poteram
sanè vnam hanc & præcipuam causam vrgendam
suscipere, Mundi senectam, qui in extrema li-
nea constitutus in quosuis malorum, miseriarum,
confusionum gurgites pronus ac præceps abripitur,
sensim in seipso marcescens ac deficiens, vt in fine se-
culorum & temporum omni mole suâ celerius ruat.
Sic enim testis irrefragabilis Christus: *Audituri estis, in-
quit, bella & rumores bellorum, consurget gens contra gentem
& regnum contra regnum, & erunt pestilentie & fames &
terramotus singulis locis, Matth. 24.* Quæ res incitamen-
to nobis sit, vt salutari pœnitentia ad Deum versi,
fursimq; capita (Luc. 21.) attollentes, mundi finem,
nostramq; omnium ἀπολύτρωσις iamiam instare creda-
mus, animis subinde expendentes, quàm graue &
horrendum impijs futurum sit, inextinguibilis ge-
hennæ tormenta nullo fine ac modo terminanda
perferre. Verùm plenioris paulò considerationis
visa res est. Itaq; plures peruestigare causas libuit,
quæ ad incendia occasiones & possunt & solent præ-
bere: inter quas hominũ partim malitia & detestan-
dus in peccando furor, partim temeritas & impru-
dencia, nec rarò effrenis improbitas eorum, qui le-
uibus iniurijs irritati, ad ignes conflandos flagitiosè
descendunt, imprimisq; Satanæ rabies, præcipuum
sibi locum vendicant. A quibus omnibus Dei per-
missum.

missum minimè excludendum, qui hominum malefactis ad iustam iram prouocatus, huiusmodi calamitates aut ipse immittit, aut consilio nutuq; sic suo eas moderatur & temperat, vt impijs in poenam, pijs in adiumentum (Rom. 8.) & probationem, reliquis in exemplum cedant, adeoq; salutari in omnibus fine terminentur.

Altera pars in consolando consistit, quam cum priori ideo connectere volui, vt intelligat lector beneuolus, ita me in muneris mei administratione versari, vt cogitatione tamen ad patriam subinde recurram, ac pro vrbis instauratione preces apud Deum interponam assidue, cum fidelissimis verbi præconibus animo iunctus, quos noui ad consolandum omnes ingenij nervos piè & cordatè intendere.

Equidem patriæ *συγκάματα* potius, quàm *δενωδία* optassem. Illa enim rerum secundarum, hæc tristium indicia sunt. Verùm quia rerum omnium moderatori aliter visum est, existimaui, id me debere præ cæteris patriæ, vt, quandoquidem in argumento iucundiore versari non licet, vel tristia hæc scribendo *συμπαιδείας* Christianæ significationem publicè declararem. Idq; eò magis conuenire existimaui, cum sacræ literæ & recreare iubeant afflictos, & consolationes, quæ ex scripturis tanquam fonte suo proprio ducuntur, summopere commendent, adeò quidem, vt regius propheta apertè fateatur, se vno hoc sustentaculo nixum omnes malorum & afflictio-

num scopulos feliciter superasse, ipsēq; prouerbiorum sacrorum author affirmare non dubitet, *fauum mellis esse verba iucunda, animæ dulcedinem & sanitatem osium.* In quam sententiam & saniores ethnici dixerunt, *ψυχῆς νοσῶσκει ἐστὶ φάρμακον λόγος,*

Animi dolentis est medela oratio.

Quo magis laudandi ciues alijq; , quibus damnum ab incendijs illatum est, quod cum norint, quantum in consolationibus quas scriptura suppeditat, virium ac salutaris energiae sit, auidè eas hauriunt, animisq; dira clade sauciatis instar fragrantissimi olei instillari patiuntur. Norunt videlicet, consolationis hunc thesaurum gemmis nobiliorem ac super *aurum & obrizum desiderabilem* (Psalm 91.) non ab hominibus, sed à Deo ipso, qui ob id *θεὸς πάσης παρακλήσεως* dicitur, profectum, inq; scripturis sacris ad nostrum omnium vsum repositum esse. Norunt, salutis nostrae authorem Christum, cui *doctorum linguam & gratiam in labijs diffusam tribuit dominator Dominus*, verbum salutis & consolationis è sinu patris prolatum enunciaffe: Dei autem spiritum non modò obsignare illud in cordibus, sed & vim credentibus tribuere, *vt in quibusuis angustijs constitutos erigere possint ea consolatione, qua nos ipsos Deus consolatur* (2. Corinth. 1.) Id dum faciunt, dilectionem in Deum fideiq; *πληροφορίαν* cum spe salutaris auxiliij iunctam conspectiorem reddunt. Quam vt spero, ita Deus remunerabitur, vt ciuitas ipsorum pristinum nitorem propediem recuperatura,

ra,

ra, nihilq; quod ad priorem *κατάστασιν καὶ εὐδαιμονίαν* per-
tinet, desideratura sit. Quod pro sua in credentes
bonitate cumulatè pater ille miserationum conce-
dat.

Vestræ autem Magnificentia scriptum hoc nun-
cupare placuit, cùm sciam, VV. Magnifi. afflictæ
Annæbergensium Reipub. non benè solùm velle,
sed etiam vt è tempestate in tranquillum resti-
tuatur, cum viris nobilissimis, eximijs & præstan-
tissimis, quos Magnifi. VV. Collegas & *παρασάτας*
omni exceptione maiores habet, consilia ac preces
apud sereniss. Principem Electorem, Dominum no-
strum clementiss. subinde interponere. Pergite,
obsecro, Viri Magnifici, charitatis & beneficentiæ
stadium feliciter porrò decurrere, idq; indefesso stu-
dio agere enixè, quod ad commendandam Principi
& prouehendam collapsæ vrbis instaurationem per-
tinet: id persuasum habentes, VV. Magnificentiam
non rem solùm Deo gratissimam facere, sed & de
vniuerso senatus ac ciuium ordine præclarissimè me-
reri. Valetè. Die Bartolemæi Apostoli, Anno
1604. Dresdæ.

VV. Magnifi.

submissè obseruans

M. Paulus Ienifius An-
næbergensis, Concion,
aulicus,

Ad Lectorem.

Mens fugit, & trepidos horror formidine soluit
Artus, sanguis abit, corpusq; relinquit inane,
Haud aliter stupui, quam qui correptus acuto
Morbo viuit, & est vita tamen inscius ipse:
Cum mecum praclara urbis perpendo ruinam
Annæ quem Montem prisca dixere coloni.

Ignivomus demon scelerum fraudisq; Magister
Quid possit soleatq; supremi ubi numine Regis
Permissum est, moliri, aut qua queat addere damna,
Hoc disce exemplo Lector: furit ignis habenis
Immisis per tecta, trabes, preciosaq; templa:
Fit vapor, & tremulam volat ater fumus ad ethram,
Concidit urbs praeceps, ciuesq; relinquit egenos.

Quis duros adeo silices in pectore gestet?
Cui non corda stuporq;, timorq;, tremorq;, repente
Inuadat, quoties fama hac peruenit ad aures.

Hoc igitur quicumque malum triste atque nefandum
Et plenè & planè secum nouisse laborat,
Ienisi hunc celebris lustret videatq; libellum.

Auxilio at tu **CHRISTE** tuo nos protege, sauis
Tres nobis ne hostes noceant, caro, lethifer anguis
Et mundus, iunctis nobis qui viribus instant.
Sic tibi **CHRISTE** tuum nomen laudesq; manebunt.
Interea noster praclarus floreat auctor,
Sitq; memor nostri, nullum moriturus in auum.

M. Christophorus, D. Pauli fil.
Laurentius, anno InCenDII
Annæ Montani.

1

DE ANNÆBERGA
INCENDIO CONSUMTA,
EPISTOLÆ à DIVERSIS
scriptæ.

I.

VIRO REVERENDO, M. PAULO IENISIO,
ILLVSTRISSIMÆ ELECTORALIS AVLÆ
*Dresdensis Ecclesiastæ, collega & in Christo
fratri honorando.*

S Al. in Domino. In Annalibus sacris, tum
Ieremiæ Prophetæ, tum Esdræ scribæ, tum etiam
Nehemiæ pincernæ regij, pietatem in patriam sum-
mè commendari legimus. Illius quidem, quòd Hiero-
solymæ, vrbis olim in toto Oriente & sanctitatis nomine &
ædificiorum splendore longè celeberrimæ, conflagrationem &
interitum acerbis threnodiis ac lugubribus lamentationibus
suis profecutus est. Horum verò, quòd eiusdem vrbis instaur-
rationem, tam apud Principes viros, quàm apud sympatriotas
suos, omni conatu promouere studuerunt. Horum Sanctissis-
morum vestigijs tu M. Paule Ienisi, vir reuerende & piens-
tissime, collega & frater in Christo honorande, quantum vi-
deo, insistis, & vtrumque præstare niteris, dum non tantum
priuatim miserandam patriæ tuæ Annæbergæ, vrbis non ita
pridem splendidissimæ, iam verò, Deo sic permittente, penitus
prostratæ & in cineres redactæ, sortem acerbè doles, sed etiam
Threnologias ab alijs, vrbis illius amantibus viris, conscriptas
colligis, easq; pia & solida *παραίνεσι* ad senatum patriæ directæ
exorna-

B

Al.
DII

exornatas, in publicum emittere cupis. Sic q̄ simul & casum
seu ruinam nobilissimæ illius ciuitatis deploras, & quantum in
te est, eandem reædificare studes. Ciuitates siquidem collas
psas ædificat non is tantum, qui ligna & tigna conuehit, aut qui
lapides, tegulas & cæmentum comportat, nec etiam qui pecu
niam & alia adminicula subministrat: sed etiam qui animum
ciuibus addit, ne patriam deiectam & in summis angustijs con
stitutam deserant, quin potius sedata diuini numinis ira, &
mente ad sinceram pietatem composita, magna spe & ingenti
bus ausis ad eius instaurationem accedant. Sæpenumero enim
experientia magistra docuit, eiusmodi ciuitates, quæ Deo con
niunte à flammis totæ consumptæ fuerant, postea extincta
Dei ira (quæ est ignis ille consumens) ad maiorem florem &
splendorem conscendisse, quàm vnquam prius fuerint. *Ad
punctum enim in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis
congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam
parumper à te: sed in misericordia sempiterna misertus sum tui,
dicit Redemptor tuus Dominus, Ies. 54.* Hoc vt charissimæ pa
triæ tuæ Annæbergæ quoque eueniat, Deum ter Opt. Max.
toto pectore precor.

Cum primis autem mihi probatur, quòd in tua illa de hac
Annæbergensium clade commonefactione media ingrederis
via: & nec nimis molli brachio tuos cõciues tractando, securitas
tem, proteruiam & peccandi licentiam in illis alis, nec acerbius
in eos inuehendo, in pios ac probos (quorum Dei beneficio ad
huc magnum ibidem numerum esse audio) iniurius es, nec oc
casionem ipsis præbes, vt & ipsi animo toti deiciantur, sicq̄ ad
diffidentia barathrum adducantur. Hac ratione habebunt tam
pij quàm improbi, quod sibi fructuose applicent, & vnde vel hi
se emendent, vel illi in patientia confortentur, quò Deus an
sam habeat tantò impensius ipsos miserationis suæ oculis in
tuendi.

tuendi. Nam & malis in τιμωρίαν, & bonis in δοκιμασίαν, nobis
 verò omnibus εἰς παρὰδειγμα Deum hanc aduersitatem Annæ-
 bergensibus immisisse non est dubium. Quapropter etiam ipsi
 certò experientur, si toto corde conuersi fuerint ad Dominum
 Deum suum, & pia diligentia in vrbis instaurationem incubue-
 rint, Dei bonitati, qui solus damnum refarcire potest, fidentes,
 futurum, vt idem verè de ipsis dici possit, quod Deus olim per
 Prophetam populo suo dixit: *Ego tecum sum, vt saluem te. Fa-*
ciam consummationem in gentibus: te autem non faciam in con-
summationem. Sed castigauit te in iudicio, vt non videaris tibi in-
noxius. Obducam cicatricem tuam, & à vulneribus tuis sanabo te,
dicit Dominus.

Cùm igitur non dubitem hasce tuas meditationes, cum
 carminibus adiunctis, futuras pijs solatio, peccatoribus autem
 incitamento, vt Deo creatori suo ita se accommodent, ne nobis
 huius ciuitatis incolas in sempiternum repellat, sed vt secun-
 dum multitudinem misericordiarum suarum, ipsorum rursus
 misereatur; omnino te hortor, vt earum publicationem in nomi-
 ne Iehouæ adornes. Mea tamen opinione, multis bonis (inter
 quos etiam me ipsum numero) officium non minùs gratum &
 acceptum præstabis, si Annalium illius vrbis, quos dudum cons-
 scripsisti, quosq; ego ante decennium in thermis Iobianis sum-
 ma cum animi oblectatione perlegi, euulgationem maturaue-
 ris. Sic enim non tantùm nobis, verùm etiam posteris rectius
 constabit, qualis fuerit Annæberga vetus, qualis sit noua; &
 quomodo Deus vrbem illustrem in viles cineres redigere, in
 fauillas autem redactam vicissim erigere, & pro bonitate sua il-
 lustrari reddere queat. Bene vale in Christo. Dabantur
 Pirnæ 8. Aug. Anno 1604.

T. in Domino,

Polycarpus Lyserus D.

B 2

Salus

II.

Salutem & felicitatem sempiternam. Deploraui ego cum multis alijs, vir reuerende & clarissime, compater honorande, cladem miserabilem patriæ tuæ Annæbergæ, quam natam amplificatamq; tot annorum decursu, dieculæ vnus dimidiæ incendium penè totam absumsit. Dolui fortunam optimorum ciuium, quorum expertus sum humanitatem summam & beneuolentiam, cum annis superioribus (vt scis) scholæ gubernatio, TE ad Ecclesiæ ministerium decedente, mihi in eo loco commissa esset. Et quis est, quem non vehementer afficiat ornamentum illud vrbs singulare, Templi inquam structura magnifica, quæ non penitus quidem incendio consumpta, sed flammis defœdata tamen & deformata non parùm esse dicitur? Taceo Musea atque Auditoria Scholasticarum ædium egregia, cum ædificijs alijs amplissimis, priuatis & publicis, quæ simul abierunt in cinerem, & sic faciem vrbs tristissimam reliquerunt. Mihi profectò repetenti animo pristinam illam amœnitatem loci, & vrbs pulchritudinem, atque intuenti iam in hanc vastitatem & in hæc rudera (qualia ex aliorum commemoratione saltem conijcio) verè pronunciari posse videtur de hac patria tua, quod de Græciæ quadam vrbe primaria suo tempore dicebat Tzetzes ille πολυίσωρ: Δακρύσει καὶ ποσλέμιος νῦν ὄρεων τὸν τόπον, Lacrimas fundet etiam hostis, si hunc iam aspiciat locum. Utinam verò clades hæc inuisitata non etiam communibus rebus nostris sit ominosa, maiusq; malum aliquod his regionibus portendat. Nam exempla similium euentuum in promptu sunt. Et quid boni nobis hoc tempore denuncient illi προμνησῖνοι δάνατοι summorum virorum & doctorum Ecclesiæ, qui vno atque altero mense simul erepti sunt his Academjs, facile (vt opinor) vnusquisque intelligit. Auera-
 rat

tat DEVS à nobis iram suam, & quæ aduersa metuimus, ea salutaria rebus nostris, faustaq; ac felicia esse iubeat, propter CHRISTVM filium σωτήριον, qui μεσίτης καὶ ἰκέτης noster vnicus est. Quia verò intellexi, Domine compater honoranda, in Annæbergam incendio consumtam carmina quædam siue Epigrammata colligere te velle, existimaui omnino in numero eorum, qui Annæbergam etiam in cineribus iacentem hoc tempore ornaturi sunt versibus suis, me quoque esse oportere. Adiunxi itaque literis hisce Epigrammata duo, verè ἐπεποιημένα atque extemporanea, de quibus TV pro arbitrio tuo statues. Mihi profectò inter occupationes multiplices literariis aliquid dare non licuit hoc tempore. Inciderunt autem fortè in manus, cum hisce diebus quædam meas chartas euoluere, versiculi, quos in natalem Annæbergæ abhinc decennio scripsi. Hos simul legendos saltem tibi transmitto. Bene vale cum omnibus tuis, & salue ex me meisq; quàm officiosissimè. Dabantur Lipsiæ 25. Iunij, anno 1604.

*M. Ioannes Fridericus, Professor Acad.
Lips. atque iterum hoc tempore
Rector.*

III.

SAL. in Domino. Te, reuerende & amicissime vir, ingenti smœrore ex infelici nuncio de patria tua Annæbergæ affectum esse existimo, quæ diuinæ Maiestatis permisso, flammis de improviso exortis consumta, & in fauillas dissoluta est. Quàm vehementer autem hic rumor, qui apud nos viritim percrebruit, nos perturbarit, & in quantum coniecerit lucum fan-

do certè exprimi nequit. O ingentem cladem, quam dulcissima tua patria perpeffa est. O inenarrabilem luctum, quem inde Annæbergenses conceperunt. O miserrimum statum, in quo iam Annæberga collocata est. Attamen non est desperandum in summis his infortunijs, sed patientiæ lorica induenda. Neque enim est Sodomiticum incendium, quod omnes omnium gentium historias superat, omnesq; sensus in horribili illa vindicta iubet intendere, vt, quoniam sine ingenti coeli & terræ concussione minimè accidit, meritò ad diuinæ Maiestatis nomen expauescamus. Noluit enim Deus solo terræ hiatu absorberi vrbes illas, sed quò illustrius esset iudicij sui specimen, è cælo ignem & sulphur iaculatus est, incolas consumsit, & ita singulare peccatum singulari ultione, & abominandum scelus graui & horrendo supplicio vindicauit, vt apud posteros grauitas pœnæ, sceleris huius abominationem & horrorem gigneret. Erat regio, quam Sodomitæ inhabitabant, instar paradisi Domini, iam verò vbi omnis illorum splendor? vbi opes? vbi superbia? vbi regionis amœnitas & fertilitas? certè omnia in fumum abierunt. In loco Sodomorum, vix decem iusti inueniebantur; viuebant in Epicureo contemptu Dei, cuius verbum superbè aspernabantur: omni genere vitiorum se polluebant, vim inferebant Lotho, ianuam eius effringere moliebantur. Annæbergica quidem afflictio pœna est & concio realis, qua inuisitatur ad agendam pœnitentiam, estq; prodromus ignis vltimi, & crebritates tot incendiorum sunt signa aduentum Domini è vicino præcurrentia. Quòd verò afflictio illa sit Τιμωρία impijs tantùm debita, simpliciter & categoricè nemo dixerit. Species enim crucis & calamitatum sunt: λύτρον, -Christi compensatio pro delictis: μαρτυριον, testimonium doctrinæ & confessionis: Τιμωρία, mera pœna peccatorum: δοκιμασία, probatio: mixta, quæ ex vtroque gradu aliquid habet, & ex Τιμωρία fit δοκιμασία.

δοκιμασία, propriè tamen ex posteriori est definienda, propter Deum placatum & personam reconciliatam. Fiunt enim τιμωρίαι δοκιμασίαι, partim Dei respectu, quo ad causam προκοπῆς μένου, quia non ex indignatione immittit, & quo ad causam finalem, quæ est salutaris: partim respectu piorum, quo ad causam formalem, quia crux piorum est onus toleratu facile. Sic Paulus vocat afflictiones παιδείας, paternas castigationes, & παθήματα τῶ χριστοῦ, licèt non tenuia commiserit peccata. Ergo quibuscunque de causis, suis Deus imponat ærumnas, modò poenitentiam egerint, propriè non sunt poenæ, sed paternæ castigationes vocandæ, & in ipsa calamitate possunt pij gloriari, quòd afflictiones Christi sustineant. Hac consolatione etiam nostri Annæbergenses seriò poenitentiam agendo sese erigant, quorum pietatem in visitatione Electorali ipse vidi, eaq; mirificè delectatus sum, & eandem apud Te, ex animo fidelissimo profectam, depono, vt meam erga afflictos συμπάθειαν testatam faciam.

Non sine causa grauius doles Ecclesia Annæbergica, diris acta tempestatibus, & multis miseris exposita, attamen non prædæ data hostibus. Animum igitur concipe, nec abijce omnem spem. Magnus ille Rex gloriæ tecum est in tribulatione, diuino robore te saluabit, fontem suæ bonitatis aperiet. An non meministi dulcissimæ illius promissionis, quam insonat auribus tuis? *Ego feci, ego feram usque ad canos, ego ipse, & usque ad senectam: ego portabo, ego gestabo, & saluabo eam, Isa. 46.* Tu saltem reddas illi vocem, qua mirificè delectatur, *Psal. 71. in te confisus sum ex utero, de ventre matris mee tu extraxisti me, de te laus mea semper. Ne proyicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Intuere promissiones, quibus præclarè munita es, vt Satanæ insultus fortiter contempnas. Hisce confirmata erige animum, & reuertere

tere ad Dominum, qui te percussit, eumque efficacissimis tuis precibus citra remissionem interpella. Qui enim omnia habet in manu sua, & regit omnia nutu suo, is non obliuiscetur tui, nec petitioni tuæ factæ in spiritu quidquam denegabit. *Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram: Benedicat te Deus noster, & metuant eum omnes fines terræ, Amen.*

Hæc sunt, quæ ad te scribere volui, quæ vt in optimam partem interpretere, peto. Denique te cum tuis omnibus protectioni diuinæ commendo. Dabantur VVurcenæ, anno
Ἰῆς χριστογονίας 1604. mense Iulio.

D. Wolfgangus Mamphrasius.

IV.

SAL. D. P. Audio, vir doctissime, te ob incendium, quod Annæbergam patriam tuam euertit, curis adeo angere atque conturbari, vt dolore confici, & solitudine propemodum examinari videaris: nunc miserando tristissimam pulcherrimæ vrbis conflagrationem, nunc miserando optimorum ciuium, quorum fortunæ facultatesque consumptæ sunt: nunc indagando causas, ob quas præ alijs vrbibus in tam exitialem prorsus calamitatem inciderit patria tua, vt, quemadmodum Annæbergenses hactenus multis alijs ciuibus feliciores fuerunt, nunc omnium δυσυχέσατοι haberi possint. Ac qui in eiusmodi luctu nullius etiam συμπαθείας indicium ostenderet, nec vilo dolore afficeretur, ουδέον, ἀλλὰ θεριώδες τι declararet. Nollem tamen moerorem tuum maiorem esse, quàm quem pietas admitteret, quemque animus tuus ferre posset, Perijt incendio patria tua,
senses

tulerunt eandem calamitatem aliā vrbes. Sic anno 1403.
 Sprotta Silesiæ vrbs tota conflagrauit cum monasterio & tem-
 plo. Anno 1420. Glogauia igne periit. Erphordia vrbs, eo-
 dem anno (quod ferunt) cum Venetijs condita, anno 1472.
 à Monacho prædicatorum ordinis incensa fuit & euersa. Mers-
 burga intra centum & quinquaginta annos quinque misera-
 bili igne interiit. Et Saganum vniuersum anno 1486. Sic &
 Tubingæ anno 1540. incendium foedam stragem dedit. Ni-
 hilominus tamen oppida hæc superatis laboribus suis, Deoq;
 larga commiseratione & benedictione ipsius succurrente, nunc
 cum ciuibus suis florent, cuiusmodi fortunam & tuos ciues spe-
 rare iubeo. Causam huius Tragædiæ diaboli nobis ἀσπερχεῖς
 μὲν εἰλομὲν (qua voce Homerus, Neptunum Vlysi indefinens
 ter irascentem describens, vtitur Odyss. I.) furorem fuisse no-
 uimus, & peccata nostra, quibus, proh dolor, nimium indulges-
 mus, & Deum ad eiusmodi excandescentiam irritamus. Ac,
 quantum tui populares Deum offenderint, definire ego nolo:
 ac potius, cur laudem eos, multa habeo indicia, cum religiosæ
 pietatis, sapientiæ & iusticiæ cultores, circumspectos, & in
 officio diligentes eos fuisse constans fama sit. Concludo itaque
 Deum alieno, id est, patriæ tuæ periculo, nos omnes voluisse
 cautos facere, vt similes pœnas effugeremus per pœnitentiam,
 quæ vna viam nobis monstrat euitandi ἀτυχίματα, quemadmo-
 dum & Christus cæde Galilæorum & interitu illorum, quos
 turris Syloa oppresserat, & à fortuna sterilis arboris, atque sic
 alieno exemplo nos sapere iubet. Alij igitur ex incendio pa-
 triæ tuæ nobiscum ægras mentes habebunt, & Dei iusti iudicis
 in nos furorem animaduertendo precabuntur, vt nostri miser-
 tus, non solum nobis propter Christum peccata condonet, sed
 & instantes calamitates in hac vita aut remittat prorsus, aut mi-
 tius saltem exigat. Hæc ad Te, vir amicissime, hoc tempore
 C scribo

scribenda esse putavi; tu verò & populares tuos eriges, & quod res postulabit, scribendo consolabere. Vale. Scr. Dresdæ prid. Cal. Maij, anno 1604.

Paulus Laurentius Theologia D. & S.

V.

SAL in Domino. An vel quid scribam, vir reuerende & doctissime, amice optime, nescio. In tantum mœrorem, nec non terrorem coniectus sum, tristissimo nuncio de conflagratione Annæmontis & vrbis tam splendidae & excelsæ, communis & charissimæ patriæ nostræ, quæ nos genuit, aluit, fouit, auxit, honorauit & amanter semper habuit. & si quid in ea superest, etiam nunc habet. In tota vita mea tristius accepisse nuncium mihi non videor. Nihil tamen etiam nunc certi habeo, quàm quòd Annæbergum nihil sit, & in cineribus iaceat totum. Tantum est, & proh dolor nimium, auditione & fama communi quod cognoui, ex literis vllius ne verbum. Igitur adhuc fiducia mea, qua Deum misericordem intimè credo semper, sperare etiam nunc iubet meliùs, & in consternatione cogitationum mearum sæpius illud psalmi mihi respondi: *Ego autem in misericordia tua speravi: Exultabit cor meum in salutari tuo.* Nec possum non tecum, quoties vel cogito, vel verbis mentionem facio huius exinanitionis, vbertim flere, & tristè gemere. Felix filius meus, cui prærepto beata morte, hæc audire non contigit. Vale. Coldicij, 6, Maij 1604.

T. Adam Herman. Pastor S.

Sal.

VI.

SAL. Non possum, vir reuerende & amicissime, facere, quin
 porro aliquid tuis respondeam literis. Quas ut tu cum lacrymis
 scripsisti, (notæ enim lacrymarum & lituræ ex illis
 manifestæ apparebant in singulis literarum faciebus) ita sine
 lacrymis & gemitibus ad singulos ferè versus legere non pos-
 tui. Ita exaggerabas, vel studebas potius exprimere, quæ super-
 rant omnium nostrum cogitationes & querelas. Neque etiam
 iamnum ab eo die, quo cognoui Annæmontis præceptum fatum,
 abiit hora, quâ non ingemiscam tristis. Sed imperandum tamen
 ipsis nobis est, nequid ultra. Collegi igitur mihi quædam
 cogitando quibus non tantum Deum iratum vrbi iacenti fuisse
 mihi persuadeo, sed & misericordiæ suæ non prorsus oblitum
 (cuius in ira recordatus est tamen) affirmare cum gratiarum ac-
 ctione possum.

Quod enim vrbs tam præclaræ & illustris deflagratio,
 Deo sic ordinante & coniuente, diebus æstiuis & longissimis,
 nec hyemalibus contigit, ex parte beneficii habendum est lo-
 co. Sic enim miseri exules, sedibus suis verè, quamuis domi-
 sint, pulsi, cum familijs & paruulorum grege, sub dio, necessi-
 tate adigente, ad tempus viuere, & ante hyemis sæuitiam ali-
 quid nidulorum congerere possunt commodius.

Neque intempesta nocte cœpit incendium, quod longè
 tristius horribiliusq;, nec sine multorum hominum miserrima
 strage fuisset, sed ipso meridie vel paulò post, vigilantibus om-
 nibus ingruit. Hac quoque ratione Deus amator vitæ, sicut
 hominum pepercit vitæ, (pro qua homo relinquit omnia) ita

nec ex brutis ferè vllum interire voluit, dum circiter illam horam pomeridianam pro more ex stabulis dimissa ferè sunt pecora.

Quòd insuper de bonis mobilibus, quæcunque locis subterraneis à perterrefactis, & de cæteris rebus suis desperantibus, congesta sunt, pleraque, vt intelligo, conseruata fuerunt. Communis videlicet metallicorum fors est, vt ex inferioribus terræ locis, sua quæ habent bona, Domino benedicente, sibi comparent: atque ex terræ visceribus effossa & egesta sunt hæc tænus, vnde tam splendidum oppidum, vnius seculi spacio, monti superimpositum est. Dominus Deus Schaddai, qui pluribus semper abundat, sua porrò benedictione venas reddat foecundas, vt Hiobi abundantiam experiantur, cui Deus duplo cum foenore ablata reddidit, vt, sicut iam lamentantes gemunt: *Deus abstulit*: ita paulò post lætantes canant: *Domini reddidit: sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.*

Quin & templi ædificium, multis in regionibus celebrati, maxima ex parte conseruatum est, licet in præcelsa turri æra preciosa & sonora liquefacta, cum organo musico turri adiuncto, flamma vorax cineribus miscuerit. Laudandus Deus certe est, quòd, quamuis ciues ad suas ædes redire, quæ nullæ sunt, non potuerint: tamen in domum Domini reditus ipsis patet, vt visitent templum eius, & videant voluptatem Domini, & Deum loquentem consolantemq; audiant, psal. 27.

Mœnia quoque urbem ambientia, quæ ne flammæ ardor & impetus deiceret, conseruata sunt, spem non dubiam facere incolis.

incolis debent, mansuram tamen urbem in hoc montis Annæ loco, Deumq; in circuitu protectorem futurum semper, psal. 125. Zachar. 2.

Summum & maximum in his miseris prostratorum civium solatium puto, quod Christiani sunt, qui hæc nunc patiuntur aduersa. Non igitur est, quod desperent, sed magis in Dei castigantis, ut patris, voluntate acquiescant, & cum patientia meliora etiamnum sperent. Quam ipsis Deus gratiam ut largiatur & conseruet propitius propter Christum, comprecor toto pectore. Discimus, quam hæc, quæcunque possidemus in terris, sint caduca & transitoria, ut, qui hodie abundat opibus, cras sua cuncta videat concremata in cineribus.

Tolerabilius quoque multo, sic incendio urbs ut interiret, diuino fato urgente, factum esse: quam si à Turca flammis iniectis exusta esset, ubi nec spes civibus redeundi, nec reedificandi mansisset reliqua, quin & de omnium ipsorum vita conclamatum actumq; fuisset.

Ciuiibus singulis ædes concrematae sunt. Magnum hoc certè: sed maius aliud damnum est, quod Principi nostro illustrissimo urbs perijt, non sine iactura & dispendio totius regionis Misnicæ. Hoc enim oppidum licet præceps fatum haberit, tamen, mea ut fert opinio, aliquot, dum florebat, & non paucas auri tonnas Magistratui & toti regioni contulit: cui, nunc quod conferat alijs, nihil est, sed sibi ut conferatur opus habet. *At noue sunt Domini miserationes vnoquoque diluulo,* Thren. 3.

ANNO
1599.
Peste ex-
tinēti sūt
homines
2201.

Faxit Deus propitius, vt vitam emendemus. Ante annos quinque, eadem in vrbe, pestis horribiliter sæuiens magnas strages edidit, & solitudinē in ædibus plurimis fecit. Sed quæ secuta sit morum in melius emendatio, ij testes sunt, qui nunc alia in pœna & grauiore quidem hærent. Faxit, inquam, Deus, vt nunc tandem correctiores euadamus, ne fortè etiam audiantur voces eorum, de quibus Esa. 9. scriptum legimus, quòd dixerint in superbia & magnitudine cordis: *Lateres ceciderunt, quadris lapidibus reedificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedris immutabimus.* Nisi pœnitentiam egerimus, maiora nos circumstant pericula, & tandem (quod absit ab omnibus Christi nomē profitentibus) Gehennæ incendium, in æternum quod non extinguetur. In nos quoque descendamus, & ardentem Annæmontem intueamur, sicut Scipio Carthaginem conflagramentem intuitus est non sine lacrymis & verbis fatidicis, vt historia habet,

Certò mihi persuasum habeo, neque ego fallor: multos Deus in communitate ciuium Annæbergenſium habuit, habetq; sanctos & pios, quos nunc castigat. DEVS, inquam, ille, qui olim propter decem iustos quinque parcere voluit regnis. Cur ergo non peperit propter plures pios nunc vrbi vni? Abraham fortè ipsis defuit, qui intercederet pro ipsis. Imò plus hic est quàm Abraham, siquidem Christus pro nobis interpellat assiduò. Sed *iustus est Dominus, & rectum iudicium eius, Psal. 119.* Neque semper hi sunt inter alios hominum pessimi, qui malis affliguntur plurimis, siquidem *iudicium Domini à domo Dei incipit, 1. Pet. 4.* Utinam Annæbergenſes solum sint peccatores, meliùs profectò res se in mundo haberent, neque ex omni angulo terrerent nos mala, & glisceret vnde
neque

quaque extrema perditio. Vnde sedulò nobis orandum puto:
Veni Domine Iesu, veni, Apocal. 22.

Hæc scribens non vsque adeò vtebar commoda valetudine, vt etiam à laboribus propterea impedirer vsitatis alijs. In Calendarijs reperio diem Anastasii ad 27. Aprilis, qui dies est funestus Annæbergo, quod nomen est ab ἀνάστασις, quæ dictio interdum (vt Grammatici annotant) excidium & subuersionem significat, interdum verò & sæpius resurrectionem. Vtis nam idem nomen etiam afferat omen vrbi collapsæ, de instauratione latiore & maturiore. Vale & meus esse perge. Signatum Colditz 4. Iulij, anno InCenDio perlit Mons Annæ.

Adam Herman Pastor S.

VII.

Salutem & gratiam Immanuelis Ἰησοῦ Χριστοῦ. Reuerende Compater, sicut scripseram nuper, me Annæbergam cum vxore, vtcunque se recolligente, modò vectura non desit, ascensurum; ita præmissi conductitium cursorem, qui priùs de aliquibus aliquid cognosceret. Sed proh dolor, quando eò venit, arsit tota vrbs, & cum vrbe nostræ ædes in vicinia cœnobij, adeò, vt non posset ille quidquam inde exportare, vel intra fornices concludere. Iam nihil auxiliij, nulla consilij copia præstò est. Cogitabam ad vestra aduolare limina, & σπλάγχνα δεικτεῖ μοι σὺν ἡμῖν implorare; sed & negocia publica instantis synodi, & expeditiones aliquot introductionum nouitiorum pastorum

rum

rum à Consistorio demandatarum me retrahunt, vt differendum sit iter post Encœnia nostra Trinitaria. Si tamen literis me aliquid submonere velis, (vt te spero posse) obnixè peto responsum. Hæc illa clades incendiaria (æschlorif) vt loquitur Amos 7. cap. animo obuersata fuit statim in nostro incendio ante octennium. Nam vide quæso, an non sint omnia fatalia. Die 28. Aprilis nostra Bissouerda incendio perijt, & ego vnà cum coniuge, liberis & filia in primis Annula (præ terrore mortua) afflictissimi fuimus. Pridie eius diei iam Patria tua & nostræ ædes, in quibus quædam custodire volebamus de supellectili, quam his nostris ruderibus concedere non erat tutum, imò non vltima pars Bibliothecæ ex Patribus collectæ, mihi perijt, vxori autem & liberis tota supellex cineribus & Vulcani sæuitia obruta iacet. O Deus, ô Christe serua tuos; dic angelo percutienti, Cesset iam manus tua. Lacrymæ plura non admittunt. Quæso meam hanc miseriam & meipsū commendes patrono εὐσέγγω πολυκάρπω. Dabantur 10. Maij, anno InCenDII Anna Montani, Bissouerdæ.

*M. Albertus Lyttichius Pastor
Superatt.*

VIII.

GRatiam Dei & pacem per eum, qui est plenus gratia & veritate. Cognoui, vir reuerende, lugere te & deplorare adhuc excidium Annæbergæ, vrbis clarissimæ & charissimæ. Qua in re non possum non tibi me socium iungere, vterque enim luctus caussam habemus satis grauem, licet tu magis prægnantem. Mater enim tua fuit, quæ te peperit & educavit:

uit: mea verò nutrix fuit, quæ ultra triennium me blandissimè
 fouit & pavit, vbi tua opera & institutione fideli, artium &
 linguarum doctrinâ sum imbutus. Cuius beneficij, ab Annæ-
 berga per te in me collati, dulcis imago semper mihi ob oculos
 & in animo versatur. Scias igitur me tecum eodem in luctu
 constitutum, propter dulcissimæ nutricis meæ Annæbergæ
 obitum. Quantis lacrymis profecutus est funus nutricis suæ
 Caietæ Æneas heros, & quàm honorificum ipsi monumentum
 posuit! Celebris est nutrix Vlysis Euryclea. Sed Debora Re-
 beccæ nutrix celebrior, ex Spiritus Sancti commendatione,
 Gen. 35. Cuius mors valde tristis & acerba fuit, luctum affe-
 rens Iacobo & desiderium familiæ, planctum & eiulatum tan-
 tum in animis Israëlis & omnium, qui cùm ipso erant, creans,
 vt in signum amoris & luctus sui, locum sepulturæ quercum
 fletus vocarit, apertè testatus, se cum tota familia nutricem sua-
 uissimam multis lacrymis sepeliisse. Digna tali monumento
 Debora: dignior tali, & celebriori quidem Annæberga. Illa
 enim vnus tantum Rebeccæ nutrix; hæc & mater innumera-
 sobolis, & nutrix tot tyronum philosophiæ, alijs ex locis con-
 fluentium, quam multitudinem totam & benignè aluit, & lite-
 ris ac pietate ita informauit, vt hoc nomine plurimæ Ecclesiæ
 & respUBLICæ nunquam satis dignas gratias Annæbergæ agere
 possint. Nihil dicam de illis, qui ex venis eius, auri argentique
 copiam suxere. Pia igitur pectora decet mecum lugere, & ar-
 dentibus Deum votis inuocare & exorare, vt in cineribus se-
 pultam Annæbergam primo quoque tempore erigat & resti-
 tuat, quò fidelis matris & nutricis officio ad extremum vsque
 diem quàm plurimi vti frui queant.

At tu dulcissima Annæberga nunc cineribus obruta iaces
 per astutam & potentem maliciam eius, cuius sternutatio splen-
 dor ignis, & oculi eius vt palpebra aurora: de cuius ore lampades

D

proce-

procedunt, & scintillulae ignis emittuntur: de naribus procedit fumus sicut olla feruentis atque aheni, halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur, Hiob. 41. Et tamen iste ignis, quo Satanas pessimus te & olim optimi Hiobi oues consumsit, est ignis Domini, Hiob. 1. quod diaboli quidem opera, sed non sine Domini permissu sit accensus, quodque ex diuina illa dispositione & determinatione, omnibus pijs & Deum timentibus ac diligentibus, cooperetur in bonum, vt reliqua aduersa omnia fidelibus cedunt in optimum, Rom. 8. Hic enim aurifaber optimus maximus sedens conflatur & emundatur argentum, & purgat ac fundit electos quasi aurum, Mal. 3. in furno afflictionis, Isa. 48. quo pijs transeuntes per ignem & aquam educantur in refrigerium, Psal. 66. Quemadmodum enim Dominus de expugnatis urbibus, nihil voluit reponi in sacrum thesaurum, nisi quod ignis vim posset pati & perferre, Num. 31. ita pro suis non agnoscit, qui non igni examinati sunt sicut argentum, Psal. 66. Et certe hic ignis in pijs accendit thura preceationis ardentioris, & flammam subministrat fidei, qua fideles statuunt, Deum ipsis omnia bona concremata duplo redditurum, Hiob. 42. & quamuis combusta sit domus & omnis suppellex in ea, tamen spes in Domino adhuc integra, salua, facta, tecta permansit, in quam nulla vis ignis aliquid habet iuris, Ideoque in medio igne benedicitis nomini Domini cum Hiobo 1. & tribus viris in fornace Babylonica vno ore laudantibus Dominum, Dan. 3.

Vos vero, qui spectatores estis huius miserissimi excidij, meminere Deum castigare catulum leaenae ob oculos, (vt communi dicitur prouerbio) vt animum vestrum fortius penetret dictum Christi: Si hoc fit in viridi ligno, in arido quid fiet? Luc. 23. An putatis, quod hi praeter omnibus peccatores fuerint, qui talia passi sunt! Dico vobis, quod non: sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, Luc. 13. Ignem quo Hierosolyma exusta est, quibus oculis intueri nos oporteat, Apostolus monstrat.

strat, Rom. II. *Noli, inquit, altum de te sentire, sed time. Si enim naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excinderis.*

Lætatur verò clade hac religionis nostræ hostis. Sed quid Annæberga? Ego, inquit, *Dominum aspiciam, expectabo Deum saluatorem meum: audiet me Deus meus. Ne lateris inimica mea super me, quia cecidi: consurgam enim. Cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est, Mich. 7. Attendite, veniet dies Domini, in quo cæli magno fragore transibunt, Elementa verò calore soluentur, terræ, & que in ipsa sunt, opera exurentur, 1. Pet. 3. Et, Ecce, dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes contemtores & facientes impietatem stipula: & inflammabit eos dies veniens, quæ non derelinquet eis radicem & ramum: Timentibus verò Dominum orietur sol justitiæ, Malach. 4. Nos ergo cum Augustino: Hic seca, hic vre, modò in æternum parce. Scimus nos hinc non habere manentem ciuitatem, sed futuram inquiramus, Hebr. 13. *Expectamus enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor est Deus, Heb. 11.**

Interea tamen videre mihi videor dextram Ichouæ extendens ad excitandam & erigendam Annæbergam, surgenti iam & erigenti se manum auxiliatricem porrigite, qui diligitis Dominum, qui valetis opibus & sumtibus. Hilares estote dantes, quos diligit Dominus, 2. Cor. 9. Deum habebitis remuneratorem, qui custodiat ciuitates, & ædificet domus, sine cuius custodia & tutela actum erit de nostra cura & labore, Psal. 127. *Benignè igitur fac Domine in bona voluntate tua Annæbergæ, vt ædificentur muri eius. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, Psal, 51. Et tibi factorem meum lenissimum commens*

datum habe, desiderium cordis eius tribue ei, & petitionem
labiorum eius non denega ipsi, Sela. Lips. 23. Jul. Anno
1604.

*M. David Butbner, ad eadem D. Tho-
mae verbi minister.*

IX.

GRatiam & salutem à Deo optimo maximo per Christum
etc. Cum proximas ad Te literas darem, vir reuerende,
secundissima mihi pollicebar tempora, quibus de meo sta-
tu alijsq; rebus in posterum Te facerem certionem. Sed proh
dolor, eiusmodi subsecuta sunt tempora, quæ non modò votis
nostris aduersa, sed etiam omnium piorum commiseratione ac
deploratione sunt dignissima. Ecce enim tibi publicis com-
mentarijs præclarissimè laudata, tot ornamenti Ecclesiæ, scho-
læq; nobilitata, tanto splendore sumtibusq; magnificentiss. ex-
tructa tua aut potius nostra, imò ne nunc quidem nostra An-
næberga, repentino incendio in fumum & cineres abiit. Iacent
destructa incendio miserabili, præter priuata ædificia, quorum
septingenta aut circiter numerantur, publica quàm plurima, vt
sunt templa, parochiales & scholasticæ ædes, curia, macellum,
monasterium, Xenodochium, & quis singula referat? In hac
publica clade de re mea libraria non quidem decimas, quæ alio-
quin religioni debentur, sed quod grauius est, penè dimidiam
partem, præsertim de manuscriptis, nolens volens Vulcano,
nonnullam etiam Lauernæ cedere coactus sum. Nam ab ad-
uenis furibus, qui ex vicinia circumquaque in urbem conflue-
bant, non minus apud nos fuit periculi, quàm à flammis, quæ
omnia vicatim depopulabantur.

Accidit

Accidit incendium illud 27. die Aprilis, qui ob id ciui-
 bus, tanquam vrbi huic fatalis, nigro notari calculo debet.
 Nam hoc ipso die circiter pomerid. horam 2. mirus ac prodia-
 giosus ignis ex V Volckensteiniana platea progressus, urbem
 totam inuasit. Excitatus hic perhibetur in ædibus fabri auto-
 matrij, cuius vxor, peregre absente marito, cibos apparatus
 ad focum, negligentius ignem struxerat, quem, confestim cor-
 repto nutrimento inualescentem, ipsa periculi metu conterrita,
 cum extinguere sola non posset, detrectatis vicinorum auxi-
 lijs, ignem clam occultare atque opprimere conata est. Verum
 imprudens hic conatus euentum habuit infelicissimum. Quò
 enim magis occultabatur ignis, eò maiores acquirebat vires,
 adeò vt etiam interiora penetralia perrumpens, opinione cele-
 rius totam occupauerit domum. Qua de causa ædibus profu-
 gere coacti domestici, ignorantibus vicinis, quid rerum gere-
 retur, nimis serò incendium prodiderunt. Nec enim prius à vi-
 cinis conspectus est ignis, quam flamma culmen domus perru-
 perat. Ad hæc malorum principia aliud etiam accessit, videli-
 cet excubitoris in turri flagitiosa in obeundo munere suo ne-
 gligentia. Nam is neque ære campano signum dabat, (quem
 admodum aliàs in eiusmodi repentinis incendijs fieri solet) ne-
 que alio indicio exortum ignem ciuibus significabat, quippe so-
 mno indulgens meridiano altum stertebat. Quæ res omnium
 malorum princeps causa fuit: quia neque vicini propter subita-
 tam consternationem flammam extinguebãt, neque remotiori-
 bus in plateis habitantes vllò indicio de præsentè periculo ada-
 monebantur. Solius in hac calamitate laudabilis erat vigilan-
 tia & industria senatus, qui accepto incendijs nuncio, frequentis-
 bus in curia campanæ pulsationibus ciues ad extinguendum in-
 cendium excitauit. Dato igitur hoc signo, dum ex omnibus vr-
 bis angulis ciues conuolant, aquam, vasa, harpas, perticas, scas-
 las, & similia instrumenta conuehant, flamma violentior, non

modò vicinas quasque ædes repente corripuit, sed & vi & per-
nicitate summa, propinquam portam, qua V Volckensteinam
itur, vrbisq; mœnia egressa, Xenodochium cum adiacentibus
ædificijs in suburbio incendit. Ea clades mox aliam secum tra-
xit, quæ non multò leuior videtur. Flamma enim portam oc-
cupans, tam oppidanis quàm suburbanis ingressum egressumq;
quodammodo intercludebat. Sparsus est eodem tempore ad
portam rumor, incendiarios nonnullos in suburbio latitare, qui
in diuersas oppidi partes nitroso puluere, pice, stuppa, pyriõq;
opere iniecto, flammis tam immaniter grassantibus pabulum
suppeditarent. Is rumor non minùs atque ipsa flamma tantum
ciuibus terrorem incussit, vt relictis omnibus, quicumque pos-
set, ad conuulsandam colligendamq; suppellectilem suam aliàsq;
res preciosas animum intenderet. Præter hoc malum ad fugam
plerosque compellebat intolerabilis grassantis flammæ æstus,
quo etiam procul astantium inspectantiumq; corpora lædeban-
tur. Hac igitur necessitate conclusis afflictisq; ciuibus, cum
nemo iam superesset, qui ad ignem restinguendum manum ad-
moueret, flamma auctis viribus, incredibilem in modum cre-
uit, æstusq; intolerabili maiora circa forum ædificia occupans,
longè latèq; omnia incendere, omnia perdere cœpit, adeò, vt in
subita omnium consternatione, nec aduenæ in urbem ex vicis
nis oppidulis pagisq; cateruatim confluentes, opitulari aude-
rent ijs, qui maximè periclitabantur. Et iam monasterium Mis-
noritarum (nisi fallor) religioni olim sacrum, curiam, moneta-
riam officinam, cæteraq; ædificia splendidiora Vulcanus des-
uastarat. Solus adhuc supererat editior vrbis locus, in quo si-
tum est D. Annæ templum, quod propter ædificij splendidam
magnificamq; structuram per omnem ferè Germaniam famã
celebratur. Ad illud vbi flamma iam iam contenderat, tum de-
mum ciues recollectis animis, tanquam pro focis arisq; contra
communem hostem patriæ, præliaturi, turmatim magno cla-
more.

more concurrerunt, dirutisque vicinis aedibus & ingenti aquarum vi profusa, incendio, ne latius grassaretur, obiecerunt res pagulum. Ita ad templum, cessantibus ferè per sésqui horam flammis, in ipso diei crepusculo, optima spes erat, periculum iam ad summum peruenisse, & residuam vrbis partem circa Bohemicam portam & vicinum tractum, qui ducentas plus minus aedes ambitu suo complectebatur, saluam & incolumem permanfuram.

Sed ecce nouo incremento ex incensis priorum aedium ruderibus vento aduerso suscitata flamma erumpit, vltiora loca pererrat, & magno strepitu, magnaque violentia vires suas in vicinas fabricas experitur, praesertim in culmen templi, cuius cupreum tectum, lignea intrinsecus materie combusta, in praecipitium traxit, atque idem casus turrim iam antè cladis afflictam aereo tecto, horologio, excubitoris coenaculo, aeramento campano spoliauit, relictis tantum exterioribus muris, quos propter interioris flammæ vim ciues tandem deserere coacti sunt;

Inde accidit, vt ingruente nocte, etiam domus cæteræ, quas reliquas ex illa clade mansuras ciues sperauerant, incendio perierint. Quid multis? Cladem, quam hoc incendio Annæberga accepit, nemo facile scripserit. Perierunt aedificia tam priuata quàm publica, videlicet Tempia, Parochias, Scholasticæ aedes, curia, Monetaria officina, Armamentarium, Monasterium, Hippotrophéum Senatus, Tabernæ mercatorum, Polentariæ officinæ, Xenodochium cum contiguo templo, villæ, Horrea, & quicquid in bene constituta Republ. laude aut precio aliquo dignum aestimari potest. Nam de hoc toto miserabili vrbis cadauere non plures quàm
qua

quatuordecim aedes remanserunt, quæ casularum potius, propter structuræ vilitatem, quàm ædium, si cum exustis cæteris conferantur, speciem repræsentant. Ex hominibus in tanto periculo non plures quàm quinque desiderati sunt. Inter hos fuerunt honestis parentibus nati, Ioannes & Blandina, Ioannis Bineri, Annæbergensis olim Senatoris, filius & filia, quorum ille morbo maniaco permultos annos æger vinculisq; constrictus decubuerat: hæc verò sedula fratris ægrotantis curatrix erat. Vterque autem, cum nec frater sororem, nec soror fratrem in extremo vitæ periculo deserere vellet, flammis circumuenti, mutuis in amplexibus, singulari fraternæ charitatis exemplo relicto, inter flammæ Deo animas commendarunt. Ambusta cadauera postridie ex parietinis collapsarum ædium in Diuæ Annæ templum sunt deportata, ac tandem 13. Maij ibidem terræ mandata.

Ignosce prolixitati harum literarum, quæ certè inter exarandum, opinione celerius, in hanc, quam vides, verborum multitudinem excreuerunt. Te vir reuerende, amanter rogo, vt me tuis ad Deum precibus, piâq; ad homines literatos commendatione, præsertim in hac publica nostra calamitate, adiuues. Ego vicissim pro te tuisq; omnibus mea cum ad Deum vota, tum humanitatis debita tibi officia, quantum Deus ipse permiserit, pro facultatibus meis libentissimè præstabo. Bene vale, Dab. Bucholzi, 21. Maij anno 1604.

*M. Melchior Leanus, verbi
diuini minister.*

Sal.

X.

SAL. plur. Doleo, vir amicissime, occasionem me visendi, tibi
 à nuptiis filij Dresdam redeunti præreptam esse. Tuus enim
 congressus mihi & gratus & iucundus fuisset, εἰς ὄμματά γὰρ
 εὐνῶ ἀνδρῶς εἰσβλέπειν γλυκύν. Te cum tuis commoda valetudine
 uti gaudeo. Deum, qui longitudo est dierum nostrorum & φίλος
 ψυχῶς, diuturnum tibi ut sit, συνεχέστε καὶ ἀδιάλειπτον precor &
 opto. Meum est singulis momentis ad mortem, quæ in foribus
 expectat, paratum me sistere. Annum enim nunc ago vnde se-
 ptuagesimum. Desiderium meum est εἰς τὸ ἀναλῦσαι & cum
 Christo esse. Certus enim sum, meam mihi mortem fore nata-
 lem vitæ æternæ καὶ φαρμακευτικὴν κάθαρσιν τῷ σώματι καὶ τῆς ψυ-
 χῆς. Nunc Annæbergam tuam redire, quia sic vis, ad te iussi.
 Maxima cum voluptate in ea hæsi, eamque peruolitavi sæpius
 cule. Dignus profecto tuus labor, in quo nihil prorsus præter-
 missum est, Annæberga, id est, civium & incolarum omnium
 gratia tanta, quantam animis concipere possunt maximam, non
 tantum agendo, sed potius referendo. Quod si patriæ parem
 gratiam refert nemo, etiam si vitam impendat, certè tibi debe-
 tur quoque immortalis, qui facis, ut patriæ, flammis proh dolor
 consumptæ & penè emortuæ non intermoritura tamen memo-
 ria apud plurimos vigeat, & vicissim magna nominis tui fama
 posteris commendetur. Mei autem quoque mentionem cum
 facias in descriptione patriæ nostræ, curabo, quantum animo
 conniti, quantumque labore contendere poterò, ut & ego tibi
 gratus sim, & ut dignè quoque patriæ, piè honestèq; degendo,
 viuam, atque Christo duce moriar. γηράσκω γὰρ ἐν κακότητι ἐνεργῶ
 ἡθικῆτε καὶ παθητικῆ. Interea tecum, ut antea semper, colam
 φιλαδελφίαν καὶ ὁμόνοιαν. Vale cum tuis, & festinationi ignosce.
 Torgæ, Idib. Augusti, anno 1604.

*Tobias Beuther, Annæbergensis. Ecclesie
 Torg. Pastor Superint.*

E

Sal,

Sal

XI.

Sal. plur. Multum, vir amicissime, parentibus debemus, multum amicis, multum patriæ. Hæc enim antiquior quædam parens, plurima in nos officia (si quid Tullio credimus) confert, ac proinde naturæ quadam lege nos sibi obstringit validius. Rectè in 1. Odyss. Vlysses; οὐτι ἐγώ γε ἢς γάτης δύναμαι γλυττώ κερώτερον ἄλλο ἴδεσθαι: Dulcius haud patria terra quid cernere possum. Nemo itaque nobis (vt spero) vitio vertet, si maiore paulò & prægnantiore, quàm plebeij, in eius charitatem affectu trahamur. Noster N. in hoc pietatis cursu primus videtur. Nos non pudeat in secundis ac terijs consistere. Ostendamus hoc, quæso, liquidius, & cognitum reddamus alijs, partim in testimonium, partim in exemplum. Atque, vt opinor, initium iam factum est. Nam epistolas colligi abs te audio cum Threnodijs, quas in patriæ ruinam quidam decantarunt. Fac oro, vt typis euulgentur, inprimisq; luculenta illa vrbis descriptio, quam, cum scholæ patriæ laudabiliter præesses, anno, ni fallor, ab hinc XIII. texuisti. Mirantur multi, tam amplam ciuitatem flammis totam absorberi tam citò potuisse. Mirantur tam effusè iræ suæ habenas laxasse irritatum supremum numen. Verè, verè Deus absconditus est, cuius iudicia peruestigari non possunt. Huic rem committamus humilimis precibus, nihil dubitantes, facturum ipsum, vt ciuitas collapsa reflorescat, ac pristinum decus suis consequatur temporibus. Interim illud nos recreet, quòd scimus, *minora esse ipsa hæc supplicia peccatis nostris, & flagella Domini, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem & non ad perditionem nostram euenire (Iud. 8.) Vulnerat Deus & medetur: percutit & manus eius sanabunt (Hiob. 5.) Non dabit in perpetuum fluctuationem iusto (Psal. 55.)* Vale. XV. Calend. Septemb. anno 1604.

M. Georgius Nucelius Annebergensis, Schlabowvalda in Bohemia Pastor.

Sal.

XII.

SAL. pl. Mitto, vir reuerende ac humanissime, carmen, non
 quidem quale transmittere volui, aut tu à me sperasti: sed
 quale in summâ festinatione, maximâq; rerum mearum per-
 turbatione conscribere potui. Communis enim Annæbergæ
 calamitas, omnium lacrumis maior, ita res ac fortunas adflixit
 meas, vt non in postremo infelicitatis loco sim constitutus. Su-
 pellex, quam habui satis lautam, vestes, penus omnis, multa
 item, quæ paternâ & auitâ hereditate ad me & vxorem meam
 peruenerant, incendio interierunt. Perijt medulla bibliothecæ
 meæ, quam pro meâ mediocritate habui sic satis instructam:
 perierunt omnia, quæ in Academiâ, multo labore, multisq; vi-
 gilijs à præceptoribus tam publicis, quàm priuatis mea manu
 consignaram, commentaria: perierunt operæ priuatæ, carnis-
 na, disputationes, declamationes: perierunt, quas thesauri loco
 habebam, amicorum & virorum doctorum ad me literæ: Ipsa
 quoque Laurus Poetica, quâ me annis superioribus Iohannes
 Georgius Godelmanus ornabat, ignis vim effugere non po-
 tuit. Mirum igitur non est, in summo dolore, tantâq; rerum
 mearum πανολεθρία, versus quoque esse tenuiores ac rudiores.
 Eos tamen vt boni consulas, amanter & officiosè peto. Si
 etiam moram res patitur, & vna saltem atque altera litera fuero
 admonitus, dabo operam, vt carmen quoddam elaboratius
 à me primâ occasione habeas.

Interim bene vale, & in laudem Patriæ tuæ non in-
 cendijs saltem historiam, sed ab ipsis incunabulis vrbis incepta
 in lucem ede chronica. Dicit non potest, quanto desiderio omnes
 boni laborem hunc tuum expectent. Sed verbosior fui, quàm
 par erat. Iterum igitur vale, & me tuis precibus tuóq; patrioci-
 nio commendatum habe. Dabantur in hospitio meo Bucholdis-
 no, die 18. Mens. August.

M. Samuel Papa, Metallorum Annæberg. Concionator.

E 2

M. D. A.

Sal.

M. DANIELI HENICHIO, PASTORI
& Superintendenti Annæbergensi, v. cl.

SAL. Literis, quas ex VVerda Episcopali Lyttichius ad me misit, reuerende vir, alteræ insertæ erant, ad Te quæ spectabant. Eas nunc mitto, certa spe ductus, non ingratum fore tenue hoc officiolum. Statum patriæ afflictum ac propè deperditum vt primum cognoui, (cognoui autem die 28 Aprilis) ruinam ipsius & cladem miserabilem acerbè deploravi, nec ipse solùm, sed vnà mecum plurimi, quibus & vrbs splendor, & ciuium integritas perspecta est, cum vera pietate & humanitate coniuncta. O duram incolarum sortem & omni fletu superiorem. Circumsonare aures videntur parentum querelæ, ciuium clamor, mulierum eiulatus, paruulorum lamenta. Tantam in Electoratu Saxoniæ cladem, inde vsque ab hominum, qui nunc viuunt, memoria, ciuitati illatam non puto: vtinam nulli vnquam inferatur. Satis, proh dolor, imò nimium est, Annæbergam flammis concidisse. Veruntamen vtcunque colligo me, & in spem certam erigor, futurum breui, vt instauretur. Vnum hoc si videre Dominus concesserit, alacris è vita decedam. De Bartolemæo fratre, quid fiat, satin rectè valeat, ecquam rei familiaris iacturâ in communi illâ ruinâ fecerit, numquid seruatum ipsi aliisque sit, nescius sum. Literas expecto, quæ de hisce omnibus, vt & incendiij totius modo & ratione me edoceant. Vale, 7. Maij, Dresdæ.

M. Paulus Ienisius, Aulæ Sax.
Concionator.

Dnâ.

Dn. ADAMO HERMANNO, ECCLE-
siæ Coldic. Pastori Superint. V. clar.

SAL pl. Fuit, vir reuerende, Annæberga, fuit patria, fuit
Respub. Vnum hoc dum scribo, omnia me scripsisse putes.
Breue est, quod scripsisti, inquis. Ego nimis prolixū arbitror.
Quòd si plus scire desideras, vnum hoc habe: cecidit Annæ-
berga, cecidit, idq; præcipiti quodam fato. Vnius dieculæ infor-
tunium (ô atrum & funestum diem 27. Aprilis) & nitorem,
& florem, & decus & gloriam præclaræ ciuitatis omnem abstu-
lit. Quid abstulisse dico? imò euertit, prostrauit, destruxit, ab-
sorpsit, extinxit, perdidit. In Annæbergo Annæbergum quæ-
ritur. Quæritur, inquam, at non reperitur. Neque enim uspiam
nunc est Annæbergum, desiit esse. Num futurum aliquando sit,
vt iterum aliquid esse incipiat, Deo exploratum, humanis certè
auxilijs parum est loci. Vale, & quod facis, patriam ad extre-
mos miseriarum scopulos adactam precibus commendatam has-
be. Ego illius causa nocte dièq; crucior, in primisq; cum ad acers-
simum hoc infortunium ἀσοςγία accedat eorū, qui res venas-
les, in primisq; ligna, tegulas, cæmentum & alia iniquissimo præ-
cio diuendunt, adeoq; ciues miseros deglubunt & penitus ex-
hauriunt, frustra eos per verbum monente ac perterrente Dei
spiritu: id quod hocce tempore, quo charitas in solidum refris-
xit, locis omnibus vsu venire cernimus. Deus misereatur, &
è fauillis excitet hoc, quod occulto ipsius iudicio in fumum ac
cineres abiit. Locum enim forsan & hîc habet illud Vlysseum,
quod de Troiæ excidio apud Euripidem legitur: δεῖ τὸ πῆγμα,
οὐδέν' αἰτίῳ θροτῶν. Dresdæ 25. Maij.

M. Paulus Ienisius Annebergensis.

E 3.

AN

ANDREÆ BECKMANNI, PASTO-
ri Zscheplinij, Diœcesis Eilenburgensis.

SAI ὅπως ἀλγεῖ, ἐκεῖ χεῖρα τίς ἔχει. Non igitur est quòd mireris,
 Sin fronte à me poni, quod Tu ad epistolæ calcem posueras.
 Fuit vir reuerende & docte Annæberga, fuit patria. Vnum id
 dum scribo, compendio me plurima complexum putes. Flamma
 ex automatarij cuiusdam fabrica erumpens (fortuitone in
 cendio, an ab improbis suscitato, incertum est) attigua ædifi-
 cia, cum horrore omnium, mox corripuit, ac maiori, quàm cre-
 di potest, velocitate, ad dextram læuamq; ædes plurimas, tam
 publicas quàm priuatas, intra extrâq; oppidum absumsit, irris-
 tam reddendo ac eludendo prorsus cùm senatus prouidi curam,
 tam ciuium accolarumq; , qui è vicinis oppidis, ac villis in-
 genti numero aduolarunt, solertiam, nimia sui sæuitia & rapi-
 ditate. Inde in multam noctem, peruadente ad quasuis partes
 vrbs, flammâ, incendium durauit, quoad tandem albescente
 iam die in seipso extinctum est. Iacet curia cum armamentario,
 prætorio, horaria machina eximij operis, tabernis, ac plurimis
 conclauibus spaciosis & elegantissimis. Iacet splendidum &
 amplum cœnobium, iacet domus argentaria, frumentaria, po-
 lentaria, mercatorum, lanionum, & quidquid denique ædifi-
 ciorum publicorum fuit, solis mœnibus exceptis. Iacet scholis
 habendis destinatum ædificium luculentæ & magnitudinis &
 elegantia. Templum B. Virginis exustum est, vt & illud,
 quòd extra oppidum sacerrimæ Trinitati dicatum fuerat. Tem-
 plum autem illud D. Annæ magnificentum & sumtuosum, quod
 simile in toto Electoratu non habet, tecto caret, vt & turris.
 Aeramenta, quorum harmonicus concentus mirificè omnes de-
 lectabat, humi iacent contracta: Organon pneumaticon in ci-
 nereis

neres abiit. Reliqua intra templum salua & facta omnia, nempe altaria, pensile ambulatorium & fornices cum insculptis Regum, Ducum & prophetarum imaginibus, pulpitum, baptisterium, adyta duo, chori musici totidem, simulachra, subsellia, vasa, vestes, rituales libri: Sed & Bibliotheca seruata est. Omnia aedificia intra urbem (XIII aedibus exceptis,) consumpta, numero circiter 700 aut 800. Ad hanc enim paucitatem sterilitas Venarum metallicarum ciuitatem redegit, cum initio aedibus habitatis constaret plus minus 1200. Iacet prostratum (extra oppidum) Xenodochium cum conclauibus, porticibus sepulchralibus, polyandrio affabre picto, Templo & parocia, quam peculiarem habuit: multa horrea flammis consumpta, cum villis aliisque aedibus. Absumptae intra oppidum aedes parochiales & quidquid tandem vel vsu commodum fuerat, vel dignitate conspicuum, vel amoenitate iucundum. Placuit videlicet omnium moderatori ac principi Deo, urbem, anno a prima fundatione 108 ruere atque intermori. Quaeis quid spei reliquum sit? Ad Deum oculos si tollamus permultum. Hic urbem e flammis & cineribus reuocabit, idque serenissimi Principis Electoris auspicijs, qui se miserorum querelis clementissimè offert. Memini ego multos senes in patria esse annis ab hinc 46 qui pueris nobis referebant, eo in loco, quo vrbs postea fundata est, densum nemus fuisse, nec vel rusticum tugurium ibidem fuisse conspectum. Minimè igitur dubitandum arbitror, Deum, cui facilia & expedita omnia, pro sua in nos bonitate ciuitatem instauraturum. Quod vt eueniat, humilissimis votis ipsum precemur. Viros reuerendos & eruditiss. Dn. Christophorum Braun, Dn. Ionam Eckart, Dn. Thomam VVurtau, & fratres caeteros officiosè saluto. Vale. 30. Maij, Dresdae. anno 1604.

M. Paulus Ienifius.

CASPA

CASPARO HOFMANO, Annæbergam.

SAL. plur. & in Christo perpetuam precor. Video Caspare
 quid in votis isto tempore tuo sit, quo & rei domesticæ diffi-
 cultas, & scholæ ruina, & fatalis patriæ interitus, & amico-
 rum miseriæ, bonorûmq; gemitus oculis obuersantur, animoq;
 cruciatum pariunt. Verùm quid agas? Operam patriæ præsti-
 tisti, rebus adhuc integris, florente Ecclesia, vigente disciplina
 scholastica, Republica incolumi. Nunc à seipsa desertam, imò
 sibi ereptam relinques! Absit. Quin enitere potius, vt qui col-
 labentem ac emorientem vidisti, eam reuiuiscntem è flamma
 ac cineribus videas. Arduum hoc, inquis? Sic est. At resurget
 (certò tibi persuade) ac reuiuiscet propediem. Anno ab hinc
 108 nihil fuit patria: cœpit esse. Nunc cùm esse desiit, denuo
 incipiet, prouehente ἀνάστασις καὶ ἀγαθῶν πάντων ἀπόλαυσις eo, qui
 vocat ea, quæ non sunt, vt aliquid sint, Rom. 4. Eius igitur admir-
 ratorem, non spectatorem solùm te esse cupio. Non procul
 aberit, cùm & ipse & alij illud psalmi in ore habebitis: cùm li-
 berauerit Dominus captiuos Sion, erimus sicut somniantes. Tunc
 replebitur risu os nostrum, & lingua nostra exultatione. Itẽm
 illud, quod Psal. 118 scriptum extat: A Domino factum est istud,
 & mirabile est in oculis nostris. Et rursus: Demisit in os meum
 canticum nouum, carmen Deo nostro, Psal. 40. Conuertisti luctum
 meum in tripudium mihi, concidisti saccum meum, & circumde-
 disti me leticia, Psal. 30. Reuertere anima mea in requiem tuam,
 quia Dominus benefecit tibi, Psal. 116. Mihi si Deus concesserit
 vel initia instaurationis cernere, lubens moriar, & ad super nam
 illam ciuitatem, quæ casus ac mutationis omnis expers est, cupi-
 dè emigrabo. Quod si tamen constitutum tibi est Annæbergo
 excedere, rectissimè feceris, si Pastori Superint. te aperias, qui
 pro sua in te ac ciues beneuolentia, procul dubio re & consilio
 præstò futurus est. Vale, 6, Iunij Dresdæ.

M. Paulus Ienisius Annæbergensis.

17

IN ANNÆBERGÆ DEFLAGRATIONEM, THRENODIÆ,

piæ συμπαθείας, ergò à varijs decantatæ.

I.

*Ata regunt populos, vrbes quoque fata gubernant:
Has tollunt, illas rursus ad ima premunt.
Sic ego, quæ pridem montana Misnidos inter
Oppida, formosum sustuli ad astra caput,
Nunc flammis diris exusta, & strata ruinis*

*Tristibus, hac iaceo informe cadauer humo.
Qui faciem hanc spectas, pia post suspiria, votum
Hoc unum exuijs (si libet) adde meis:*

*In cinerem vrbs versa est, VRBS PVLCHRIOR inde resurgat
Sic, quæ INTERNECIO creditur, ortus erit.*

AD M. PAVLVM IENISIVM, CVIVS
luculenta habetur Annæbergæ descriptio, typis
nondum euulgata.

*Qvæ tota in cinerem tenuèsq; soluta fauillas
ANNÆBERGA, truci flammâ abolente, iacet,
Stat cinere in medio tamen, & (mirum) ignibus hausta,
IENISII æternùm per monumenta viget.*

*Hic priscam spectare urbem, spectare vetusta
Ornamenta, domos, mœnia, templa datur.*

*Plüsne queas patriæ, Ienisi, reddere? Debes
Vitam illi, VITAM debet & illa tibi.*

M. Ioan. Fridericus, Professor Acad. Lips.
& eiusdem pro tempore Rector.

F

Plures

II.

Plures Vulcani quondam vis perdidit urbes,
 Consumendo domus, mœnia, templa, scholas.
 Sed fatum Annæberga tuo vix tristius ullum est,
 Usque ad cœpessum te vaga flamma dedit.
 Finitimas urbes inter tu sola fuisti
 Clarior, in cineres sed resoluta gemis.
 Flere tuos possum, sed non sanare dolores,
 Nec largis opibus te releuare queo.
 Sed geminare preces, cœlûmq; implere profundum
 Votis non cesso nocte dièq; meis.
 Scilicet effodias vel montes diuitis auri,
 Argentûmq; tuas terra det ante fores.
 Tunc veteres poteris facile instaurare penates,
 Et munire tue splendida tecta domus.
 Audiât hoc Deus, & placidus mea vota secundet,
 Ac fatis tribuat prosperiora tuis.

Paulus Laurentius D. Dresd.
 Superintend.

III.

Nuper, ubi coràm vidi tua templa domosq;
 ANNAEBERGA, tuas, flammis fatalibus imo
 Exustas fundo: fudi hoc lacrymabile carmen.
 Ocyus, & lacryma lacrymosa per ora volute:
 Heu dolor! ANNAEBERGA! dolor! dolor! ANNAEBERGA!
 ANNAEBERGA, soli qua tot celebrata per oras,
 Vulcano vastata iacet. Quisnam ista videndo
 Temperet à lacrymis, & luctifono singultu?
 Vrbs, modò qua fuerat multis habitata colonis,
 Iam deserta iacet, cultoribus absque patritis.

Vrbs

Vrbs, modò qua splendore suo tectisq; superbis
 Vincebat reliquas patriæ Germanidos vrbes,
 Iam cinis est, & puluis iners, & torris obustus.
 Vrbs, qua per centum & septem feliciter annos,
 (Namque sub ALBERTO demum inclarescere cæpit)
 Hactenus assiduos effudit ad æthera flores,
 Nunc inter reliquas nomen propè perdidit vrbes.

Hoc tamen hunc tristem tacitè solabere casum:
 Non in te solâ pœna hæc immissa recumbit:
 Sed, nisi nos nostram studia in contraria vitam
 Flectemus, similis casus nos opprimet omnes.

Ergo ad te supplex palmas utraq; IEHOVA
 Omnipotens, extendo precèsq; has pectore fundo:
 Parce dehinc, rebûsq; veni non asper egenis,
 Nec nostra imponas aequato examine lanci
 Iusticiæ cæco commissa piacula furore.
 Sis bonus, & facilis lapsis, veniamq; fauoremq;
 Indulge, propter liuentis vulnera CHRISTI.
 Et nostris infunde animis spirabile Numen,
 Ut quisque in melius sua post exorsa reflectat.
 Et quia regna soles ex imo evertere fundo,
 Ac eversa iterum struere atque educere cælo:
 Hanc etiam excustam repares cum mœnibus vrbes,
 Ac reddas fatis felicibus incrementum.
 Hoc precor, hoc opto; tu IHOVA ter optime vultu
 Annue sidereo, & presenti Numine votum
 Hoc firmes, cælo rursus applaudente sereno.

M. Iohannes Försterus P. C. Ecclesiæ Ci-
 zensis ad D. Mich. Pastor.

IV.

Sic ergo rapidos Anne Mons iuit in ignes,
 Horis duravit vixq; ea flamma nouem?

F 2

Inunc

*Inunc & tenta longos praesumere soles:
Spe citius damnum nempe venire solet.
Hei mihi, non quisquam potuit te reddere saluum,
In te vimq, suam perdidit omnis aqua.
Iamq, tui caperet nostras obliuio mentes,
Nominis & fieret gratia vana tui,
Ni pia seruaret scriptis te cura Ienis:
Eximeris fatis ipsius ingenio.
Ille tuos ortus docet & fundamenta terra,
Quae tibi illuxit stella benigna polo.
Visceribus quot opes effosae, qualis imago
Sit templi, quae sint mania, quiq, viri.
Scilicet est aliquid Musas habuisse fauentes,
Haec faciunt, volites docta per ora virum.
Contigit hoc paucis, hinc & solatia captas:
Di faciant, superes haec mala mille modis.*

*M. Iohan. Sueuius Annamont.
Jur. Licentiatus.*

V.

*P*osse aliquid fieri, quod non fuit; atque deinde
Quae sunt, in nihilum collutulata trahi,
Edocet in Mysus Mons Annamontibus, olim
Vrbs, quae nunc facta est, igne cremata, nihil.
Nec docet haec solum: mirabiliora docebit,
Scilicet & damnum reddere posse lucrum.
Nam velut, aurifabri quod purgat dextra camino
Igniuomo, argentum purius inde redit;
Ac licet Assyrius se flammis concremet ales,
Se tamen e flammis mox noua tollit auis:

Lignea,

Lignea, sic noua quò fieri atque argentea possit,
 Hæc purgamentum est vrbs quoque passa suum.
 Fructum etiam capiet, mirari ut tempore iusto
 Posteritas possit posteritatis opus.
 Et bene IENISIVS ciuis bonus incipit, ille
 Redderet ut patriæ, patria quod dederat.
 Iam patriæ è medijs reparat noua fata fauillis,
 Lapsaq; sollicitis edificat precibus.
 Orpheam mirata est ita quem sua patria quondam,
 Nunc Amphioniam sentit & eius opem.
 Seruatorem igitur si ciuis, rectius vrbs
 Ciuica ferta decent, ciuica ferta decent.

Iohannes Seussius.

VI.

Sic igitur totas iræ laxauit habenas,
 Cui solenne suis est facilem esse Deus?
 Vt tua præcipiti committeret omnia flamma,
 Ipsi quæ fuerant mansio grata diu,
 Annaberga, inter vicinas nobilis vrbes
 Quondam, vrbs vix nunc umbra vocanda mihi.
 Audyt (haud etenim dubium hoc) lamenta, querelas,
 Vagitus, gemitus, anxia vota, preces:
 Quæ tulit infantum, matrum, iuuenumq; senumq;
 Grex, patriæ spectans fata suprema suæ.
 Sed visus surda est hæc aure audisse, repulsam
 Visa importunè turba relicta pati.
 Et nunc conniuente ipso, discrimine nullo,
 En data sunt vni cuncta cremanda rogo.
 Tectum templi ingens, augustaq; curia, & olim
 Dicta cuculligeris atria sacra viris.

F 3

Infr-

Insignis ludus, languentūmq; hospita tecta,
Atque ministerio digna habitacula sacro.
Structuraeq; alia, qua procurante senatu
Vtiliter varijs enituerent locis.
Aedes ut taceam priuas, quae manibus amplis
Inclusa ornatum passim habuere suum.
Omnia flamma vorax cinere obruit, omnia prorsum
Strata jacent, vnum facta cadauer, humi.
Attonitus stupet hic animus, dum iudicis arcto
Limite molitur claudere facta DEI.
Iniustus tamen esse nequit Deus, arbiter aui,
Illius & bonitas inuariata manet,
Quantumuis ratio consulta admurmuret, atque
Crudelem satagat stulta vocare Deum.
Quantum etenim à nobis remouentur sidera, tantum
Nostrae à diuinis mentis acumen abest.
Nam Deus ut sanet vulnus facit, & dare letho
Adsolet, ut rursus viuificare queat.
Supplicio interdum paucorum, quid meriti omnes,
Maturè ut possint poenituisse, docet.
Nec quicquam nobis adimit, quod non dedit antè,
Inque suis, ipsi quae placuere, facit.
Hac reputans, Annebergæ quem fata fatigant,
Aequius indubie damna dolenda feret.
Instaurare Deo facile est cinerem atque ruinas
Vrbis, quam statuit, cum foret ipsa nihil.
Illius argenti sunt venæ aurig; feraces,
Quas iterum clausas ille aperire potest.
Multorum occulto flectet dictamine mentes,
Sollicita quorum restituatur ope
Vrbs exusta: Bonus placato mœnia vultu
Respiciet, visus quæ repulisse fuit.

Maest

*Maēti ergo ō cineres patriæ, noua robora sume
Annabergæ, malum & vince ferendo tuum.*

**M. David Heiluuagen Annæberg. Pa
stor Ortrantius.**

VII.

S*itriste visu Patribus accidit
Captæ Sionis, post reditum, pijs,
Templum recenter restitutum, vs
Voce nimis querulâ eiularent:*

*Nam quod cremarat Rex Babylonius,
Tanti nitoris, sat memores adhuc,
Norant, vt hoc modò nouatum
Aediculam nihili estimarent.*

*At tristiores Tu gemitus paris,
O Ciuitatum haud vltima gentibus,
Gaudent tuis quicunq; gazis,
In cineres penitus reducta.*

*Nunc eiulatus & lacrymas Dea,
Si non perisset, funderet affatim,
Educta quondam de fodinis,
Mœnia qua peperit domosq;*

*Si te viderent, primus in ordine
Fosor, Magister, Scriba metallicus,
Discretor & Lotor, probè & qui
E scorijs studuit coquendo:*

*Sursum leuatis athera dexteris
Cuncti, sonantes hei, quaterent, licèt
Frustra, genas nec non perenni
Polluerent madidas liquore.*

*Si te P A R E N T I S conspicerent mei
Exosculandi lumina, cui solum
Natale quondam TV fuisti,
In lacrymas modò cogerentur.
Ambesa si nunc mœnia cernerent,
Planùmq;, & atros ignibus undique
Terres, AVVS, charaq;, M A T R I S
N V T R I T I V S simul & Moneta
Præsul; rigatis oribus anxÿ,
Sedis paternæ tam miserabilem
Deflere cladem non valerent,
Canicie nisi vellicatâ.
Quin & propinquâ in Valle M A T H E S I V S,
Candore præstans, flebilibus modis,
Si viueret, flammis SAREPTAM
In cineres quereretur isse. (hanc
Nunc sceptra, Fasces, Tempia sacra & Scholæ,
Vrbes & Aedes, Rurâq;, cum suis
Cultoribus, tecum grauesq; &
Insolitos miserantur æstus.
Sic ipse, ducens ex Patre sanguinem,
Qui natus vlnis hesit & in Tuis,
Vt Ciuis, ANNEBERGA, Ciues
Exanimos queror hoc dolore.
O Anna, Mons, quem Mulciber abstulit,
Cui presidebas, ceu D E A, tempore
Prisco; Anne Mons est appetendus,
Trinacria an magis est vorago?
Sed militandum est sub cruce fortiter,
Non à labore aut à precibus pÿs,
Terrore plagarum, abstinendum:
Dat veniam D E V S atque pacem.*

Cæli hic supremus **RECTOR & ARBITER**

Rerum benignus, vivit & aspicit

*Quæcunq; in hoc tractantur Orbe,
Seu bona sint, vitiosa siue.*

Permisit Idem Militibus, sacra

Flammâ Sionis perdere mœnia:

*Vindex opes Idem potenter
Abramidis reparavit omnes.*

Quin & prioris gloria, dignitasq;

Excelsa templi cum fuerit; tamen

*Effecit hic, ut dignitate
Posterius veteri præiret.*

Non dirigatis lumina frigidos

Turbata, CIVES, in cineres: DEI

Nutu sciatis esse factum,

Quod dedit haud leue flamma damnum.

Hic, cum sit almâ cunctipotens manu,

Maiora vobis restituet; DEVS

Cæli, Fretiq; & quicquid ingens

Terra fouet gremio reclusum.

Pandet tumentis ære bono venas:

Urgebit, as qui vectibus extrahunt:

Fudentibus massas frequenteis

Ocia nulla viris faceisset.

Sic vestra surgent Mœnia; Sic Domos

Nulla labore ex ædificabitis:

Urbem velut primam ex fodinis

Diuitibus liquet esse natam.

Vt cuncta vobis largiter affluant,

*Annæ **NEPOTEM** supplicibus **DEVM***

Votis adoro, qui petitis

Plura dabit, dare vult, deditq;.

M. Dominicus Eber Dresd. Eccles. Brisenicensis Past.

VIII.

Heu quoties patria mæstissima funera chara
 Vix consolandus pectore voluo meo,
 Mens abit in luctus, lacrymis & vultus obortis
 Nocte dieq; solet nil nisi triste queri.
 Quis Deus hanc urbi, dicens, quæue ultio cladem
 Intulit? heu patria fata seuera mea.
 Quæ prius electo stabat pulcerrima cultu,
 Gemma velut venis orta, Pelore, tuis.
 Nunc exusta jacet propero tristissima casu,
 Vicinis nimium tristis imago suis.
 Vno quæ fuerat celebris tam condita seculo,
 In cinerem est horis tota redacta nouem.
 Curia vah perijt, læsum est venerabile Templum,
 Splendidius quo non Misnia tota tenet.
 Adde scholam veræ nidum pietatis & artis,
 Et tot structuris tecta superba suis.
 Hæc quoties agito, toties tum mente reuoluo
 Fortune instabiles, quæ regit ista, vices.
 Et qui fortune, cunctis dominatur & astris
 Iusticiam atque ira fulmina tanta probo.
 Nil juuat hinc longè varias exquirere causas,
 In nobis ipsis proxima causa latet.
 Hæc Dominum meritas supremum accendit ad iras,
 Is nostras justo perdidit igne domos.
 Nil igitur restat, tacita nisi mente fateri,
 Impietas tanti causa furoris erat.
 Iudicium ecce, tuum, Deus est mitissime rectum,
 Rectaq; iusticia regula tota tue.
 Ire, seca, puni quavis ratione, perenni
 Tu modo ne pœna nos cruciando premas.

Interea pie, juste Deus, solatia nostris
 De bonitate tua mentibus adde precor.
 Erige prostratos, & robora suffice laesis:
 A nutu pendet vis ea tota tuo.
 Collige dispersos, rediuiuâq, templa scholâsq,
 Aedifica, nomen propter opusq, tuum.
 Et patria cineres, & tristia busta perusta
 Urbis in alterius vertito quaeso decus.
 Tunc tibi cantemus merita praconia laudis,
 Hic & in aeternos perpetuanda dies.

M. Ambrosius Bardenstein Annæberg: Scholæ
 Lips, ad D. Thomæ Moderator.

IX.

Magna petis, magnum renouans, vir clare dolorem,
 Dum cineres Patriæ me quoque flere jubes.
 Flere pium est, lacrumâsq, mouet tristissima clades:
 Sed fletum versu condere, maius opus,
 Quàm quod ab exiguo speretur acumine & usu:
 Exsuperat vires dira ruina meas.
 Urbs quid nostra etenim? miserum nisi funus & umbra,
 Si tamen hæc dici funus & umbra potest.
 Nam corpus perijt totum: vigor omnis, & omne
 Lumen abest: urbis flosq, decusq, ruit.
 Templâ, domos, hortos, loca sacra profanâq, cuncta,
 Magnificâsq, hausit flammeus ardor opes.
 Grex pius Aonidum, studijsq, operata iuuentus,
 Doctrinæ & proceres, urbe jacente, jacent.
 Vix tutò plebs multa sacras accedit ad ades:
 Ne vitium faciant concava saxa, timet.

G 2

Diues

*Diues inopsq; simul, velut exsul oberrat: & urbem
Antiquam in media quaerimus vrbe vagi.
Hæc sunt perpetui fomenta infanda doloris:
Hoc quoque me grauitè tangit & angit onus,
Magnum onus, & nostris longè conatibus impar,
Quòdq; Maronæo vix pede Musa canat.
Ergo, vir excellens, non est quòd carmina poscas:
Ferre humeri nequeunt pondera tanta mei.
Diuitis ingenij est, lacrimas superantia nostras
Funera carminibus reddere viua suis.
Non ea nunc mihi vis, qui, longo angore peresus,
In multa vitam vix traho tristitia.
Sed tu, PAVLE, decus Musarum grande, ruenti
Quando Vrbi voluit te superesse DEVS,
Triste ministerium cineri persolue dolendo,
Exusta texens historiam patriæ.
Hoc DEVS, hoc pietas, hoc te iubet ardor honesti,
Natali hoc debes, vir reuerende, solo.
Sic quam flamma ferox, diuino accensa furore,
In fumum, & cineres, nudaq; saxa dedit,
Hanc urbem calamo potes instaurare, libellis
Post obitum ut viuat nobilitata tuis.
Sic nomen laudèsq; tibi sine fine manebunt,
Assertor patriæ, famaq; clara soli.*

*M. Samuel Papa, Metallicorum Annæ
bergensium Concionator.*

X.

S *Cire cupis, qua sim? Quæ sim, cupis? accipe, tristis:
Quid tibi responsè, LECTOR amice, feram.*

SUM:

Sum Mysijs Regina jugis, VRBS ANNA, Pelori
 Accola, Boiema gentis amica soror.
 Olim ego talis eram, Talis quoque semper habebor,
 Sit licet haud eadem sors maneât q^{ue} mihi.
 Sed qualis videar, non est mihi cura: videri
 Sæpe bonum est, præstat sed tamen esse bonum.
 Nil moror ergo aspre sortis tentamina, quamuis
 Illa ferat membris vulnera multa meis.
 Hæc nostris (fateor) primum intulit ædibus ignem;
 Perdidit hæc miseram me, mea regna, lares.
 Nulla tori, pars nulla chori, pars nulla foriq^{ue}
 Mulciberis potuit vim superare trucis.
 Dum votis spero, fatis expiro: tot angor
 Cladibus, Herculeas quot tulit Hydra faces:
 Quot cælum stellas, marmor quot voluit arenas,
 Quot meus, ere grauis, saxa Pelorus habet.
 Ergone desperem? Minimè. Spes credula vitam
 Seruat, & è flammis surgere tecta iubet.
 Nam mihi, Fatalis quæ lux erat & maledicta,
 Natalis facta est & Benedicta dies.
 Hæc Deus ædificat me, orbis faber optimus; hac me
 SAXONIS exornat prouida cura Ducis.
 Hæc mihi suppetias charæ misère sorores
 Et Fratres, nostris qui gemuère malis;
 Hinc antiqua mihi redit in præcordia virtus;
 Hinc inuenta meis est medicina malis.
 Mortua sic inter cineres sordèsq^{ue} renascor,
 Ceu Phœnix Arabum nascitur ales agris.
 Tu verò PHOENIX ò FILI virginis, ANNAE
 CHRISTE nepos, AVIAE sis memor usq^{ue} tua.
 Serua AVIAE vitam; serua & da quoque vitæ
 Gaudia; Da tutos surgere ab igne Lares.

*Da, qua fatalis fuit & maledicta, per omnes
Natalis sit lux, & Benedicta, dies:*

M. Melchior Leænus. P. L. & Eccles
siastes Annæmontanus.

XI.

EPIGRAMMA ὁδυσσεύς.

Inter Misniacæ celeberrima mœnia terra
Annæberga, tibi flos modò primus erat,
Haud ficta pietatis amans, & credula verbo,
Aonidum fueras culta frequensq; domus.
Tu muris tectisq; decora, scatensq; metalli
Fontibus, innumeris diuitiisq; potens.
Quin & justiciæ cultrix, & legibus aqua,
Semper & ingenuis vrbs habitata viris.
At nunc in cineres tenuesq; exusta fauillas
Dum ruis, hei quàm te tristia fata manent!
Tanta premunt miseram te nunc incommoda, clades
Indomitum vt ferrum & flectere saxa queat,
Lugeat ac omnis regio contermina, tantis
Afflictam, afflictos tēq; tuosq; malis.
Det Deus, exuperes hæc cuncta ferendo, tibiq;
Vt justo redeat tempore floris honor.

M. Tobias Simon, Scholæ Dresd: moder.

XII.

Quàm varijs hominum jaëtatur vita procellis?
Casibus innumeris illa subacta jacet.

Nunc

Nunc Bellona furit minimè bella, horrida bella
 Præliâq, innocuis sanguinolenta parans,
 Nunc miseranda lues mortalibus imminet agris,
 E vivisq, hominum millia multa rapit.
 Nunc properantis aquæ per amœnos ambitus agros
 Vrbes dilacerat, florida prata, domos.
 Aeolus aut rupto ventorum carcere sævit,
 Ingentes turres celsâq, tecta ferit.
 Aut, Vulcane, tuo juga, tigna, trabèsq, domorum
 Succumbunt miserè, damnifero imperio.
 Testis adest vrbs Annaberga metalliferarum
 Præstantissima, que nunc nihil, ac cinis est.
 Sed nihil est frustra, nihil est sine numinis alti
 Arbitrio, nutu, consiliòq, graui.
 Ergone peccatis horum, qui damna tulere,
 Hac accepta sibi fata referre decet?
 Absit, namque licet merito quoque pœna vocetur,
 Nos tamen à labe haud candida turba sumus.
 Digni, quos vltrix jamdudum flamma prehendat,
 Et nobis æquè tecta domusq, voret.
 Hinc vicinorum nos commiseratio tangit,
 Et petimus læsum supplice voce Deum.
 Scilicet vt miseris, cui nos peccauimus omnes,
 Iniustum patrio corde remittat opus.
 Ne Phlegetontæo nos corripiamur ab igne,
 Namq, in sulphureo mansio dura lacu.
 Arceat à nostris vt damna futura columnis,
 Nèue petant nostros tanta pericla lares.
 Quod superest, mæstis solamina dicere fas est,
 Addatur votum, vota precèsq, valent.
 Idcirco exusti Domino confidite ciues,
 Plurima qui reddet pro bonitate sua.

Eci-

oder.

Nunc

*Ec cinere exurgant celsissima mœnia, damnum
Qua superent, vobis det bona cuncta Deus.*

M. Iohan: Reisiger. I. E. S. à secretis.

XIII

*C*um subit illius species tristissima lucis,
Quâ rapidâ cecidit patria chara face,
Mens stupet, ossa tenet pauidus tremor, arida pendet
Gutturè lingua, omnis corpore sanguis abit.
Mox ubi mens redijt, lacrymis madefacta tumescunt
Lumina, nil præter plangere palma potest.
Nec modò, queis primos Anna mons attulit ortus,
Nec queis Musarum pocula prima dedit;
Sed quorum tristis nimum peruenit ad aures
Fama, necis deflent aspera fata tua.
Ante alias lugent Friberga, Schneberga sororem
Exequias Matri nata Maria parat.
Misnia ponè sequens sinuosa tegmine palle,
Trunco, facta minor, corpore, tota gemit.
Heu Vulcane ferox, non te miseratio templi
Conspicui, celebris non tetigitq; Scholæ?
Magnifico poteras quî cultu tecta superba
Ignibus in cineres vertere dire tuis!
At quondam simili strauisti Pergama lapsu,
Sic combusta iacent limina, Dido, tua.
Nec mirum; vera suberat pietatis imago
Nulla; Deus, lignum ac aurea massa, fuit.
At tu supremi cum nocte dièq; reuoluas
Anna, tuis animis, iussa verenda DEI:
In muros, in templa (dolor meminisse) domosq;
Quid potuit claudus iuris habere faber?

Efferat

Effera Vulcani nocuit vis nulla tibi, sed
 Gratia qua dederat numinis, ira tulit.
 Scilicet ut memori voluamus pectore, iusso
 Tramite de recti longè abysse pedes.
 Ponderet & secum semper mens sobria, cuncta
 Vno qui rapuit, reddere posse, die.
 Durum est, amissis (fateor) consistere rebus,
 Atque ubi nil superest, fidere corde Deo.
 At quia nemo potest rescindere fata, nec iram
 Tollere, quam precibus, concipe, quaeso, preces.
 Concipe, verùm humiles, & tinctas sanguine Christi,
 Dicens: Tu solus damna leuare potes.
 Expatiatà Dei per vasta incendia patris
 Ira, viam releget non remorante pede.
 Concipe mente preces, & rursum templa replebis
 Sermo, sacra pandent se tibi tecta domus.
 Iura dabunt patres, cuius mala facta perosus
 Sincerum recto tramite carpet iter.

Fridericus Bornheinrich Annæmontanus, Pastor
 Ecclesiæ Christi in Tzschorta.

XIV.

Ceu textas è fronde casas & rustica tecta
 Cecropis vrbs monstrat pratereaq; nihil,
 Qua tamen in precis quondam fuit, atque superbum
 Extulit ad cæli sidera celsa caput:
 Sic auia Christi, sic montis nomine dicta
 Vrbs, modò te vastam flamma corusca dedit.
 In tenues siquidem cineres atomosq; vagantes
 (O fatum miserum) tota soluta iaces.

Tu tamen hinc capies solamina firma, quod illa
Pro vero coluit numina ficta Deo.
Idcirco perijt, vestigia vixq; supersunt,
Qua non ulla potest restituere dies.
Verum tu Christo quia fides, credula verbo,
E superi Patris quod tulit ipse sinu,
Accipies rursus decus amissumq; nitorem:
Atque pium vincent seria vota Deum.

M. Caspar Fugerus Dresd. Scholæ patriæ
Conrector.

XV.

SI totam rapida vis flamma perdidit urbem,
Annaberga jacens qualia fata gemit:
Non solum causa est animo reputanda secunda,
Qui succendit, homo, sed quoque prima, DEVS.
Utitur hic illo, quoties vult improba turba
Securæ dignis plectere facta modis.
Zelotes Deus est, consumens ignis, & ultor,
Peccatig; osor, ceu sacra scripta monent.
Nec tamen hinc statuat quisquam temerarius, urbem
Vnam præ reliquis hoc meruisse malum,
Quod sit vindicibus miserè disperdita flammis,
Et cunctis penitus despoliata bonis:
Verum quisque memor sit dicti, ὡδὴ σκαυτὸν:
Sēq; Deo coram sentiet esse reum.
Pectore tunc justum fœda ob malefacta dolorem
Concipiens, veniam supplice voce roget.
Inque cruentati spem ponat vulnere Christi:
Vnus hic est homini vita salusq; datus.

Deni

Denique sic mores & vitam corrigat omnem,
 Profit ut hinc alijs, laude feratq; Deum.
 Sic Annaberga poteris perpendere cladem
 Rectius: hinc facili fundito vota Deo.
 Clarior ut multo post splendidiorq; resurgat,
 Quam stetit ante, pia religionis amans:
 Et bona rapta cuique duplo reddantur, Iobo
 Ut Deus ereptas conduplicavit opes.

Thomas Pitschius Dresd. Iudi patrij collega.

XVI.

IN MISERABILEM PATRIÆ CON-

flagrationem, πλάσις κατ' ἠθοποιίαν.

Siccine, care Pater, patrium prosternere Montem
 Vindicibus flammis mens tibi certa fuit?
 Nec tua magna parens ANNA inclyta flectere mentem
 Iratam potuit supplice voce gemens?
 Non dubito, quin, cum tu incendia tanta parares,
 Ipsa videns, tales fuderit ore preces:
 Parce nepos, ô parce, mihi me carior ipsa,
 Ne tuus in tantum sauiat, oro, furor.
 Mons sacer ille mihi veterum pietate parentum,
 Ille tuo nostrum nomen amore refert.
 Altera ceu vallis IOACHIMO sacra marito,
 Nate tui praefert blandule nomen aui.
 Si quis amor, si nostra tibi non cura recessit,
 Ne loca nominibus dedita perde meis.
 Nate tibi Templum, patres, sed amabile Templum
 Condebant, quo vix pulchrius Arctos obit.

H 2

Nemo

Nempe tuo quiuis tum consecrabat honori,
Quas fundebat opes diuite terra penu.
Hoc tua sperabat placari Numina cultu,
Fraude cuculligerum turba subacta graui.
Tempore mox nebulis paulatim & nubibus atris
Discussis, capit clarior ire dies,
Quo stabant operum perfecta mole labores,
Vota mea (memini) talia mentis erant:
Omen inest operi structo, felicibus ortum
Perduret letis incolume auspicijs.
Iam quid Nate paras? hanc urbem excindere totam?
Ne tuus in tantum sauiat, oro, furor.
Quid meruere domus patrie? quae crimina templum
Insons commisit, curia, quaeue schola?
Exuuijs requies sanctis promissa negetur?
Flamma voret, quas nec barbarus hostis adit?
Ad matris meruit quidnam vbera pendulus infans,
Quiq; tuam querula voce precatur opem?
Innocuam cernis puerorum nonne cateruam?
Egressam patrijs adibus urbe procul?
En teneras cuncti tendunt ad sidera palmas,
Et lacrymis, gemitu, te prece, voce rogant.
Infontes animas, id amabile respice vulgus,
Nec tuus in tantum sauiat, oro, furor:
Dum queror, ignis edax per summa cacumina regnat,
Nil metuens, ades audet adire sacras.
Et tepida altiuola pertingunt astra fauilla:
Sic Mons, Anna, tuus labitur in cineres.
Dixit, & auertens vultus, obmutuit, ora
Occuluit, nulli conspicienda diu.
Discite vos omnes in vulnera nostra tuentes,
Exemplo moniti, quilibet esse py.

Nos

*Nos Deus aduersus ceu justam exarsit in iram:
Ni sapitis, similis vos quoq, pœna manet.*

M. Iohan. Schreiterus Annæbergens.

XVII.

T*Riste quid, ah quid triste inopinus in audio? flammis
Annæberga hei! hei! dilacerata jacet.*

*Annæberga decus terræ, decus inclytum & aureum
Et magna, & magni, laudis, honoris eras.*

*Verum ubi nunc, ubi nunc carum caput? expirauit:
Iactura ô grandis, grandis & ampla boni.*

*Scilicet hæc nostræ meruit contagio culpa,
Hæc Deus, hæc ira sunt monimenta tua.*

*Omina sunt, sunt omina: mens præsaga stupet, cor
Et timet, & coma stat, flet gena, dextra riget.*

*Anne etenim in tanto, in tam tristi turbine rerum
Sperandum quicquam est utilis atque boni?*

*Nulla ubi grata DEO probitas, ubi vincita, ubi victa
Relligio, & sæuo milite Turca furit.*

*Teg, Ecclesiola turbella misella misella
Fraude, rota, cruce, aquis, funibus, igne premit.*

*Sed premat & fremat: at tu tu Deus optime maior
Tu traxisse hosti lora per ora potes.*

*Tu modo ne nostris nimium ne irascere culpis,
Sed placidi vultus exere dulce jubar.*

*Sic citò vincemus duce te, sic subdita nobis
Vis furibunda, ruens orbis, & orcus erit.*

M. Balthasar Meisnerus Dresdensis.

H 3

Hen

XVIII.

Heu lux infelix, atròq, notanda lapillo,
 Heu miserè fatis tristibus orta dies.
 Igne furente ruis subito (sic fata tulere)
 Patria, magnificis edibus ampla prius.
 Templaruunt, rapidis absumta est Curia flammis,
 Igne cadunt celebris docta theatra schole.
 Tu cineres urbis cernens, pius esto, Viator,
 Huius ab exemplo disce timere Deum.
 Pœna Dei fuit hac, factis excita proteruis,
 Pœna fuit, vitijs nec tamen aqua satis.
 Sed miserere Deus, Deus ô miserere tuorum,
 Tempore da surgant tecta perusta suo.

M. Christianus Tunckelius, Annæmontan;
 ad ædem SS. Trinit. Pastor,

XIX.

Iliacæ sileant vates incendia Troia,
 Quæ fuit Argolico tota cremata rogo.
 Annebergiacas post hac memorate fauillas,
 Quorum opus est numeris cogere verba suis.
 Heu Vulcane vorax, nullis cohibende catenis,
 Curtantas subito depopularis opes?
 Non pietas flexit te, nec reuerentia templi,
 Non lamenta, preces, votâq, cum lacrymis?
 Priuata in cineres abiêre & publica tecta,
 Dispersa in triujs fragmina rara jacent.
 Antè oculos ponit sic nobis Rector Olympi,
 Quid meriti simus, prauâq, corda monet.

22

At tu, sancte DEVS, miseras solare ruinas,
 Vrbi fac redeat pristinus ille nitor.
 Sic tua post varias clades recreauit Iobum
 Gratia, & antiquas multiplicauit opes.
 Spes eadem flammâ spoliatos erigit, inter
 Tot mala, te damnis consuluisse suis.

M. Paulus Berger. Ill. El. Sax. ab epistolis.

XX.

Siccine, iuste DEVS, patriam subuertere flamma
 Vltrici, dolor heu, mens tibi fixa fuit?
 Nil miseras miserate preces, suspiria, planctus,
 Nil fusas lacrymas, vota iterata nihil?
 Ast animo quis tam vecors, temerarius, audax?
 Improbet ut mitis consilium Domini?
 Miscuit hic certè (si vera fatebimur) iræ
 Sucensa patrio, multa, fauore Deus.
 Sic vrbs collapsa est, ut surgere, si modò laesi
 Ematuruerit Numinis ira, queat.
 Quod magis est, citra interitum tua constitit ira,
 Sancte Pater, parcè viribus vsa suis.
 Funera quis numeret, Sodoma dum regna perustis
 Procubuere agris, in cinerem acta suum?
 Funera sed Patriæ numerantur quattuor: ô quàm
 Inclytus & memori carmine dignus amor?
 Vita data est, mediòsq, tamen seruata per ignes,
 Diuitias quamuis perdidit igne rogas.
 Berge igitur ter sancte DEVS succurrere lapsis,
 Proiectis fidam nèue negato manum.

Dauid Gessca Annæbergensis, Medevvicen-
 sium in Diocesi Pegauiensis Pastor.

Quis

XXI.

Quis putet? Annaberga iacet. Quid? ab hoste subacta?
 Hostem non habuit Patria, Pacis amans:
 Fortuito (miserum) exortis urbs inclyta versa est
 Ignibus, heu cineres Patria Terra gerit.
 Sed fluxas quid flere iuuat, mea Patria, quidue
 Querere diuitias, quae periire? nihil.
 Virga paterna tuos correxit, Patria, nauos:
 A summo est factum, quicquid in urbe, Deo.
 Ad Dominum potius verà pietate fideq;
 Dirige plectentem lumina, corda, manus.
 Et tibi succurret solitâ bonitate, gementem
 Clementi aspiciens lumine, corde, manu.
 Alme Pater, Gnatum propter cohibere flagellum
 Dignare, ac patria, te rogo, parce mea.
 Quàm ferus hic fuerit, quàmq; implacabilis irâ
 Vulcanus, mitis respice queso pater.
 Et quia solùm opibus iacet urbs orbata caducis,
 Quas illi potis es reddere quòque die,
 Huic vitæ maneat, faxis Pater optime, verbum,
 Quo licet ad cæli scandere ritè domos.

Iohannes Luhn Annamontanus.

XXII.

Nobile Misniaci decus ANNAEBERGA Pelori,
 Urbis Chemnicia fida & amica soror.
 Heu mihi, quanta tulit tibi damna nefarius ignis,
 Qui nuper totam te dedit in cineres.
 Ergone per cineres demta est tibi vita, fugitq;
 Non fugit: æternos permanet illa dies.

Tuis

*Viuis in historia, vivēsq; sequentibus annis,
 Dum cælum stellas, gramina campus habet,
 Dum quoque saxicrepe se tollet ad astra Pelorus
 Vertice, & ariparum scindet Oreas humum.
 CHRISTE faue votis & chare ciuibus vrbis,
 Quæ Te dante viget, Te renuente cadit.*

Antonius Vueck Annæbergensis.

XXIII.

I*ntristes soluor lacrymas, suspiria pectus
 Sæpè iterata premunt, membra dolore stupent,
 Dum patriæ, eheu, damna, ingentia damna, redactas
 Anxiâ & in cineres mente reuoluo domus.
 Funestam, ah, lucem, Diuæ mons inclytus ANNÆ
 Quâ ruit, atque vrbis nomina nuda refert.
 Siccine vos rapido depauit vortice flamma?
 Inclyta cum tectis, curia, Tempa, Schole!
 Siccine opes vrbis, pretiosæ ac vndique merces
 In fumos, Ioua vindice, jere leues?
 En patriam, patriæ ciuis, vir clare, misellam,
 Moeret ut emensos, igne peresa, dies.
 En age, Natalem cuius, ritusq; statûsq;
 Mores, & flores, scitâq; sancta fori,
 Rerum gesta, metalla egesta, virosq; celebres
 Descripsi duplici codice, amore soli.
 Nunc iterum prostrata, tuis consurgere scriptis
 Optat, tēq; eius vult doluisse vicem.
 Ergo dum in patriæ tuus ardor adornat opellam
 Funera, ut est grati, vir reuerende, viri:
 Ipse nouæ reddes vitam patriæ, ut dedit olim
 Ipsa tibi, & viues munere, cuius habes.*

I

Cinem

*Cinem ò laudatum patria, qui rebus in arctis
Aequè ac in letis porrigit usque fidem.
Auguror, ex veteri resupinum tollet in auras
Vrbs caput, & porro dogmata sancta colet.
Da Deus haud fallar. Magno pro crimine paulum
Supplicij satis est, ò pater alme, patri.
Interea patria nostra, & tibi fausta precatur
IENISI, mæstis mæsta Thalia modis.*

*Christophorus Monachus, Annæbergius:
Ludimoder; V Veisensehæ.*

XXIII.

*Sta paullum, & sortem mecum meditare viator
Incola Pelori qua miserè premitur.
Plora, namque aliquid grauius ne tristius unquam
Visum est, in cineres mænia versa vides.
Mænia per multas longè celeberrima terras,
Vnde quoque egregij qualibet arte viri,
Hæc miseranda jacent, horum vix nominis umbra
Restat: non urbem, sola rudeta vides.
Horresco referens, & præ mærore misellum
Cor gemit, & lacrymas maxima damna mouent.
Discite mortales reuereri numinis iram:
Eheu quàm verè est res grauis, ira Dei.*

*Simon Ammonius, Annæbergens: Pastor
in Olbersdorf.*

XXV.

*ANNAEBERGA, fui quæ diues & ampla metallis,
Culta scholis, templis relligiosa pijs:*

Quæ

Qua genui multa prestantes arte, superbit
 Phœbus, & Aonij queis pia turba chori:
 Nunc velut halcyone deserta in littoris alga
 Conqueror, & vitæ crimina ploro mea.
 Crimina, queis merui, mecum quod templa scholâs q̄
 Hauserit & cunctas igneus ardor opes.
 Hæc sunt dira manus, sunt hæc tam barbara, Lector,
 Factio, quæ obtusis sensibus ausa nefas.
 Non ergo incusor, qua fortiter usus es, iram
 In me, justa fuit namque ea, magne Deus.
 Sed mea deploro lacrymis peccamina fuis,
 Quæ pœnæ & tanti sunt mihi causa mali.
 Sollicitosq; p̄ys cœlestia numina votis,
 Fiat ut irati mollior ira Dei.

M. Philippus Badhorn, Annæbergius.

XXVI.

SI modo fas sanctis lacryma confundere vultus
 Matribus, & gentis fata dolere sua,
 Flebilis Anna tuos lacerando solue capillos,
 Ah nimium justi causa doloris adest.
 Ille tibi quondam sacer, & tua fama, fauillis
 Mons jacet, atque tuas sustulit ignis opes.
 Ecce metalliferis lugent in collibus, olim
 Sueta cauernosos turba subire locos.
 Aspicias, errantes ut eant (miserabile) nulli
 Malleus in dextra, lampade læua caret.
 Ut formica suos circum meat orba penates,
 Læta nec assueto grana labere vehit,
 Si quis fortè ferus granaria villicus illi
 Turbat, & aggestas depopulatur opes

I 3

Neo

*Nec minùs attonita sub montis Oreades alta
Rupe sedent, Annæ tristia damna gemunt.
Vastâq; saxa suis latè singultibus implent,
Et Pili lacrymæ rore madescit apex.
Scilicet vnde prius læta vidère vapores,
Dum leuis argenti flamma recoxit opus:
Nunc alius spectant vapor ut caligine cælum
Occupet, utq; alio candeat igne locus.
Vosne, sacrata Deo, feralibus vrere flammis
Culmina, damnosi sustinère rogi?
Fas Mahomet eos potius vertisse penates,
Vanâq; blasphemi fana cremasse gregis.
Quid meruère sacris deuotæ legibus vrbes?
Quidue domus veri relligiosa Dei?
Sistite sed lacrymas Annæides, aspera forsan
Fata remollescent, sit gemuisse modus.
Vester ciuis enim vestro lenisus ortus
Monte, quis ò lacrymas sistere nollet? adest.
Et pia facundis miscet solamina verbis,
Dum memorat Patriæ fata dolenda suæ.
Forsitan Anna suum, quæ nunc jacet horrida, rursus
Eriget ex jmo puluere vestra caput.
Forsan & illa dies, (faueant modò numina) cùm gens,
Qua pereunt aliæ sorte, vigebit, erit.
Hanc ferat ò utinam, qua talem cernere possim,
Gratia de cælo missa salûsq; diem.*

Salomon Schmit Annæbergensis.

XXVII.

*S*iste gradum, tumulos qui cernis amice viator,
Et mea fata animo disce dolèq; pio.

Ille

Illa ego, quam struxit DVX SAXO GEORGIUS urbem,
 Dēq, auiā Christi nomen habere dedit,
 Nunc destructa nigris jaceam cur mæsta fauillis,
 Miraris, domuum diruta tecta stupes?
 Desine mirari: est irati numinis illud
 Indicium: heu superi quàm grauis ira Dei!
 Me tamen haud omni desertam parte putabo:
 Nam quoscunque Deus plectit, amare solet.
 Antè suosq, premit, quàm pressos eleuet, & quos
 Viuificat, patitur fata subire prius.
 Ergò tuum, quisquis meus incola, siste dolorem,
 Cui fors cunque tuam sustulit atra domum.
 Omnia, crede, Dei bonitas immensa refundet,
 Saxonieq, pij Principis alma manus.
 Hoc tu TRINE DEVS, nitidi regnator Olympi
 Perfice: da precibus pondus inesse meis.

Christophorus V Veitzendorffius Annæberg.

XXVIII.

Siste pedem, cineres qui transis hosce, viator:
 Iusta insperati causa doloris adest.
 Ignis enim ex imo ad fastigia summa volutus,
 Montem Annæ tremo perdidit exitio.
 Urbis magnificæ pars nulla illasa remansit:
 Inunc, ultorem dic nihil esse DEVM.
 Mors urbem inuasit, migrant in rura Camæne,
 Inter & agrestes mæsta Thakia sedet.
 Eheu! quis tantum potuit sperare dolorem?
 Aut quis jam miseris temperet à lacrymis?
 Quis suspiria, quis gemitus, quis verba precantum
 Nesciat, in tantis heu repetita malis?

Implentur clamore aures, clamore resultat
Aether, lætisonis fletibus aura fremit.
Deflet uterque parens natos, natiq; parentes;
Vir damna uxoris, fata sed illa viri.
Flebilis occurrit puer à genitrice relictus,
Mater Io mea, tu dic mihi, clamat, ubi est?
Heu dolor! heu gemitus! quaeso, quis talia siccis
Audiat, aut possit commemorare genis?
Talia sunt, meritò ut nostro non parcior imber
Lumine, quàm vernà de niue manet aqua.
Ah dolor! I nunc, & rebus confide secundis,
Fortunam quisquis ceu venerare DEAM.
Hinc (moneo) seri capiant exempla nepotes,
Et discant vitæ consuluisse suæ.
Non ipsos tangat vesana superbia, nèue
Turgida ventosus pectora fastus agat.
Viribus haud fidant, discant, mala facta perosi,
Quid tulerit presens, quid ferat hora sequens.
Non solidae turres, non mœnia lata, nec agger
Profunt, irati dum furit ira Dei.
Ergo timor, probitas sint murus aheneus: istis
Innitens firmo pectore, tutus eris.
At tu summe Deus depressis mole malorum,
Si precibus justis flecteris, adfer opem.
Tu patria serua tabulas & fragmina nostræ,
Dispersis placidâ da statione frui.
Erige, junge domos lapsas, & subtrahere morti
Perpetuæ, redeat pristinus ille nitor.
Hoc modo honor, nomēq; tuum, laudēsq; manebunt,
Dum labra prestabunt mollia vocis iter.

Ioannes, Pauli fil. Ienisius, Annæbergensis.

Funere

XXIX.

Funere in Herculeo miraris Regia Mater,
 Parua quòd Oeteos clauderet urna rogos.
 Desine mirari: rapido Mons igne peresus
 Exiguus Annæ conditur in tumulis.
 Da meliora Deus: tumulis fac surgere Montem,
 Vertice sidereas pulset ut inde domos.

Paulus, P.F. Ienifius, Annæbergensis,

XXX.

CHRONODISTICHON.

Vt LVX septena aC VICesIMa LVCet AprilIs,
 Annæberga CltIs IgnlbVs Vsta rVIt.

M. Iohannes Försterus.

Aliud.

LVCIfser heV Magno LVCtV-ter nonVs AprilIs
 FVLslt, & InfeLIX ILLIVs hora prlor.

*Petrus Bersmanus Annebergius, Elect.
 alum. VVitebergæ.*

Aliud.

CLarVs aprilIs Vbl noVles ter LVXerat, eCCe Vrbs
 Mlsta reperCVsIs IgnlbVs ANNA perlt.

*Paulus Ludouici Scheibenberg. Elect.
 alum. VVitebergæ.*

AD

AD CHRISTIANVM II. DVCEM
Saxoniae, Electorem, &c. Dominum clementiss.

ANNÆBERGA SVPPLEX.

Que venit, alta Tui subitura palatia tecti,
Ecinerum tumulis litera missa venit,
Magne pater CHRISTIANE, omnem qui Saxonis oram
Et valida populos sub ditione regis.
Urbs tua laurigeris olim celebrata Camænis,
(Phebeo & fueram carmine digna cani)
Urbs Latio bene nota solo, bene nota Britanno,
Urbs in Sarmaticis concelebrata jugis,
Quin & hyperboreo non ignorata sub axe,
Urbs Rhodano & leni saepe vocata Tago,
Heu dolor, in tenues abij resoluta fauillas,
Quaeq; habui, indomitis ignibus hausta jacent.
Atria pulchra patrum, Schola, Tempia, Palatia, & olim
Pauperibus fida condita tecta manu,
Ciuitica cuncta domus, turrita cacumina, porte,
Et quaecunque forent vsibus apta suis.
Omnia sic flammis cessere, viator ut vrbe
In mediâ quarens, vrbs ea, dicat, ubi est?
Vna dies flammis misera quae demsit obortis,
Eversa poterit reddere nulla dies.
Omnibus hinc idem labor, ingemuisse jacenti,
Ire & pullatas funeris exequias.
Et merito. Si quem nulla hic miseratio tangit,
Non homo, sed bruti nomine dignus erit.
Heu vereor, ne sim tanti mihi causa doloris:
Scilicet offendit publica culpa Deum.
Credo equidem, medys exarsit in ignibus ira
Numinis, ut fureret ignis in igne duplex.

Hand

M
 Haud incerta loquor, nec pugno durius illi:
 Irati sunt hec flagra seuera Dei.
 O tandem in miseram placidum DEVS indue vultum,
 O tandem inueniat tam grauis ira modum.
 Cunctorum inuigilat semper Tua cura saluti:
 Quod fuimus, vel quod jam sumus, omne Tuum est.
 Tu fesse requies, fulcis Tu robore inermem:
 Te prater vitam reddere nemo potest.
 Ergo salutiferas exprome benignior artes,
 Vulneribus presens una medela meis
 Magne opifex Mundi. Me si respexeris, ad me
 Lumina Dux animo candidiore feret.
 Respice me placido Dux ô mitissime vultu,
 In miseram si Te pristinus vrit amor.
 Rumpere moras: Tua sum, meus ut CHRISTIANE fuisti:
 Atque proba patriæ te pietate patrem.
 Me mihi redde, precor, faciem mihi redde priorem,
 Meq; jube solito rursus honore frui.
 Plus decorum inde feres, multo quam milite fisus
 Si quis Atlantiacam victor oberret humum.
 Prima sub ALBERTO posui fundamina, ductor
 Cum premeret Phrysiæ Marte fremente solum.
 Nunc ubi difficili Tibi sum reparanda labore,
 Cura rei, Princeps inclyte, tota Tua est.
 Tota Tua est, Princeps, totam subijisse memento:
 Principis est Virtus magna iuuare suos.
 Ergo iuuæ, furuo subtractam gurgite lethi,
 Extractam fida sub statione refer.
 Sic Tua non ullis vanescet ad oreæ seclis,
 Posteritas sic te perpetuata colet.
 Sume age mens animos: Princeps me fronte serena
 Contuitus tales promit ab ore sonos.

K

Excusio

Hand

Excute turbati mœrorem pectoris, & me
 Velle puta: tribuet quæ volo, posse Deus.
 Tolle oculos, oculis iam iam visura supremo
 Auxilia offensi numine missa Dei.
 Illius arbitrio, quidquid fuit atque futurum est,
 Voluitur: hic reddet Te tibi, Tæq; Mihi.
 Vrbs Tibi redderis: potui quid dicere malus?
 Nouit habere sacri numinis ira modum.
 Nostra licet sæuo quatiat delicta flagello,
 Pectus amore tamen mite parentis habet.
 Hunc specta. At Mihi te quoniam concredere gestis,
 Incipe subsidio fidere firma meo.
 Turpe erit in dubijs urbem relinquare rebus,
 Et, nisi sit felix, esse negare suam.
 Non hi sunt faciles generosi pectoris æstus,
 Quod certam properat ferre salutis opem.
 Fide Deo, positæq; metu spem sume virilem:
 Eripiet tantis Te Mea dextra malis.
*Maacte animis PRINCEPS, multum hec audisse iuuabit:
 Pollicitis videor: viciida facta Tuis.
 Spes animosa redit, redit in præcordia virtus,
 Eminus ostentat lux rediuiua iubar.
 Tempus erit, mihi quo gratantia pectora dicent:
 O bene de tumulis vrbs renouata tuis.
 Tempus erit, procul adueniens ubi viderit hospes
 Bis genitam, Splendor, dicet, hic vnde Tibi est?
 Tunc ego: CHRISTIANVS VOLVIT DVXENSIFER,
 Sic REPARATA DEO, SIC REPARATA (VT SIMI
 (DVCI.*

M. Paulus Ienifius Annæbergensis, ἀχρῦμενος
 fac, Dresdæ 20. Maij.

AD

34

AD SENATVM POPVLVMQVE AN-
næbergensem, de incendio, ad 27. Aprilis, anno 1604.
immaniter in vrbe grassante, commo-
nefactio.

Sal. plur. & in Christo perpetuam precor.

Percontantur ex me multi, quid animi fue-
rit, cū de patria incendio vastata sermo primū
increbresceret? Ita valeam, itaque viuam, vt nihil
in vita audiui tristius. Pendebam animi, neque sa-
tis constituere poteram, plūsne doloris ex ruina præclaræ vrbis
caperem, an molestiæ ex dentatis oculis, quæ de incolis nec
modestè satis nec verè passim locorum disseminabantur. Nam
vt tempora hodie sunt, parum nonnullis videtur, damnum mi-
seris irrecuperabile illatum esse, nisi bonorum iactura, famæ
qua nihil præstabilius est, detractio cumuletur. Cæterum vt
de negotio ea quæ sentio, liquidò ac sine inuolucris proferam,
duo in hoc vrbis casu maximè spectanda arbitror: vnde incen-
dia vulgo existant: quibus item consolationibus erigendi sint
perculsi & iacentes piorum animi.

Ad primum dum accingor, istud prius $\omega\epsilon\ \epsilon\upsilon\ \pi\alpha\rho\delta\omega$ deli-
bandum, quod eruditiores Philosophi prodiderunt: Ita cum iis
rebus, quæ Lunæ orbi subsunt, comparatum, vt in fluxu ac mo-
tu perpetuo versentur, sintq; mutationum vicibus obnoxia.
Hinc aër insuetis sæpe ignibus scintillat: non rarò subitæ ac ci-
tra euidentem causam perturbationes in infima eius regione
graues existunt: nonnunquam Cometæ, sæpius chasmata, vir-
gæ, trabes ardentes spectantibus se obijciunt: audiuntur frago-
res insoliti cum ventorum procellis. Nubium partes abruptæ
& ad imum tendentes totas sæpe villas & oppida inundant. De
insulis proditum est, vi tempestatum nonnullas absorptas, alias

K 2

reces

FER
T. SIM
CI.

ΛΕΥΟΣ

AD

recedente aestu & arenis congestis de nouo emerfisse. Inarime
mons motu terræ disclusus à continente, Prochyta fecit insu-
lam, angusto freto interfluente. Siciliam Italiae olim iunctam
fuisse Trogius Pompeius author est: at postea vndarum mole in
angustas fauces incumbente auulsa est, promontorijs hincinde
extantibus, quæ nauigantibus horrorem incutiunt. Montes in
planum deducti, vallium conuexa terræ motu æquata leguntur:
flumina mutatis alueis cursu sæpe aliò flexerunt: maria termi-
nis productis oppidisq; absorptis in nouos se effuderunt sinus.
Ex fontibus multi siccantur, alij de nouo profiliunt. Terra ipsa
frugibus modò abundat, modò fœcunditatem sterilitate com-
mutat. Arborum fructus sapore & salubritate grati, paulò post
malignitate contracta nocumentum afferunt corporibus. Aer
salubris cunctisq; animantibus innoxius, suis temporibus vene-
natus fit ac pestilens. Venæ subterraneæ argenti aurique feraces
plurimis locis sui quasi oblitæ sterilefcunt. In imperijs illa ori-
untur, hæc occidunt. Reges, principes, Monarchæ cum maio-
rum virtute ipsam sæpe gloriam perdunt. Multi populi armis
aut disciplinis olim claruerunt, qui hodie ignauia & luxurie dif-
fluunt. In bellis anceps semper fortuna est, ex quo Mars ἄλλος
πρόσαλλος καὶ ἀνάσσειος, à quibusdam transfuga dictus est. Ipsæ
quin hominum voluntates, studia, actiones, consilia suis tempo-
ribus mutantur. Mutationum hæ vices (aiunt Philosophi)
ipsas quoque vrbes attingunt, quarum non minus atque ho-
minum (Seneca teste) tempora sunt & fata. Hinc Babylo-
nem Asia, Carthaginem Africa ortum habere suum vidit,
vicissimq; occidere. Vidit Europæus orbis Romam sua ca-
pere incrementa, sua item decrementa & clades. Bardouis
cum Saxonie ciuitas Treuiri, ipsaque Roma scribitur fuisse
antiquior: eius hodie nec lauta nec splendida vestigia ap-
parent. Inter Germanie ciuitates vix vllam dabis, quæ muta-
tio

tiones experta non sit. Aliam hostis vastat, aliam rerum vberitas & copia eneruat: sunt quarum opes disidijs, æmulatione ac partium studijs franguntur: aliæ ob inertiam & luxum, aliæ ob iniurias libertate excidunt: aliæ interuersis commercijs ad inopiam rediguntur: sunt quas aquæ obruunt, aut morbi populares ciuibus exhauriunt, plurimas vastant incendia. In ipso hoc electoratu quis nescit? Dresdam, Misenam, Freibergam, Naumburgum, Mersburgum, Hanam, Schnebergum, Plasuiam, Eilenbergam, VVurcenam, Coldicium, Mitvveidam, VVerdam episcopalem, Oderam, Nossam, Dippoldisvvaldum, Ruspenam, VVolckensteinium, Schmidebergam, Dommitzium, Barruthum, aliâq; oppida flammis aliquando vel tota, vel magnâ sui parte concidisse. Et (quod multorum animos vehementissimè perturbat) malum, quod passa modò ciuitas est, alijs temporibus idem alia, eadèmq; aliqua iteratis vicibus experitur. In orbem enim rapiuntur hæ clades, aliòsq; post alios communi quadam lege attingunt. Idque adeò non nouum, ut ipsi quoque veteres primum ac præcipuum hoc in malis solatium statuerint, quòd humana essent, hoc est, eiusmodi, quæ hominibus & sæpe & facilè possint accidere. Hinc Crantoris vox, οἱμοι. τίδ' οἱμοι; εὐκταί τοι πεπόνθαμεν. *Heu me, quid heu me? humana perpepsi sumus.* Naturæ quem dicunt fluxum ac motum instabilem, causis quibusdam irritari ijdem Philosophi censuerunt. Primò quidem astrorum positu, concursu, aspectuq; mutuo, quibus variè excitari ac mutari corporū elementarium vim, virtutē & qualitates arbitrati sunt, teste Manilio, qui *Omniâq; (inquit) ad numen cæli facièmq; moueri Sideribus varijs, mutantibus ordine fata.*

Alteram causam è fato mutuantur, quo cum regionum, regionorum, imperiorum, vrbium periodos ac conuersiones, nullis, ut aiunt, obstaculis cohibendas iunxerunt. Addunt loci cuius

que genium, hoc est vim quandam spiritualem & coelestem, occulta quadam proprietate locis inhaerentem, adeoque ab humano sensu penitus remotam & abditam. Addunt temporis, quod minuit & consumit omnia, longinquitatem, & quoddam veluti senium. Postremo hominum voluntates, inclinationes, affectus, & ex his ortos consiliorum, studiorum, actionum errores, quibus saepenumero casus ac rerum mutationes proritari consueuerunt. Ita ferè disputantur haec à Philosophis.

Nos suis ista authoribus relinquentes, ac fidem scripturae certiore secuti, ea quae in natura fiunt, Dei opificis consilio ac moderationi subiicimus, qui iuxta liberrimae voluntatis suae placitum, aut in statu suo vrbes (nam de his praecipue nunc sermo) conseruat, aut rerum naturalium, hominumve interuentu, mutationes in ijs excitat, aut omnino eas deuastat.

Ex rerum naturalium genere Ignes sunt, aliàs & saepe quidem è nubibus, vi tempestatum delapsi, aliquando è terra erumpentes, aut quouis alio modo excitati, quibus ampla saepe & copiosa oppida foede exusta perierunt. Multae ac propè innumerae ciuitates aquis submersae, vix tenue sui reliquerunt vestigium, *excandescite*, vt scriptura loquitur, *maris aqua, & fluminibus duriter concurrentibus* (*Sapient. 5.*) Refert Hieronymus, mare sub Valentiniano Imp. subinde discedens & recurrens terminos consuetos transcendisse & prolixo spacio aridam ipsamque Alexandriam inundasse, ita, vt in tectorum fastigijs postundarum delapsum scaphae marinae inuenta sint. Anno 1536. in extremâ Batauiæ orâ frequentissima oppida, superfundente se Oceano, periêre. Motu autem terrae quam funestae clades vrbibus illatae sint, è Plinio, Strabone, Diodoro, Pausania, Saebellico alijsq; cognoscitur. Olympiade 101 motu terrae, suborto, ac pelago intumescente, plurimae ciuitates, interq; has Helice & Bura Achaiae funditus deletae sunt. Mediae praefectura est Rhagae ap

ga appellata, quæ cum plurimas vrbes haberet maximè locus
 pletes, tantos passia est terramotus, vt & vrbes & incolæ vni
 uersi perierint, & omnino regio mutata fuerit, & flumina, quæ
 antè fuerant, alia extiterint. Iustino imperante Antiochia ter
 ramotu propè vniuersa concidit: quæ verò motus intacta reli
 querat, flammæ erumpentes, Euagrio teste, hauserunt.

Verùm his missis, ad incendia reuertor, à quibus plura
 semper & paratiora vrribus, oppidis, castellis, pagis fuere peri
 cula. Octauio Augusto Imperatore crebra Romæ incendia
 fuisse memorantur: quæ res causam præbuit senatui, vt septem
 cohortes militum oportunis locis constitueret, & vnaquæque
 binas vrbis regiones tueretur. Constantinopoli sub Leone Imp.
 incendium ex lucernæ igniculo ortum, vniuersam vrbis tum pri
 uatam, tum publicam magnificentiam miserabili spectaculo ex
 tinxit, flammis in quartum vsque diem, haud absque horrore
 durantibus. Veneta vrbs, circa annum salutis 1100. duplici in
 cendio, intra 60. dierum spacium orto, sedecim insulis exustis,
 magnâ sui parte flammis absorpta est. Anno 414 post, qui fuit
 à Christi in terris ortu 1514. ingenti numero ædificia ibidem
 igne consumta sunt. Rerum potiente Lothario Saxone, Oster
 burgum, Moguntia, Goslaria, & Salinæ Saxonum conflagra
 runt. Iterum Moguntinæ vrbis plus quam dimidia pars cum
 bis mille hominibus (si fides habenda authoribus) perijt interq;
 hos Mathildis Lotharingiæ ducissa. In Pannoniis regnum ten
 nente Salomone Rege, Alba Græca ignibus tota conflagrauit.
 Poloniae regni metropolis præcipua sui parte, anno Christi
 1462. rursusq; anno 31 post igne vastata est. Nec des
 sunt exempla, cum incendia & sæpe & inauspicatò, hominum
 ministerijs, per summam improbitatem suscitata sunt. Neronis
 & Commodi Imp. sæuitiâ Romæ ingentem stragem, iniecti
 ignes ediderunt, Patauij paucorum maleficio tria propemo
 dum:

dum milia aedium anno 1154. conflagrarunt: Cracouia subor-
nato clam incendio tota in cineres, anno 1125. soluta est. Vt de
alijs ciuitatibus non dicam, quæ ad eisdem infelicitatis scopulos
aut nostra memoria adactæ, aut deinceps (ni Deus prohibeat)
crescente & ad summum propè apicem tendente hominum im-
pietate, cum maximo fortunarum dispendio incursum sunt.
Nec dico, quam multæ vrbes sint, quæ aduerso Marte pugnan-
tes flammis ac ruinis tandem subsederunt. At quæ fortui-
tò & per imprudentiam incendia excitantur, ea vbiuis locorum
& multa sunt, & totis sæpe Rebus publicis exitiosa, poenis pro-
inde iuxta leges acriter vindicanda, præsertim, si cum detrimen-
to plurimorum, vel publicè vel priuatim aliquid peccatum sit.
Priuatim delinquunt, qui vel per auaritiam, vel turpem igna-
uiam, aut imprudentem temeritatem ea domi suæ instruunt, quæ
non tam cauendis, quàm excitandis ac fouendis incendijs sunt.
Quo in genere sunt, qui focos habent pessimè constructos, pes-
ius contra vim flammarum communitos: qui furnos locis in-
conuenientissimis erigunt, aut ob vetustatem vitium trahentes
non restituunt: qui balnea, polentariâsq; officinas, turpis lucri
causa, reclamante vicinorum turba excitant: qui linum ad fo-
cum exiccant, carpunt, pectunt: candelas ardentes in pecorum
stabula, lignilia, fœnilia, cubicula, granaria, horrea temere in-
ferri sinunt, aut familiæ improuidæ quiduis permittunt, nihil
penſi habentes, quomodo ignis domi tractetur. Sed & magis
stratus reprehensione non caret, si lignis, stipulis fœno recta op-
pleri sinit: cum focos supinè inspicit: puteos & aquæductus ne-
glectui habet: cum leges incendiarias aut non condit, aut benè
à maioribus conditas suppressit: cum scalæ, harpæ, conti, vrnæ
incendiariæ, & huiusmodi instrumenta tempestiuè non paran-
tur, aut corrupta reponuntur: aut cum excubiæ aguntur negli-
gentius. Ad quæ porrò istud sæpe accedit, quòd incendijs ob-
ortis,

ortis, nimis oscitanter ad flammam restinguendam concurrunt, ipsiq; ciues vel periculi metu, vel magistratus, certorumue hominum (ditiorum praesertim, quibus infensi sunt) odio, spectant ociosè non reprimunt ignem, aut denique suæ ipsorum ac publicæ salutis immemores, de exportanda potius supellectile quàm igne restinguendo cogitant. Quod cum fit, minimè mirum, vrbes aliquando funditus deleri. At viderint tales, quomodo ipsos & leges, & ratio, & ipsa denique conscientia excuset. In aquis periclitantem qui cum posset, non seruat, asperis moribus, ac inhumanus vulgò etiam haberi solet: Et iudicia hominum censurasq; euasurū se putat, cuius negligentia vrbs perijt?

Quo loco silentio prætereundum non est, incendijs huiusmodi Satanæ rabiem vt plurimum se immiscere. Virium enim animorumq; nostrorum imbecillitatem exploratam habet, eosque incendijs terreri plurimum, & ad resistendum citò & facile nouit languescere. Idipsum sacrae literæ, omniumq; temporum historiae euincunt. In pascentes Hiobi greges igneam pluuiam è cælo, (vt scriptura loquitur) hoc est, superioribus aëris partibus iaculatur, eosq; cum pecorum magistris interuentione delet. Schiltacum ducatus VVirtembergensis oppidum communis ille omnium hostis incendio per veneficam suscitato, totum flammis absumsit. Idem (Auentino referente) in villa Camontina ad Rhenum casulas rusticorum cum horreis, frumenta item in aceruos ruri composita exussit. Et, quæ execranda ipsius malitia est, vel hodiè, quò dies iudicij propior est, eò laborat impensius, vt sursum deorsum voluat & vertat omnia, mala ex malis nectat, hominesq; ad extremas miseras adactos, in dubitationum atque impatientiae voragines cum præsentissima fidei iactura agat præcipites. Errant igitur, qui huiusmodi dieuentus terribiles ad causas naturales in solidum referendos arbitrantur, praesertim, si per incuriam incendia ijs locis orta sint

L

quæ

quæ pabulum ignibus subministrant, vt sunt stappa, axungia, ligna, sarmenta, regulæ lignæ, lana, sceni & stipularum acerui, & similia: si excubiæ solutè & oscitanter agantur, hominumque stupor & consternatio accedat, vt attonitis mentibus, in conuassandis reculis (vt dictum) occupentur, flammam segnitè restinguant.

Verùm constans piorum sententia est, istiusmodi incendia, vt maximè illorum causæ dari in natura possint, præsciente tamen naturæ authore DEO fieri, quem nec quidquam fallit, nec cognitionem eius, æternâ ac nulli hominum scrutanda ac peruiâ sapientiâ subnixam, quidquam præuertit, imò nec sciente solùm & coràm intuente quæ accidunt, sed & permittente, & limites statuente, quousque grassari velit ignis violentiam: denique ad finem salutarem & vtilem cladem dirigente, vt vel in pœnam & correctionem cedat impijs, vel in probationem pijs, quorum conspectior hoc pacto reddi solet vera & infracta in Deum fides, spes, tolerantia, in proximum charitas: quæ alioqui vel in pijs languent, cum ex voto ipsis fluunt omnia. Ea enim Dei & bonitas & sapientia est, vt malum fieri non permetteret, nisi bonum aliquod, suæque naturæ congruum opus elicere, & id, quod suapte natura malum est, in bonum conuertere nosset.

Dicam apertius: Deum ab huiusmodi casibus quicumque remouet, is, non dico, temerè agit, sed parùm piè. Nam aut ipse eos excitat (vt cum primum mundum aquis, Sodomam igne, Chananæos ferro, Hierosolymam fame, peste, flammis & armis vastat) aut per homines, spiritusue malignos, suo quodam consilio eos fieri permittit (quemadmodum ex Hiobi & Davidis historia patet) aut denique ijs, quæ bona atque vtilia sunt, vim, virtutem, firmitatem, robur atque auxilium subtrahit, vt ab ipso derelicta fieri mala possint, aut omnimode ruant. Sic enim vox di-

uina:

uina: Ego Dominus, inquit, & non est alter, formans lucem
 & creans tenebras, faciens pacem & creans malum: Ego Do-
 minus faciens omnia hæc. (Esa. 45.) Cuius dicti euentiã mo-
 tus Augustinus, mala quædam esse pronunciat, quorum author
 Deus est, non quòd ad peccandum homines decreto impellat,
 aut peccatum in ijs quoquo modo operetur (perfectæ is enim
 & sincerissimæ bonitatis est, quæ nec vult, nec probat, nec ius-
 uat peccatum) sed quòd ea, quæ peccatis debentur, pœnas scis-
 licet, iusto quodam iudicio, nunquam non consilio certo im-
 mittat. Hoseæ 5. inquit Deus: Ego quasi tinea & leana Ephra-
 im, & quasi teredo, & catulus leonis domui Iuda. Ego, ego rapio
 & vado & tollo, & nemo eripit. Thren. 3. Quis est iste qui di-
 xit, fieri aliquid Domino non iubente? ex ore altissimi non egre-
 dit, nec bona nec mala? Hoseæ 2. Vastabo vineam eius & ficum eius,
 di nec bona nec mala? Hoseæ 2. Vastabo vineam eius & ficum eius,
 ponam eam in syluam. Et rursus: Vastabuntur, quia præuari-
 cati sunt in me. Amos Propheta cap. 3. *ev d'ev* pronuncians
 Num quid malum (inquit) in ciuitate est, quod Dominus non
 fecerit? Iudic. 2. Quocunque pergere volebant, manus Domini
 super eos erat & vehementer afflicti sunt, Esa. 9. Adhuc manus
 eius extenta: cuius quidem tremenda grauitas fusè & graphicè
 pingitur, Deut. 28. cap.

Hinc adeò pœnæ illæ in scripturis dies visitationis, Res-
 tributionis & ultionis vocantur, vtrumque enim, & visitare
 & vindicare Dei vnus officium est. Idque exempla compro-
 bant eorum, qui pœnis subiecti, ad Deum, tanquam principium
 & fontem eas retulerunt. Naëmi viduitatis & inopiæ causam
 Deo tribuens, *Amaritudine, inquit, valde repleuit me omnipo-*
tens. Hiob ille sanctus & integer Dominum abstulisse dicit ea,
 quæ Chaldæi & Arabes eripuerant, Ionas in mare demersus,
proiecisti me, inquit, in profundum. David de Simeiloquens,

L 3

Domi.

Dominus, inquit, praecepit ei, ut malediceret David. Improbum videlicet erat, & inter peccata non minimum, conuictis Regem incessere, ac proinde minimè à Deo, sed ab immundo spiritu ortum, consentiente in eius impulsu conuictore Simeel: Veruntamen videt in spiritu propheta, finem conuicti à Dei dispensatione profectum, nempe, ut in castigationem cederet ei qui deliquerat.

Finis quidem rebus in natura propositus est, ut in mortaliū vsum se suaque omnia impertiant, idque stupendo quodam obsequio tamdiu praestant alacres, quandiu diuersum non statuit opifex, à cuius voluntate pendent. Rursum verò ad illius nutum, vim & tyrannidem exercendo peccantes atrocissimè persequuntur, ne hilum quidem proficiente vniuersa hominū cura atque consilio, quo depulsuri vim illam videbantur. Tertullianus, vel ad solum & tacitum Dei arbitrium (inquit) & seruiunt & adsunt omnia (lib. de Trinit.) videatur Ecclesiasticus à versu 30 ad finem vsque capituli 39. Exemplo patria est, in qua multa fuisse, quibus intercludi ac frangi flammarum vis poterat, in confesso hīs est, qui oppidum *αυτοπροσωπως* ante cladem acceptam penitus introspexerunt: Viæ publicæ laxæ erant & copiosæ: ipsa ciuitatis loca à se inuicem dissita, & tam colliculis quàm valleculis seiuncta, aedificia plurima è viuo saxo constructa, quibus tecta insidebant è cocto partim lapide, partim fissili, quemadmodum templo & turris fastigio ex laminis aeneis: hortorum frequentia: aquarum copia: ciues ad flammam restinguendam prompti. Ad quæ porrò accessit, quòd ventorum flabra emergentem initiò flammam, ad extrema oppidi depulsura videbantur. Quibus omnibus cū non modò nihil opis allatum sit, sed vel aduerso vento flamma in subiectas aedes rapido motu incubuerit, fateri sanè oportet, non tam fatōrum

rum violentiæ, aut causis naturalibus, quàm Dei consilio incendium istud magna ex parte deberi.

Atque hinc iam quæstio enascitur, quibus causis inductum supremum numen tantis cladibus vrbes afficiat? Id verò obscurioris paulò indaginis est. Nos rem ita extricabimus, si scripturæ filum ac fidem secuti infallibilem, tria potissimum à Deo spectari statuamus: pœnam, probationem, Exemplum; pœna ad malos spectat, contumaces & præfractos, probatio ad pios, Exemplum ad cunctos.

De punitione seu pœna Syracides, cuius, inquit, rependetur, ut est promeritus, non effugiet impius cum sua impietate, in plateis ciuitatis vindicabitur. Sapient. 5. Induet pro thorace iusticiam, & accipiet pro galea iudicium certum, sumet scutum inexpugnabile æquitatem, acuet iram in lanceam. Esa. 42. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir preliator suscitabit Zelum, tacui semper, silui: nunc autem ut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul. Psalmo 11. Impium (inquit Propheta) & diligentem iniquitatem odit anima ipsius, pluet super impios laqueos, ignem & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eius. Ierem. 18. Repente loquar aduersum gentem & aduersum regnum, ut eradicem, & destruam & disperdam illud. Esa. 50. Omnes (impj) quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Hose. 8. Mittam ignem in ciuitates eius, & deuorabit edes. Amos 9. Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conteram illud à facie terre. Deuter. 32. Sagittæ meæ conficient ipsos. Psal. 73. Deiecisti nos in interitum, facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam. Ierem. 51. Porta eius excelsa igni comburentur. Vberior & acrior comminatio extat Deuter. 28. De probatione hæc ferè dicta loquuntur. Esa. 48. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te, probum & electum te reddo in camino tribulationis. Psal. 34. Multæ tribulationes justorum, & de omnibus his liberauit eos Dominus. 1. Pet. 4. Iudicium à domo Domini

incipit: Prouer. 3. Ebr. 12. Quem diligit Deus, castigat. Psal. 66.
Probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argen-
tum, induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in humeros
nostros. Psal. 118. Castigans castigauit me, sed morti non tradidit
me. Psal. 75. Deus iudex est, qui hunc humiliat & hunc exaltat:
quia calix in manu Domini, vino rubicundo infuso plenus, & ef-
fundit ex hoc, veruntamen feces eius sugent & ebibent omnes im-
pij terra. De exemplo Christus Luc. 13. concionatur,
inquiens: putatis, hos Galileos præ omnibus Galileis peccatores
fuisse, quoniam talia passi sunt? Non, dico vobis: imò nisi resipisca-
tis, omnes similiter peribitis. Exemplo res fiet dilucidior.
Genes. 19. Sodomæ pereunt: pari propemodum infortunio Sicelech
concutitur, in qua rerum & fortunarum sedem Dauid
locarat profugus (1. Reg. 30.) Hanc enim milite & armis nuda
tam invadentes Amalechitæ, tectis vastatis incensisque, præ-
dam imbecillioris ætatis & sexus ingentem abigunt. Quid hinc
dissimilitudinis? Multum certè, non in euentu: utrobique enim
ἐκπύρωσις (qua voce Clemens Alexandrinus utitur) hoc est, exur-
stio & inflammatio est, sed fine, ad quem euentus ille tendebat.
Illic vtrices flammæ grassantes spiritum incolis cum perditissis
moribus intercludebant: Hic verò damnum ex incendio
ortum, fidem Dauidis eorumque, qui eadem cum ipso belli aus-
picia sequebantur, explorabat, militare simul robur exacuens,
quodque palmarium fuit, in protegendis ac liberandis mirabili-
ter electis, curam Dei paternam ac prouidam, velut signo subla-
to spectandam omnibus exhibebat. Interim verò Sicelechi ex-
cidium Saulem à tyrannide, quam in Dauidem, ac summi Dei
sacerdotes nefariè exercebat, retrahere debuit, Sodomorum aut-
tem ac Gomorrhæ subuersionem exemplum (ὑπόδειγμα) facit
Deus his qui impiè forent acturi, 2. Pet. 2. Ex quo iam cõ-
ficitur, triplicem in incendijs ac cõsimilibus cladibus finem quæ-
ri oportere, Aut enim exercendis in fide, precatone, toleran-
tia,

tia, pietatis virtutisque cultu pijs seruiunt: aut alijs exemplum præbent: aut denique iustas pro hominum impietate pœnas exposcunt.

In pœnis exigendis vnus interdum aut paucorum delicta Deus vindicat, præsertim, cum ingens enormitas mitissimum ipsius animum acrius irritauit. Sunt in promptu exempla. Hec moris vrbs & familia ob violatam Dinæ pudicitiam cædibus & rapinis vastatur. Furtum Achan populo victoriam eripit. Pauci Beniamitarum Leuitæ coniugi stuprum inferunt, vrbs tota cum omni penè tribu excinditur. Filij Heli pauci numero, sed multo scelere cooperti exercitum hosti laniandum obijciunt. Absolonis vesaniæ debetur, quòd cædibus omnia & iniurijs miscebantur. Davidis, summi alioquin viri insolentia morte plurimorum multatur. Rehabeami sæuitia decem tribuum defectio ne vindicata est. Adeo verum illud Hesiodum, πολλὰκι καὶ ξύμπασα πόλις κακῶ ἀνδρῶς ἐπαυρεῖ, vnus ob crimen pœnas vrbs tota rependit. Gentilia si respiciamus, Helenæ raptus Troiam deleuit, agros strauit cadaueribus. Argiuorum classis vndi hauritur

Vnius ob noxam & furias Aiæcis Oilæi. Spartani iuuenes patriam armis & legibus florentem, puellarum quas per vim stuprarant, cæde, perdiderunt. Nec dubium est, multis etiam, num ciuitatibus, prouincijs, regnis, paucorum impietate interitum afferri. Peccatis enim & semper, & citra hominum respectum Deus irascitur: Neque enim dari quid potest, quod perfectissimæ eius substantiæ magis sit aduersum. Aliquando pœnis & vindictæ plures inuoluuntur, veruntamen aliquo eum discrimine. Luunt enim propriè pœnam, qui malefactis eam sunt commeriti: cohibentur verò qui pari & ipsi culpa se obstringerent, nisi pœnæ societate à peccando auocarentur. Illa τιμωρία est, τῷ ποιῶντος ἕνεκα, hoc est illius gratia, qui improbè egit,

egit, hæc verò κόλασις τῆς πᾶσ' ἁνομιῶν ἐνεκα, ratione illius qui pœ-
nam eandem subit, suscepta. Vtraque summè hodie necessaria.
Quod enim inde vsque ab hominum memoria dari tempus po-
test, moribus æquè corruptum ac perditum? Quod turpitudi-
nis ac flagitiij genus non exercet infelix hæc ætas, qua *accensa in-
ter omnes velut ignis impietas est* (Esa. 9.) Dei metu extincto
securitas palàm inualefcit, & cum hac fiducia rerum humanarum,
simulata pietas, hypocrisis, precum neglectio, execratio-
num diræ, periuria, incantationes, veneficia, verbi ac ministro-
rum contemptus, tetra & multiplex Sabbati profanatio, hære-
ses & erronea dogmata, verbi cœlestis deprauatio, charitas ex-
tineta, contumacia in parentes, magistratum & quosuis supe-
riores, dissidia, offensiones, pugnæ, gula, helluationes, crapula,
sublatus in plerisque pudor, amor voluptatis, libidinum porten-
ta, fastus immoderatus, nouitas prodigiosa in moribus, in vesti-
tu, in cibis, in vitæ totius cultu, immodestia, furta, rapinæ, agro-
rum depopulationes, exactiones, patrimoniorum proluuia, pro-
digalitas, studium cumulandarum opum, auaritia, & ex hac ef-
florescentes imposturæ, fraudes, mercium corruptelæ, mensu-
rarum decurtatio, in pauperes ἀσοργία, annonæ flagella, inuidia,
obtrectatio, calumniæ, iudicia corrupta, miserorum oppressio-
nes & similia. Quæ omnia cùm ad ἀκμὴν peruenerint, multisq;
hodie ciuitatibus, terris, populis, siue Romanam siue Christi fi-
dem sequantur, communia sînt, ita quidem vt in sacris propæ-
modum habeantur, quemadmodum de Epimenide quodam
prisco proditum est, impudentiæ ipsum & contumeliæ aras
Athenis erexisse, ecquid mirum videtur, pœnis vrbes, prouin-
cias, loca, regna vndique flagrare? Iampridem teter & in
maligno positus hic mundus, diris ac detestandis confusionum
formis susceptis, in nouam quandam Babylonem ac Sodomam
transiit, triplici igne flagrantem: peccatis videlicet, quæ ad cœ-
lum

lum clamitant, ac mucrone flammeo eius vertices pulsant ac feriunt. Deinde igne iræ Dei, quæ per dira ostenta ac prodigia in aëre, aquis, terris, animantiumque corporibus se passim exhibet. Postremò pœnis, quarum exempla vbiuis locorum & multa & grauiâ occurrunt. Quæ omnia nisi vitam in melius instituerimus, ignis tandem vltimus excipiet, qui subuersis delictisque quæ mundus appetit omnibus, accepta seuerissimi iudicis sententia, igni inextinguibili, ac diris gehennæ vstulationibus impios traditurus est.

Discrimine sic constituto, facile nunc est iudicium ferre de ruina, quam patria perpeffa est. Nam & peccata vltum fuisse diuinum numen credibile est, & piorum simul fidem, spem, constantiam hoc tribulationis igne probare voluisse, omnibus denique exemplum ad vitæ correctionem reliquisse. Peccata cum dico, non ea solummodo accipi volo, quibus in patria multi dediti fuerunt, sed quæ, modò vt dictum, per omnes terras velut gangræna serpunt, adeoque etiam ad patriam, morbi pestiferi instar, transierunt. Absit enim, vt immunem eam à vitijs fuisse prouinciem. Quin multos fuisse, atque etiamnum esse, ex vulgi præsertim fece statuo, qui numinis reuerentia ac metu excusso, verbi ac ministrorum contemptu, execrationum diris, ingluvie, libidinum fordibus, securitate, animi tumore, aliisque huiusmodi delictis sunt conspersi. Idem tamen statuo, loca & plura & celebriora passim extare, quæ his ipsis vitijs (absit dicto inuidia) multò vrgentur grauius. In patria enim exhortationes, magno partim spiritus ardore, partim lenitate, à fidelissimis verbis diuini præconibus ad populum, vt & locis alijs plurimis, creberrimè factæ sunt: digna & laudabilis fuit in tuenda honestate & disciplina magistratus pijs ac prudentis solertia, cui propositum semper fuit τῆ πόλει (vt Græci inquirunt) λυσίτελειν, hoc est Reipublicæ consulere: laudanda magistrorum in scholis as-

M

sidiuitas:

fiduitas : nec improbanda ad victum parandum, puberum iux-
ta & impuberum in opere faciundo constantia, idq; partim ob
venarum metallicarum sterilitatem, partim ob difficultatem an-
nonæ, qua loca montana, annis aliquot proximis grauiter pres-
muntur. Adde fortunarum in multis, viduis præsertim, quarum
ingens numerus, tenuitatem, orphanorum qui alendi matribus
sunt, multitudinem. Quæ omnia eiusmodi profectò sunt,
quæ à peccando vel cunctantes queant retrahere. Ac spes certè
est, multos hisce occasionibus ad vitam rectè benèq; instituen-
dam fuisse pertractos, licet non negem, fuisse nonnullos, qui
cum dignitate ac opibus florerent, plus æquo duriores in tur-
bam egenam ac miseram se præbuerunt, ij præsertim, qui mercas-
turam facientes è pauperum incommodis suum parare stude-
runt commodum, frustra monente ac perterrente eos Dei spiri-
tu. Sed & hoc minime quidam probandum putant, quòd fodi-
nis relictis, è quarum foecunditate ciuitas non sua solum, anno
ab hinc 108. primordia, sed & incrementa hausit, ad merces
parandas & distrahendas plerique se verterunt, & eas quidem,
quæ non tam necessitati seruiunt, quàm ad comptum corpo-
ris & ornatum faciunt, suntq; abusu accedente, quodammo-
do lasciuia irritamenta.

Quorsum hæc, inquis, tam multa? Nempe vt constet,
causam minime defuisse, cur civitati Deus irasceretur, eiq; pœ-
nam hanc, suo quodam consilio irrogaret. Deinde, vt sciatur,
correctionem quæ multis debebatur, in vnum hoc oppidum
ipso hoc tempore irruisse. Idem enim Deus facere consuevit,
quod belli Imperator solet, qui exercitu delinquente, gladium
ultorem in paucos stringit, vt ad sanitatem omnes retrahat:
Idem quod Magister bonus ac solers, qui è scolasticorum tur-
ba vnum saepe exemptum pœnis coërcet, vt cauere sibi ab im-
modestia studeant reliqui. Pij interim quos patria, Dei
bene,

beneficio, haud paucos habet, de tribus moneri se norint. Primum, quod infirmitates & naevos ipsi quoque suos (ut quiuis nostrum) habeant, sintque, ut maxime ἀνεγκλιτοι videantur, coram Deo tamen suis & ipsi vitijs obfuscati, ut proinde velut columbae decerrantes (Hos. 7.) ad morum emendationem, acriusque insistendum pietatis cursum (qui plerumque secundioris fortunae flatu torpet) se conuertant. Deinde, ut se iam nactos putent, in quo fidem, dilectionem, spem diuini auxilij, tolerantiam, charitatem in proximum, concordiam, precum studium, humilitatem exercent. Postremo calcar ipsis hoc addat, ut quoniam niam minimè cum optimis viuunt, ipsedemque malorum tempestatibus cum ijs iactantur, mentis oculos attollant, sequè vitæ huius carcere ereptos, ad beatiorē alteram euocari quotidianis suspirijs exoptent.

Iam & finitimæ ciuitates, regiones, prouinciæ quod discant, reperiunt, poenas scilicet pridem se multas & atroces commeruisse. Cessant hæ quidem, verum id Dei vnus longanimitati, minimèque vel hominum probitati, quæ per exiguis limitibus circumsepta est (licet negari non possit, multos vbiuis locorum pios ac bonos esse) vel splendori, potentia ac firmitati, quæ efferuescente numinis ira, stipulae in morem, siue vt Esaiæ 10. dicitur, *velut auicula nidus* euanescit, acceptum ferant, eius non immemores, quod Baptistæ vox innuit: *Iam securis ad radicem arborum posita est, Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excinetur*, Matth. 3.

Siue igitur per incuriam, quod arbitror, siue per incendiarios flamma exarserit, dubium tamen non est, vim ipsi acriorem a Deo inditam fuisse. Qui cum ignis consumens sit (Ignis Tertulliano teste, Deus dicitur, ut peccatori populo metus incutiatur, dum iudex iratus ostenditur) facile ei atque expeditum est, flammam siue in aëre, siue in terris, in hominum perniciem struere, aut vires occultè subministrare, ita, vt qui oppida, vrbes,

bes, villas ignis depascitur, non tam fortuito, p̄erq; hominum
sive imprudentiam sive improbitatem excitatus, multoq; mi-
nus ἐμπυρισμός γεγοντευμένος hoc est, incantatione aut impres-
cationum diris exacerbatus, quàm diuinæ ultionis afflatu ves-
lut turbine quodam (Sap. 5.) irritatior & perniciosior factus
fuisse putandus sit. Sic enim Num. 11. legitur: *Cum populus esset
impatiens, displicuit auribus Domini, idq; audiens concepit ira
ardorem, à quo accensus est ignis Domini inter eos, qui consumpsit
extremas partes castrorum.* Atq; huc facere illud videtur, quod
Sap. 5. expressum legitur, *armabit creaturam ad ultionem ini-
micorum.* In more videlicet positum est summo omnium
Imperatori Deo, vt quos ad pœnam pertractos vult, moneri
prius per verbum, aut portentis in aëre, aquis, terra euenientib;
bus, terreri sinat. Neq; enim, vt animi vir impotentis gladium
cuestigio in offendentem stringit, nec vt serpens irritatus mor-
sum peccantibus statim infigit, sed ictum eminus ostentat, aper-
tè innuens, se non tam ea quæ minatur, exequi, nocendo ipsis,
velle, quàm timore incusso impetum ad peccandum reprimere,
monstrando ipsis, qualia passuri sint, si peccatores esse persis-
tant. Quod si spretis cohortationibus securi ac improbi
esse pergant, tum verò iræ habenas acrius laxat. Idq; palàm
aliquando & apertè. Et tunc, vel incendijs, vel inundatione
vrbes pereunt, aut doctrinæ corruptelis, bellis, fame, morbis
ue populariter grassantibus prouinciæ vrgentur, aut infestantur
bestijs, aut viri præclari qui ad clauum sedentes rebus com-
munibus multum profuerunt, absque euidenti causa subitò per
mortem abripiuntur. Aliquando occultius excandescit, cum
aut pœnas differt impænitentibus, aut in vitam alteram ultio-
nem reijcit, non absq; ingenti ac certa ipsorum pernicie. *Ira
enim ac pœna grauissimæ Τεκμήριον est non puniri à Deo, sicut con-
trà feliciores sunt improbi supplicia lucentes, quàm si nulla eos
iustie*

iustitiæ poena coërceat. In priori *verso ac leoni*, in altero *ancupi*
 Deus comparatur, Amos 3. Hof. 4. Thren. 3. Discant
 & *Dei* & palam impij, quorum fibrae nullo religionis ac numis
 nis metu tanguntur, quam tremendum olim iudicium subituri
 sint. Lentè enim, vt videtur, ac remissè Deus in hac vita iras
 scitur, vt die supremo acrius in ipsos sæuiat: at contrà rigidius
 indignatur ijs, qui ex verbo patefacto sanctissimam eius volun
 tatem agnoscunt, & ad eius tamen normam se & vitæ actiones
 non conformant. Illic vt seruis Dominus lentè, hinc vt pater bes
 neficus acerbè & acriter filijs irascitur. Et tamen dura hæc pa
 tris castigatio favore semper & misericordia tincta est, dum
 contrà poena quæ impijs irrogatur, licet in hac vita minimè
 exæstuet, ad extremum tamen ira & furore terminatur vt *tan*
quam lutum platearum deleantur, Psalm. 18. Videant ad ex
 tremum ij, qui oppidi illius habitatores immodestè & piè pa
 rum traducunt, subductaq; ex euentu ratione, nescio cuius vel
 impietatis vel profanitatis communiter reos agunt, atq; adeo
 vngue liuido in ulcere sæviunt, videant inquam, ne dum iacens
 tibus insultant, ipsi quoque prolapsi iaceant, & varia alijs de se
 iudicandi & commemorandi occasionem præbeant.

Non inficiantur ciues, peccatis prouocatum numen hanc
 poenam immisisse: idq; pietatis pariter & Christianæ pruden
 tiæ indicium est. Pietatis quidem, quòd Deum offensum pla
 care & flectere cupiunt vera animorum poenitudine: pruden
 tiæ autem, quòd ad percutientem versi (Esa. 9.) vitam partim
 in melius instituunt, atq; vt Hoseæ verbis vtar, *in iusticia se*
mirant & noualia iuuant: partim fidem, spem ac patientiam,
 per hunc tribulationis ignem Deo approbare nituntur, mini
 mum fiducia in terrena illa, hoc est, fluxa, incerta, dubia, lubris
 ca collocantes, cum temporis puncto pereant, suosq; dicto ci
 tius destituant possessores. Quod dum faciunt, id lucri repors
 tant

stant, quòd, iuxta Apostolicum canonem præsens afflictio in bonum ipsis cooperatur (Rom. 8.) Cumq; ipsos se iudicent, à Domino corripuntur, ne cum peruerso mundo damnentur 1. Corint. 11. Nostri muneris est abstinere à conuitijs bonorum, tantæq; ruinæ ingemiscere potius, & ad morum emendationem ea sapienter vti, hoc præsertim tempore, quo in puluerem, vt Psalmographus inquit, depressa ipsorum anima est, quàm illorum exemplo, qui Hiobo amicitijs iuncti erant, omnes ad accusandum rimulas persequi, probra ex probris neçtere, atq; adeo afflictis afflictionem addere, illius memores, quod pharisæis in faciem seruator ingerit: Qui vestrum immunis est à peccato, primus in eam lapidem iaciat. Et Luc. 13. Putatis, quod decem & octo illi, supra quos cecidit turris in Siloe & occidit eos, debitores fuerint, ultra cunctos homines habitantes Hierosolymis? Non, dico vobis, imò nisi resipueritis, omnes similiter peribitis. Solebant videlicet pietatis illi simulatores ex euentu colligere, eos, quibus res secundæ essent, in gratia apud Deum versari, at contra aduersitatibus iactatos peccatis enormiter pollutos esse. Solebant ad sua ipsorum delicta, licet in tritijs nota essent, perq; multorum ora serperent, cacutire, ad aliena verò, licet puluisculo minora essent, lyncei esse, præsertim, si quid aduersi ipsis euenisset. Quales qui sunt (vt multi sunt, qui ad iudicandum seruum alienum & mores proximi nulla cognitione præeunte, nigro calculo notandos, cupidè nimis & calidè prouolant) ipsis quoq; impijs coram Dei iudicio, qui nostras omnium vias considerat, & gressus omnes in numero habet, abiectiores censentur.

Primum Epistolæ membrum persecutus sum, vnde tantam vrbis ruinam putem extitisse. Nunc alterum videbimus, quæ eius reparandæ spes sit, quibus item consolationibus percussis ac debilitati ciuium animi ad spem melioris fortunæ sint excitandi. Multum hinc difficultatis oboritur, cum res doceat, ad animi tranquillitatem paucos reuocari, quos eiusmodi clas-

des

des attigit, eo præsertim tempore, quo crudus & recens dolor
 medelam aut non inuenit, aut inuitus admittit. Fit enim ple-
 rumque, vt incendiij calamitas mortiferi teli instar, animos &
 penetret altius, & dolorem ægrius deponi sinat. Vulneribus,
 dum spiritu subeunte calent, medicina subuenit: At quæ hu-
 iusmodi è casibus ægritudo oritur, temporis maturitate molli-
 enda prius est, quàm ad consolationes descendatur. In patria
 certè haud paucos fuisse intelligo, quorum ita animos dira hæc
 fregit tempestas, vt omni ad consolandum aditu præcluso, vr-
 bem ipsam relinquendam putarint. Grauis verò & indigna vox,
 ab ijs præsertim profecta, quibus tantum bonorum incendium
 reliquit, vt tecta instaurare haud difficulter possint. At fieri
 plerunque solet, vt quò magis opibus quidam affluunt, aut pa-
 randis ijs grauius sunt addicti, tantò ægrius eas amittant, multò
 & impatientius per mortem deserant. Ego cum pijs & bonis
 sic sentio, eos, qui cum possint, restituere tamen tecta sua o-
 mittunt, vix evadere quin se grauisimorum criminum reos a-
 gant. Nam vel impatientiam & fremitum aduersus Deum hoc
 ipso indicant, vel certè diffidentiam & desperationē, de presen-
 ti & optabili eius auxilio. Omni studio his obsistendum, conari
 dūq; vt alterū tolerantia frangat hoc firma & infracta animorū
 fiducia corrigatur. Vtrūq; eiusmodi est, vt vita Christiana si-
 ne ijs constare nequeat. Sunt enim diuinæ agnitionis & fidei
 fructus. At contra instructus hisce virtutibus animus difficulta-
 tem, quæ in vrbis instauracione obijcitur, facile omnē dimoue-
 bit, imprimisq; si reliqua sibi ob oculos ponat, quæ ad urbē res-
 tituendam stimulos queant admouere. Quis enim neget, vr-
 bē eo in loco instaurandā, in quo tot añis fuit, & quidem locis
 plurimis non incelebris. Vbi noualia & vineā suā Christus ha-
 buit, summa cura excultam & comunitam, è qua multæ & copio-
 sæ plantulæ prodierunt, domi forisq; fructum ferentes, & suo
 tempore cœli hortulis inferendæ, Vbi politèia viguit legibus cō-
 stituta

stituta & florens, schola celebris, quam multi exterorum ad
re perhonorificum sibi duxerunt. Ad quæ porro accedit, quòd
venæ subterraneæ nondum ita exaruerunt, quin vberem pro
uentum (dummodo maiori studio excolantur) possint refundere.
Quòd commerciorum gratia haud exiguus è Germania, Belgio
co, Austria, Styria, Transylvania, Prussia, Pannoniæ & Po
loniæ regnis, Scotia, Sabaudia, vt & Vegetia Valle, ad urbem
fuit concursus, qui, vt spes est, haud temere aliò se flectet.
Quòd intra oppidum nec ædificiorum loca, licet (vt scripturæ
verbo vtar) Taberæ sint, cum tot passim viridarijs, hypogæis,
ac bene inprimis iactis plurimarum ædium fundamentis defen
da sunt. Inprimisq; quòd cum magistratus, tum ciues, è quibus
beneficium, vitâ adhuc incolumi fruuntur, animisq; (vt spero)
& sententijs iuncti sunt, vnum illud indubiè studio habentes,
vt quos dira tempestas hæc corporibus ac fortunis disiunxit, ñ
in pristinos veluti alueolos post liminio colligantur. Eamq;
ad rem animos ipsis cum alia addant non pauca, tum istud maxi
mè, quòd haud exigua circa urbem oppidulorum, villarum,
possessionum, prædiorum frequentia est, quæ ciuitate carere
minimè possunt, cum annonam isthuc conuehant ac res neces
sarias ære ibidem comparent. Quòd inclyta hæc prouincia
vrbe haudquaquam diminuenda est. Quòd mœnia illæsa sunt,
templumq; inprimis magnificum, licet tecto careat, suis tamen
adhuc constat partibus. Quæ res vel sola (neq; enim dico, in
ter omnes quæ incendijs vastatæ vrbes sunt, vix vllam dari
posse, quæ non instaurata sit) ciuium animos ad ædificiorum
restitutionem animare poterat, præsertim cum in eo quod mo
dò diximus Templo festis diebus summa populi frequentia,
magno pietatis affectu, nec minimo splendore, sacra semper
celebrata

celebrata sint. Sed & hoc animum ipsis addet, quod pro vr-
bis instauratione vota ad Deum fiunt quotidie, qui suspirijs
suorum si annuet (vt certò annuet) ecquis dubitare velit, futu-
rum aliquando, vt splendor ciuitati pristinus restituatur? Sed
nec princeps serenissimus ciues neglectui habet, sed liberali &
regia quadam munificentia, ruinà vrbis prostratos iuuat & eri-
git. Magna igitur animorum fiducia, magna contentione, opus
in speciem quidem arduum, sed pulchrum tamen aggredian-
tur, minimè dubitantes, quin quod in reedificandis tam priua-
tis quàm publicis ædificijs cum princeps, tum senatus vrbis &
ciues moliuntur, non authore solùm, sed adiutore in omnibus
Deo ipso geratur.

Viam his sternere volui ad consolationes, quæ Patriæ
habitoribus, acceptâ funestâ hac clade, debent esse proposi-
tæ. In harum igitur patentes campos dum excurro, delibanda
potius quàm fusè persequenda arbitror præcipua illarum capi-
ta & momenta.

Ac primum quidem consolationis genus is nobis suppe-
ditat, qui Pater gloriæ cum sit, hoc est, is, cui gloria omnis com-
petit, quique gloriæ eius, cuius nos in Christo ratione *υιοθεσιας*
participes reddimur, principium, fons & author est, ad nostram
tamen imbecillitatem descendens, miserationum patrem
ac Deum omnis consolationis se appellat. Huius scitu-
primum & permissu factum ciues meminerint, quidquid dirum
ipsis ac funestum accidit, *quis enim iste qui dixit, fieri aliquid
domino non jubete?* Thre. 3. Et quis est qui ignoret, in vitæ huius
ærumnis citra Dei prouidentiam nihil homini euenire? Cum
nec passer cadat super terram absque voluntate Dei, homo ve-
rò multis passeribus melior & præstabilior sit, Marth. 10. At
permissum in Deo nec statuimus nec credimus, nisi à causæ ali-
cuius consideratione ortum, & ad finem vtilem directum ac des-
tinatum

N

stinatum

stinatum. De causis supra dictum est: finem autem in impro-
borum partim correptione, partim bonorum exploratione, par-
tim denique in exemplo consistere diximus. Quæ cum saluta-
ria omnia sint, haud parum ponderis ad recreandos animos ha-
bere debent. Ciuem nobis proponamus qui ob delictum in
Principem admissum, bonis priuatur. Quo animo hunc esse
existimas? angusto, nec prorsus tamen abiecto: Licet enim
pauperies ipsi ob oculos, principis tamen voluntate infortuni-
um istud se subire intelligit: Ita qui Dei scitu aduersa sibi eue-
nire cernit, ut ut ferendo grauiâ sint, haud parum tamen eo ipso
se sentit alleuari. Deinde extra dubitationis aleam est,
quæcunque in hac mortali vita amittimus, non tam nostra esse,
quàm liberali Dei munificentia concessa, quæ ob id tanquam
κἀλότεια ac sua à nobis repetit. Quod cum Spiritus sacerrimi
suggestione videret vir ille sanctus & integer, *Dominus, inquit,
dedit, Dominus abstulit, Iob. 1.* Adde, quòd communis ille
omnium pater, altor & opifex, cumulate reddit, quod consilio
certo prius ademerat. Utque pœnas nobis infligens *magnificus
commendatur in iustitia*, sic damnum factum resarciens *benignus
celebratur in gratia*. Hiob iterum exemplo est, qui duplo plura
recipit, quam perdidit. Ac res docet, non eos solummodo,
qui incendia soli aliquando & priuatim sustinuerunt, sed & tot-
tas sæpe villas ac oppida flammis consumpta, opibus plurimum
creuisse. Adeò Deo semper proprium est, iacturam si quam fa-
cimur, largiendo pensare, præsertim si, ut filios decet moriges-
ros, paternam ipsius castigationem æquis animis feramus, in pa-
tentiâ possidentes animas nostras (Luc. 21.) & cum Daniele
exclamantes, *Tibi Domine iustitia* (Dan. 9.) cum Ieremia, *Iustus
est Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocauit* (ori eius rebel-
lis fui, surdis auribus sanctissimum eius verbum prætermittens)
cum Davide, *Bonũ est mihi Domine, quod humiliasti me* (Ps. 119.)
cum

cum Michea, *Iram Domini portabo, quia peccaui ei (Mich. 7.)*
 Iterum cum Psalmographo, *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Multa & perspicua compensationis istius passim testimonia sunt: *Posuisti (inquit Psalmus 66.) tribulationes in humeros nostros, transiuimus per ignem & aquam (per omnis generis afflictiones) & eduxisti nos in refrigerium. Ps. 94. consolationes tuae letificauerunt animam meam. Ierem. 30. obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te. Zach. 8. Nolite timere, confortetur manus vestra, quia haec dicit Dominus exercituum, sicut cogitavi ut affligerem vos, & non sum misertus, sic conuersus cogitavi in diebus istis, ut benefaciam Domui Iuda & Ierusalem, Psalm. 91. cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. 1. Sam. 2. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Nahum 1. In diluxio pretereunte, consummationem (finem) faciet. 2. Pet. 2. Nouit Deus pios de tentatione eripere, iniquos uero in diem iudicij reseruare cruciandos. Psal. 46. Deus, noster spes & fortitudo, auxilium in tribulationibus, quae inuenerunt nos valde. Esa. 64. Iratus es, & peccauimus, & tamen saluabimur.*

Multae atque infinitae bonitatis Deus est, miseretur igitur omnium, quia omnia potest (Sap. 11.) Hominum amator est, non igitur deseret, non derelinquet nos (Ebr. 13. Ios. 1.) Bonus & benignus est, peccata igitur remittet confitentibus, ab omni iniquitate emundans (1. Iohan. 1.) Fidelis est, non igitur patietur nos supra vires tentari, sed faciet cum tentatione euentum, ut possimus sufferre (1. Cor. 10.) Inestimabilis potentiae est: potest igitur cumulatè facere ultra omnia quae petimus aut cogitamus, Eph. 3. Summae ac perfectae sapientiae est, facile igitur ipsi est sic temperare piorum afflictiones, ut his qui Deum diligunt, omnia simul adiumento sint in bonum, Roman. 8. Atque hoc ipsum omnium aetatum, locorum, hominum (credentium imprimis) exempla comprobant, Hiob ille sanctus, honorum & opum culmine

vno propè ictu ac momento deiectus, valetudine insuper amissa, duplo (vt modò dictum) recipit quæ amiserat. Ioseph ædibus paternis eijcitur, venditur: falsò accusatus, damnatus, in carcere nullâ sua culpâ detentus, malorum gurgite superato, ad gubernacula Reipub. tandem admouetur. adeò verum & firmum est, quod in versu dicitur: *Rebus in aduersis una est medicina, Iehua Cor patrium, os verax, omnipotensq, manus.* David Dei iussu in Regem vngitur, nec quisquam tamen diriora passus est: Pulsus, desertus, ærumnis iactatus, aditum sibi ad Regnum non nisi per labores & pericula aperuit. Anna Raguelis filia ignominij acerbissimè notata eluctatur. Esther Regina cum Iudæis neci addicta, Dei consilio gloriosè liberata est: Iudæi vastatâ vrbe captiui abducuntur Babylonem, probris & conuitijs ab hoste petuntur, omnium iniurijs patent, redeunt in Patriam alacres & urbem instaurant. Eadem fors eos, quos incendiij calamitas attigit, ipsos quoque expectat. Piorum enim fortuna mutari potest, Deus mutari ac seipsum negare, hoc est, à bonitate, clementia, misericordia, veritate recedere non potest. Idem afflictis Deus, qui fortunatis & florentibus: Imò tantò miseris propior, tantò pronior, benignior & promptior, quantò propiores se illi per vota & suspiria in fide facta, reddiderunt: hæc enim sunt, quæ nos Deo, Deum nobis indissolubili nexu copulant. Adde, quòd suos quidem Deus corripit, at non in interitum, sed ad salutem, in primisq, vt peccatorum illuuiæ sublata, cum Mundo non damnentur. Rectè scriptura, *Domini flagella, inquit, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus* (Iudith. 8.)

Quo loco illud non prætereundum, quòd siue poenis nos Deus coerceat, seu cruci, quæ perpetua fidei sequela est, tradat, ingentium bonorum causa in nobis existit. Quis enim nescit, multos

multos esse, qui his ipsis occasionibus ad poenitentiam trahuntur? Deo per Moſen id teſtante, *cum in anguſtias (inquit) redactus fueris, & irruerint in te hec omnia nouiſſimis diebus, conuertèris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem eius. Ierem. 31. Poſtquam conuertisti me, egi poenitentiam, percusi femur meum.* Aliud nihil incendia, fames, peſtis quàm ignis ſunt, quo peccatorum ſcoria exurit: Tuba & claſſicum ſunt, quo ad pietatis & obedientiæ ſtudium excitamur, ne tales in vita ſemper ſimus, quales primo ortu fuimus, deformes ſcilicet, corrupti & improbi: Fidem incendia acunt, vt ad quosuis tentationum ictus ſimus paratiores, ſicut contrà ocioſâ ac diuturnâ felicitate nihil fidei pernicioſius. Quoties enim nos Satanas aggreditur, Deum nobis inſenſum inſeſtùmque exhibens? Quoties mundus premit, falſè pietatem, ſpem, patientiam noſtram ridens? Quoties caro oggannit, Dei curam atque auxilium in dubium vocans? Deus ipſe vultum quandoque à nobis auertit, vt cum Dauide exclamemus, *Repleta eſt malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit, vt quid Domine abſcondis faciem tuam à me? (Pſal. 88.)* Fide itaque fide opus eſt, eâque non puſillâ, ſed firmâ, ſed maſcula, ſed robuſtâ, malisque ac miſerijs induratâ ac probe exercitatâ, quæ pro odio gratiam, pro mundi irriſione vt & carnis hæſitationibus ex diffidentia ortis, immotam Dei miſericordis veritatem ac promiſſionum ipſius certitudinem, pro Deo irato eundem nobis in filio placabilem exhibeat, adeoque in quauis luſtra & certamine, malis quæ vrgent omnibus ſuperior euadat. Ne dicam iam, quod eiſmodi ſiue poenæ ſiue afflictiones precum ſtudium excitant, ad verbi cognitionem cupidius ſuſcipiendam animis, altiùsque inſigendam impellunt, ad vitæ nouitatem ſectandam perducunt, ſaſtum deprimunt, humilitatem ſuſcitant, bona ſpiritualia, quæ Euangelium offert, iucundiora reddunt, conſtantiam acunt, deſiderium vitæ beatæ confir-

mant, spem excitant, cient confessionem, veterem hominem, qui
 iuxta concupiscentias erroris corrumpitur, subigunt. Eas igitur
 aspernemur? Minimè: Quin immitti nobis hæc ἀτυχήματα vel
 fidei potiùs suscitabula petamus, idem facientes, quod ægroti
 solent, qui vel amarissimum poculum hauriunt, modò humor
 noxius protrudatur: aut si cancroso vlcere membrum absumi
 cernant, vstiones ac ferrum sustinent, tormenta quæ chirurgi
 sectionibus inferuntur, beneficij loco habent, salutisq; signa
 æstimant, præmijs insuper hominis compensant industriam ac
 fidelitatem. Tales qui sunt, non tam ferre crucem quàm tollere
 dicuntur Matth. 16. Istud enim hominis cuiusuis est, etiam illi
 lius, qui crucem odit, & per impatientiam Deo obmurmurat:
 Hoc verò illius tantùm, qui promptè & auidè non accipit solù,
 sed rapit & complectitur crucem à Deo impositam. Plures
 ac vberiores, qui ex afflictionibus fructus emergunt, cùm alibi
 lector videat, tum in aureo illo libello, quem de piorum calamita-
 tatibus Erasmus Sarcerius Annæbergius, magni nominis Theos-
 logus, anno 49 in publicum edidit, cùm paulò antè homilias illas
 ex X. cap. Matthæi depromptas, in summo vrbis templo
 exul habuisset.

Dei voluntatem non nisi ex verbo patefacto cognoscimus:
 Quocirca postquam consolationes, quas perfectissima es-
 sus natura suppeditat, degustauimus: proximum est, vt ad eas
 porrò accedamus, quæ ex verbo eruuntur. Hoc igitur
 Christum ante omnia exhibet, qui non patientissimè solùm ma-
 la plurima & grauissima tulit, sed ad fortiter sustinendū aduersa
 ducem se præbuit omni exceptione maiorem. Aestum pertulit,
 vt flagrantis incendiorum, morborum, febrium, miseriarum
 ardores restinguat: mari iactatus est, vt pericula terrâ mariq; as-
 deunda tolerabilia reddat: famem, sitim, virium defectum,
 mortem ipsam suo gratiora fecit exemplo. Christo igitur tantò
 simili

similiores censendi sumus, quanto plus miseriarum sustinemus. Vita ipsi nos quidem conformari oportet, obediendi videlicet studio, humilitate, patientia, precum assiduitate, proximi dilectione, beneficentia, rerum terrenarum contemptu, coelestium bonorum desiderio. Verum quia hominis mens ad hanc similitudinem, in arduo positam (praesertim si perfectio spectetur) minus alte assurgit, cruce interim conformes ipsius imagini reddimur (Rom. 8) societatem passionis cognoscentes & morti eius configurati (Philip. 3.) supplentes quod deerat afflictionum Christi (Coloss. 1.) Idem verbum nos instruit, crucem subeundam omnibus, qui Christo nomina sua dederunt, adeo ut qui eam non tollit, Christo indignus putandus sit. Docet, eam crucis vim & naturam esse, ut non modo grauitatis ac diuturnitatis pondere vrgeat, sed plerumque etiam crucem aliam ex alia neccat. Eudoxia Augusta Petri catenam Hierosolymis secum tulisse fertur ac monstrasse pontifici. Hic aliam exhibuit, qua idem Apostolus sub Nerone vincitus fuerit. Factumque aiunt, ut catenae inter se connecterentur, ut vna fieret, quae miraculis claruerit. De commentis non laboro. Hoc liquet omnibus, ut in catena perpetuus quidam nexus est, ut annulus annulum trahat: Sic crucis vinculum credentes diu & duriter constrictos tenet, ita ut a fine afflictionis plerumque alterius initium pendeat. Hinc veteres dixerunt, τὸ κακὸν ἐκ κακῶ δέχεται αἰεὶ. Et rursus: *Nullum malum absque incurfu alterius.* Docet praeterea, tolerabilem & iucundam reddi crucem, si animis expendamus, ubi simus? *Non in paradiso, sed in exilio: nondum in tumulto, sed in stadio, ubi currendum, sudandum, laborandum, sustinendum, abstinendum, sperandum.* Qui simus? *Christi discipuli, eiusdemque in vita sectatores, ac proinde passionum ipsius socij (2. Corinth. 1.)* Quo in statu simus? *Armorum & militiae.* Quo sub vexillo? *Crucis.* Quo Domino? *Eo, qui crucem ipse tulit, & crucis particulam nobis imposuit, de nostro pauper factus, de suo diues, ut ex*
ipsius

ipsius plenitudine spiritualibus bonis omnes abundemus. Docet, fidem afflictionibus velut aurum igne splendescere, aduersitas tūmq; procellis tanquam vnionem suam acquirere nitorem: exempla simul proponit eorum, qui cū se, vitam, fortunas, consilia, actiones Deo omnes consecrassent, magna tamen ac infinita discrimina adierunt: Docet denique, ærumnas sine bono terminari, eaq; quæ in vita nos vrgent, licet aspera videantur, nebulæ in morem tandem superari ac vanescere,

Iam & ab incendio consolationes nec paucas nec minimi ponderis deducemus. Atque hīc primum & inter cætera non minimum est, quod ipsa hæc vrbis deflagratio nec noua nec inter alias plurimas maxima censi debet. Exempla in superioribus multa prolata sunt, nunc ista ἐπιτροχάδην meminerimus. Erfurdia vrbis quarta ferè pars cremata est, annum circiter 1393. Aliquot oppida Misniae, incendiarijs clam immisis, circa idem tempus in cineres rediguntur. Intra annos duodecim, facto initio ab anno 1470, partim improbitate, partim hominum negligentia decem oppida in hoc territorio & locis finitimis conflagrarunt. Dresda vltra dimidium flammis subsedit, quibus summum vrbis Templum cum adiuncta turri foedè prostratum est, anno 1491. Ratisbona ab Othone I. Imp. obsessa, deditioe post acres conflictus facta, altera nocte post solutam obsidionem, incerto authore, anno 953 tota cōflagrauit miserabili prorsus spectaculo, *Tristis* (inquit Originum Saxoniarum author) *Vrbis magnificæ aspectus, cuius ciues ferro extincti erant & fame, aeger direptus ab hostibus, edificia denique subsedissent flammis.* Eilenburgum sub Diterico comite totum exurit anno Christi 1018. Iterum plus quàm dimidia sui parte anno ab hinc 64. Veronæ in Sacello quodam veteri legitur: *Anno Domini 1172 combusta est ciuitas Verona: propter peccata veniunt aduersa. Quæ exempla minimè adducerem, nisi res doceret, lenius plerumque ferri*

ferri ærumnas, quæ pluribus & quidem bonis acciderunt.

Est quidem incendium, si rem recto mentis iudicio æstimare volumus, inter mala nec minimum, nec contemnendum, sed *longè grauisimum onus*, & *quædam quasi coarctatio* (Psal. 66.) *Plumbi talentum* (Zach. 5.) *locus conclusus & tenebrosus, compedi- bus iniectis prægrauans* (Thren. 3.) adeoq; παιδεία ὄχρα, ἀλλὰ λύπη (Ebr. 12.) Et tamen calamitates dari possunt magis multò graues & formidabiles. Motu terræ, vt suprà indicauī, oppida sæpe corruerunt, clade in homines, iumenta, fortunas communis ter sæuiente: Lacedæmone olim plurimæ ædes ruinam trahentes supra viginti millia hominum exanimârunt. Ferrariam terræ motus anno ab hinc 34 ita quassauit, vt mœnia, arces, palatia, templa, turres omnesque fere ædes, cum maximo ciuium damno euersæ ac prostratæ sint. Sæpe ingentes terrarum tractus cū oppidis, castellis, villis, pelago intumescente, absorpti sunt: Hostium irruptiones amplissimis sæpè vrbibus vastitatem intulerunt, nihil præsidij ac opis fugâ conferente, qua in incendijs plurimi seruantur. Sed nec tanta incendiij atrocitas fuit, (licet ingens eius esset sæuitia) quin certa quædam & euidentia diuinæ protectionis indicia vel inter flammæ enituerint. Non nocte intempesta exortum est, non iumenta aut homines violauit, sed in structuras desæuijt, ita tamen vt supellex in tuto collocari à multis haud ægrè potuerit. Sed nec templum magnificum nec mœnia ceciderunt: Quod nisi diuinæ bonitati acceptum feramus, nimis ingrati videbimur. Apud Persas si ob delictum verberibus Satrapæ mulctandi essent, vestimenta ipsis detracta loris cædebantur. Idem Dei ferè mos est, parcit corporibus & vitam misericorditer seruat, tecta interim & fortunas las ob peccatum aufert, ædificia prosternit, agros verò & segetes, quibus corpora nutriuntur seruat, quæq; ipsius bonitas est, messem aut vindemiam sæpè vberiore largitur, aut facultati-

O

bus

bus benedicit copiosius, ut quod altero diminutum fuerat, altero abunde videatur redditum.

Oculos quæso ñ quos incendium attrigit, ab externa eius contemplatione, quæ nil, nisi horrorem, cladem, damna, ruinas, exilia, exitia exhibet, paulisper abstrahant, & *πανολεθρίαν* illam iuxta verbi diuini præscriptum, animi oculis intueantur, quos homo interior pandit, qui veteri abolito, per incorruptibile verbi semen Spiritus sancti virtute generatus est: Spectaculum se dabit minus formidabile aut eiusmodi certè, quod *manus remissas & soluta genua facile queat erigere* (Ebr. 12.) Videbunt igitur incendium nil nisi humanam quandam afflictionem siue (ut Paulino verbo utar) tentationem (1. Cor. 10.) esse, superatu facilem, si cum grauioribus alijs, imprimisq; *Spiritualibus Satane astutijs* in comparationem veniat, quibus sæpenumero *pij ad sanguinem vsq; resistunt* (Ebr. 12.) videbunt *paternam castigationem* (Rom. 12.) & *plagas filiorum esse* (2. Sam. 7.) *neq; enim iuxta plagam percutientis cadimur, nec sicut interfecti occidimur, sed cum modo iudicamur*, quemadmodum Esa. 27. expressum legitur. Sentient particulam quandam exiguam, vel tenuem potius guttam esse poculi illius, quod electis in his terris Deus *αυτοκεράτωσ* miscet (Psal. 75.) videbunt *virgam esse, qua filij emendantur, non magnæ occisionis gladium* (Ezech. 21.) deprehendent casibus ñs annumerandum, quibus, *ne prorsus collidamur, manum Deus supponit* (Psal. 37.) Indicia quædam esse cognoscent, è quibus appareat, quid quisque super fundamentum extruxerit, quam verè & ardenter Deum diligat, quam patienter præsens incommodum ferat. Animaduertent tribulationes esse, quarum per salebras & vepreta, tanquam auia & aspera locorum, ad vitam beatam tendimus (Matth. 7. Rom. 8. Apocal. 7.) Explorationem esse affirmabunt, qua *rubigo argenti detrahitur, ut vas purius exeat* (Prouer 25.) Ad *μετάβασι* pertinere sentient, de qua Iohan. 5. Seruator, *transiuit* (inquit) *à morte in*

re in vitam. Quid est enim illud transire? nisi per vitæ incommoda, casus, afflictiones, animorum angustias, querelas, fatanæ tentationes, Mundi ludibria, tyrannorum fœuitiam, pressuras, pericula morte diriora, haud aliter atque è concluso carcere ad liberiores auras perrumpere, aut enauigatis pelagi commoti fluctibus portum subire, è morte denique in vitam, vt infans ex materna aluo penetrare? Videbunt denique, huiusmodi incendijs de tristi & miserabili ruina generis humani se commone fieri, vt ex his infelicissimis fructibus, magnitudine peccati profundius agnita, ad liberationem eò ardentius adspirent, non eam solum, quæ peccatum omnimodè extinguit, sed & carnis mortalitatem in vitam cœlestem ac perennem absorbet, in qua nec peccatis, neque vllis anxietatibus locus futurus est.

Ad quartum genus consolationis venio, cuius summa in hoc vertitur, quòd plurima & præcipua quidem bona diuinum numen ciuibus reliquit, eaq; non corporalia solum, sed spiritalia & æterna: Hæc porrò iam videamus.

Igitur ex corporalibus quàm multa quæso seruata sunt? Vita, valetudo. Tu in lucro id pone, & causam tibi oblatam existima, Cur Dei in te bonitatem corde, ore, opere prædices. In hostium potestatem vrbium regina Hierosolyma veniebat. Quod nam censes, in communi illa ruina, pietatis præmium Abdemelechum Aethiopem, ipsùmq; Ieremiam cū Barucho amanuensi tulisse? Illud videlicet, quòd in perturbatissimo rerum statu *animas* (vt scriptura loquitur) *in salutem eripere* ipsis licebat (Iere. 39. 45.) Et salutis nostræ assertor Christus, Romano milite ingruente, *fuga salutem queri vult*, (Matth. 24.) eo ipso nos admonens, in publicis cladibus beneficii loco habendum, si vitæ retinendæ potestas detur, cæterorum, quæ fortunæ bona appellantur, quantumcūq; dispendium æquis animis ferendum. At non vita solum & valetudo, sed & vxor seruata & li-

beri, quibus quæ tandem *κειμήλια* quantumlibet pretiosa æqua-
ri possunt? Filiolum tibi proponere, eum præsertim, qui spem
probitatis & indolis eximie affert. Optionem dari existimes,
vtrum hunc velis amittere ac hosti tradere discerendum, an
concedere vt incendio domus pereat? Cedò, annon hoc malles?
filium seruatum velles, vel si cum tectis ac fortunis vita ipsa tibi
relinquenda sit? Et animum in tranquillum reuocare non po-
tes, si teipso, si vxore, si liberis seruatis, ædiculæ iactura facta sit.
At plura sunt, quæ reliqua tibi esse voluit, honores, dignitates,
officium. Quæ profectò eiusmodi omnia, vt si salua hæc sint, fas-
cile eorum, quæ amissa putas, iactura sarciri queat. Sed &
fortunulæ quædam seruatae sunt, Agri, prata, vestes, iumenta,
lectuli, supellex, & qui his omnibus præstant, amici. Et adhuc
animus se dolore cruciat? Annon enim istorum omnium ex-
pers, imò nudus in mundum intraisti? & quis non sine his per
mortem exit? Quàm multi verò, qui absque his vitam non in-
commodè ducunt? Celebre istud Chrysofomi: ὑποδημάτων ἄνευ
καὶ ἱματίων δύνατον ζῆν: γεωργικῆς δὲ χωρὶς ἀμήχανον. Quin igitur
dolorem reprimis? vt corpus vmbra sequitur, sic vitam tenuia
illa velut sarcinulæ ac impedimenta quædam comitantur, non
quòd sine his vita constare nesciat, sed quòd ad vitam commo-
dius & suauius paulò agendam, vtcunq; requirantur.

Inter bona spiritualia præcipuum, præstantissimum ac
perfectissimum Deus est, qui se nobis in solidum relinquit, gra-
tiam (modò piè ea vtamur) incolumem seruat, præsentiam vel
medijs ærumnis non adimit, liberationem omnibus pollicetur.
Vix audiuerat credentium ille pater, Deum familiæ & posteris
gratiâ sua affuturum. Quid ille? Nimio hoc velut pondere gra-
uatus pronus cadit in terram, se suâq; omnia, vitam insuper &
salutem Deo consecrans. Deum propitium fore cernens Pro-
pheta, cœlum & terram neglectui habendam putat, nihil exter-
ritus,

ritus, si vel naturæ compage soluta, in antiquum chaos ruant omnia. Nos verò Dei curâ ac præsidio tecti, gratiâ communiti, non ædiculam contemnemus? *Beatus populus* (Inquit Psal.) 42) *cui Deus adiutor eius*, Ego beatum censeo, cui pater est. Hunc se nobis futurum in verbo ostendit, exemplis piorum probat, factis quotidie declarat. Omnia nobis Deus est, si volumus, *in vita gaudium, in cruce solatium, in morbis auxilium, in periculis asylum, in morte præsidium, in futura vita premium*. Non eum vel ignis aufert, vel fluctus eripit: Nihil perdidisse te credas, si hunc thesaurum possides. Te enim sibi, se tibi seruat, terram vsibus tuis parat, cœlum æternis hospitijis destinat. Mundum is quidem complexu atque imperio suo tenet, At nihil habere se putat, te nisi habeat, nihil perdit, nisi tu prius per incredulitatem tibi pereas, pro quo ne perires filium tradidit. Hannam moerentem maritus alloquens, *Nonne, inquit, ego tibi plus sum, quam decem filij?* Tu vnum hunc, tantæq; bonitatis & miserationis Deum, plus tibi esse non credes, quam decem Mundi esse possint? Sed & verbum reliquit, cuius ea vis est, vt vel maximis ærumnis, si quando animi ijs fauciantur, medelam inueniat. Sat diues censendus, qui verbum habet. Hoc enim *in vita dux est, in morte lux est, in fame cibus, in siti refectio, in aduersis dulcedo*, Sacramenta præsertim si concurrant, hoc est, verbi & promissionum diuinarum signacula. His dignè vtentes, leones efficiamur, ad quosuis tentationum impetus parati, animosi & alacres, vel si mors oppetenda, nedum tectum, ager, pecunia, amicus aut dignitas amittenda sit. Quin Stilponis exemplo ex incendio omnia efferimus, si cœlitus delapsum ancile ac (liceat sic loqui) palladium illud, verbum scilicet è patris sinu per filium prolatum (qui Peleh, & admirabilis & sapientia appellatur) velut preciosissimum thesaurum nec morte nec sorte amittendū, nobiscum efferamus. His igitur saluis, salua & in vado omnis

res est, vt maximè montes moueantur, colles tremiscant, ipsiq;
adeò malorum tempestatibus deiecti penitus ac conuulsi videamur (Esa. 54) Fides modò nō desit, quæ Deum bona nobis promittentem quærit, quæsitum inuenit, inuentumprehendit, aprehensum Iacobi exemplo arctissimè tenet. *Vnusquisque enim (Chrysostomo teste) secundum Dominica promissa tantum accipit de Dei ope, quantum se credit accipere, nec est quod omnipotens prestare non possit, nisi accipientis fides caduca defecerit.* Iam & virtutes, si quæ erant, & fama honesta relicta sunt, quæ rebus aduersis non minus ac lætis nitent. Scitè enim idem ille author, *Licet quis Margaritam (inquit) in luto conculcet, nihilominus illius demonstrat pulchritudinem: Sic virtus quocunq; eam proieceris, suum declarat decus, etiam in seruitute, etiam in carcere, etiam in afflictione, etiam in prosperitate.*

Reliquit deniq; æterna, quæ vel sola tam immensa tamq; infinita sunt, vt illorum causa vel vitæ ærumnoso carcere liberari se piij quotidianis precibus exoptent. Nam hæc demum vita appellanda est, quam nec dolor vrit, nec morbus infestat, nec peccatum vrget, nec mors terret, sed vbi amica, iucunda, grata, optabilia omnia. Seculi huius labe & maculæ sunt incendia, fames, carcer, bellum, exilia, morbus, ruina, cædes, mors: cum seculo finiuntur. Illic in æternitate felicitas, in felicitate æternitas est. Huc contendentes sancti illi Dei homines, ferrum, rogos, exilia, cruciatum pertulerunt, certò exploratum habentes, humanis diuina, terrenis cœlestia, temporalibus æterna in infinitum præstare.

Verum obtendi hîc quædam video. Multa, inquis, amissa sunt. Videamus quænam sint illa tam multa. Aedes, inquis, tam publicæ quàm priuatæ, numero plurimæ, vsu commodæ, elegantes aspectu. Sic est: Eadem enim ferè structurarum cōditio, quæ hominum. Nascuntur hi & lentè & singillatim. At vna sapè acies,

acies, vna febris pestilens, quàm immanes cadauerũ aceruos, vel
 temporis puncto struit? Quod in homine nemo miratur, qui
 Deo ac vitæ immortalis genitus est, id tantam in vrbibus ac ædis
 ficijs admirationem parit: quæ & rariùs, nec tanto cumulo & nu-
 mero dissoluuntur. Scitum profecto illud Græci authoris: ἀποθνή-
 σκασσι πόλεις ὡς περ καὶ ἄνθρωποι, *Emoriuntur vrbes non secus atque*
homines. Meæ ipsius ædes, (inquis) flammis subsederunt: At
 instaurabuntur, non te solum consilium, vim, vires, auxilium cō-
 ferente, sed alijs pluribus, ac principe quidem inprimis, cuius mu-
 nificentia nemini non patet, multò maximè autem Deo ipso, qui
 curam tui agit, ac proinde benignè ac paternè prouehet domus
 collapsæ instauracionem. Rectè enim Philo, ἐν ἀπόροις πόρων εὐπο-
 ρεῖν ἴδιον δεῖ. *Supellex inquis multa perijt. Itâne verò supellex? At*
quàm tu multam dicis, ego tenuem & perexiguam usu fuisse
pronuncio. Nescio enim qua animorum prauitate fiat, quòd
non, quàm vtilia pleraq; sint quærat, sed quàm multa domi ad
splendorem & pompam recondita sint, vix annorum decade in
usum vocanda. Inutilia sunt, superflua sunt, & nisi me sensus
fallunt, eiusmodi, quibus parandis argentum perditur, seruans
dis, reponendis, commutandis, tergendis, inspiciendis tempus
amittitur. Vt non abs re sapientissimus ille Græcorum μορμολιέ
κεια appellarit, nos obstacula nuncupabimus, quæ ob id saepe à
Deo remouètur, vt rebus melioribus cura animorum seruiat, vt
cor soli Deo pateat, solus ille in corde regnet, solus sit, in quo
spes, res, virtus, fiducia ad hærescat. Diogenes ollulam cùm pe-
ra ac lacerna circūferens abundare se dixit, nec ad suauiter viuē-
dum multa requirere. Stultæ verò & cynico dignæ sordes. At tu
parū cōmodè viuere putas, nisi triclinia, cubicula, conclauia, oēs
ædium anguli & recessus vestimētis, vasis æneis, ligneis aut è ferro
ro & plumbo albo factis, testaceis, vitreis, operosè distenta sint,
quæ oneri magis q̄ vsui habitantibus esse cōsueuerunt. Tibi Nas-
Zian, illud præ oculis sit: θυμὸς ἐλέφον ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθει πάντων.
Vestum,

Vestium, inquis, ac monilium facta iactura est? At eorum ferè,
quæ ad splendorem faciebant. Noli mirari ea tibi perijisse, ad
quæ paranda pridem tibi ac liberis, forsan & creditoribus, haud
sine aliqua pietatis ac honestatis iactura, magistratus certè bo-
norumq; offensione, argentum vel sine flamma perijt. Rectè
Plutarchus, *pecunia (inquit) plerumq; mutuo sumitur non ut panis*
& alia res ad vita sustentationem necessaria emanent, sed alium
domus magnificè extructa debitorem fecit, alium emtiones non ne-
cessaria, alium vestes preciosæ, alium ampla familia. Pecunias
flammis consumptas dicis: Quasi verò parari illæ non queant,
modò prudentia non desit, aut labor & opificium tibi non pe-
rierit, aut functio quam sustines studio vigili exerceatur. Artem
enim quæuis terra alit, industria egere hominem non sinit.

Verùm vt dem tibi, magnum istorum omnium dispendi-
um factum esse, Deus tamen tibi spectandus, qui aut plura, aut
his meliora aut magis etiam conducibilia suis reddet temporis
bus: Imò pro sua in te bonitate cumulatè iam reddidit, pro te cõ-
Ecclesiam (cuius membrum te esse voluit) pro supellectili var-
ria rationis, linguæ, animi, corporis dona, atque officia: pro au-
ro signato Spiritus sancti charismata, pro vestibus partam tibi
per filium amabilem iustitiæ togam concessit. Pauperiem
obtendis? Expetenda hæc potius quàm fugienda, si cum pieta-
te iuncta sit. Et quid est, quod pauperiem accusas? Cum te ta-
lem mundo miserit, è mundo olim eductura sit. Sed nec tanta
erit paupertas hæc, vt victum quotidianum non suppediet.
Hunc si habes, non est, quod anxie multum desideres. Non te
quidem (vt Heliam) corui pascent, non (vt Israëlitis) carnes &
panes aër feret, non (vt Polycrati) aurum piscis fundet: Non se-
cerui & hinnuli, quod pijs quibusdam obuénisse scribitur, cum
ob persecutionis metum, locis auis se abdidissent, capiendos
præbebunt: *Quid tàm? Timentes Dominum non minuentur omni*
bono.

bono, Dei enim dextra, non hominis sed *Excelsi dextra est*, qua mutare omnia potest (Psal. 27.) *Domini dextra est*, virtutem faciens (Psal. 118.) *Ad saluandum dextra est*, non imbellis, non contracta, non clausa, non abbreviata (Esa. 50.) sed *suscipiens nos* (Psal. 118. 63.) *seruans & sustinens nos*, saluans nos (Psal. 44.) In Deum igitur, in Deum inquam, cura reiecta sit. Vitæ author est, qui te alet: Omnium dux est, qui ornabit: Pater est, qui satiabit: Gloria Dominus est, qui malorum gurgite subtracto decus ac splendorem suis temporibus largietur.

Benè igitur, benè inquam sperent ciues, in Dei misericordis ope omnem animorum fiduciam collocantes. Hic enim est, qui vt Esa. 40. dicitur, *lasso virtutem dat, ei qui sine fortitudine erat: robur multiplicat: Expectantes Dominum mutabunt virtutem, alâ ascendent sicut aquile*, (quasi dicat Propheta, Expectantes in fide & patientia, post afflictionem prosperabuntur, cum fide tum animi & fortunæ bonis grandescunt, ita, vt qui ærumnis prostrati vix reperere poterant, vocationis suæ cursum paulò post alacres & magna felicitate absoluant.

Id modò meminerint ciues aliq̄, quibus ab incendijs damnnum illatum est, faciem Dei precibus exquirendam minimèq̄ ita in angustum cogendum ipsius auxilium, vt (quod desperandi solent) in statum pristinum suis temporibus res afflictas ac perditas reduci non posse affirmant. Malè profectò Christianam religionem didicerunt, istud qui sentiunt. Res enim docet, ad eò Deum in suos munificum esse, vt vel *de puluere erigere norit pauperes & vocare ea, quæ non sunt, vt aliquid sint* (Roma. 4.) Quod cum rebus Iudæorum fractis, Propheta cerneret, agrum emit, liberationem è captiuitate innuens Ierem. 32. Eodem modo & afflictæ patriæ meæ ciues post non maximum temporis interuallum experientur, Deum propitium Gratia atque auxiliij lumine, velut sole illato, omnem squalorem, caliginem, luctum,

P

in quo

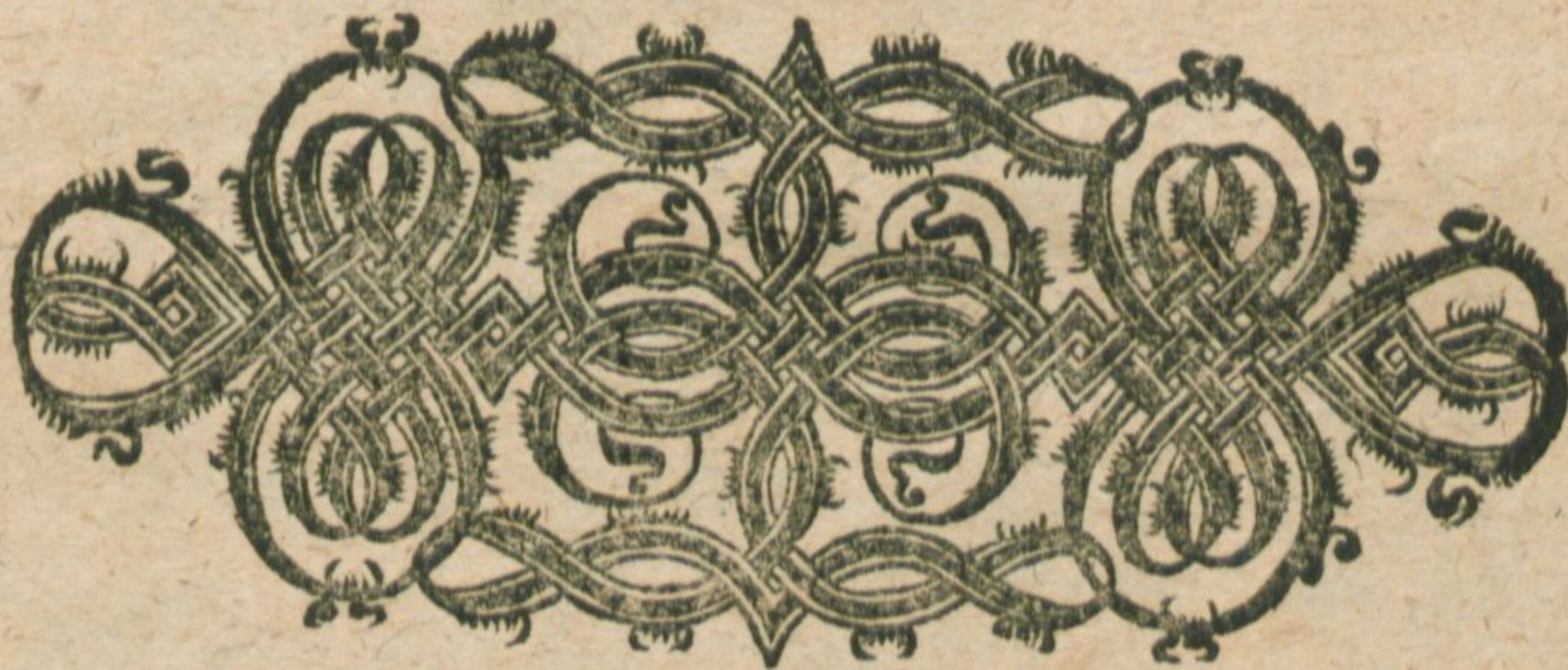
in quo nunc versatur, depulſe. Dissidia cane peius & an-
gue fugiant, vnanimi consilio, sententia & voluntate ea agere
tes, quæ ad instaurandum urbem quoquomodo facere vider
buntur. Rectè enim Thucydides *opinionibus, inquit, & volun-
tatibus dissidentibus sunt diuersa opera.* Tollantur suspiciones,
deponantur offensæ & similtates, quæ solent cum in ciuitatis
bus obstare concordia, tum in omni vita obesse tranquillitati.
Cessent (per Christum oro) æmulationes, quæ nonnunquam
vel insignium maximèq; præstantium virorum animos occupa-
pant, M. Tullio attestante, qui, *Est, (inquit) in hoc genere mole-
stum, quod in maximis animis splendidissimisq; ingenijs, plerumq;
existunt honoris, imperij, potentia, glorie cupiditates.* Vitent
æsoγία in pauperes, atque sic demum erectum iri oppidum pu-
tent, si afflictis & miseri, quibus per inopiam nihil virium ad ædi-
ficandum suppetit, prius erigantur. Omnes denique qui
Deum ad iram commouimus, obstinationis peccatum, quo vix
aliud execrabilius est, fugiamus, ne post pœnas deteriores si-
mus eorum exemplo, de quibus tristis & querula Dei ipsius vox
pud Prophetam extat: *Non sunt contriti vsque ad hunc diem
(Ierem. 44.) & rursus: Percussisti eos, & non doluerunt, attri-
uisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. (Ierem. 5.) Et Amos
4. Facti estis sicut torris ereptus ab incendio & non conuersi estis
ad me, dicit Dominus.* Cogitemus (quod res est) gratiam ho-
mini maiorem contingere in hac vita non posse, quàm conuersi-
onis gratiam & pœnitentiam. Hanc nobis Deus in
vinitate trinus benignè concedat, seruet, au-
geat, laudandus in secula,
Amen.

M. Paulus Ienſius Annabergensis, Illu-
striss. aule Electoral. Dresdensis
Ecclesiastes.

Errata.

Pag. 4 (b) lin. 16 lege, exanimari. pag. 3 (b) lin. 21 pe-
percit. pag. 34 (b) lin. 29 Augusta Trevirorum. pag. 41
(a) lin. 19 pronunciem. pag. 49. (b) lin. 21 αὐτοῦ καὶ τῶν.

Psal. 97.

Lux orta est iusto, & rectis corde læticia.

& an
agens
videt
volun-
iones,
nitatis
llitanti-
quam
occur
mole-
cumq;
itent
n pur
lædi
e qui
o vix
es sic
vox
diem
ttri-
mo
estis
ho
uere

Ya 306 OK

n.c.

ULB Halle

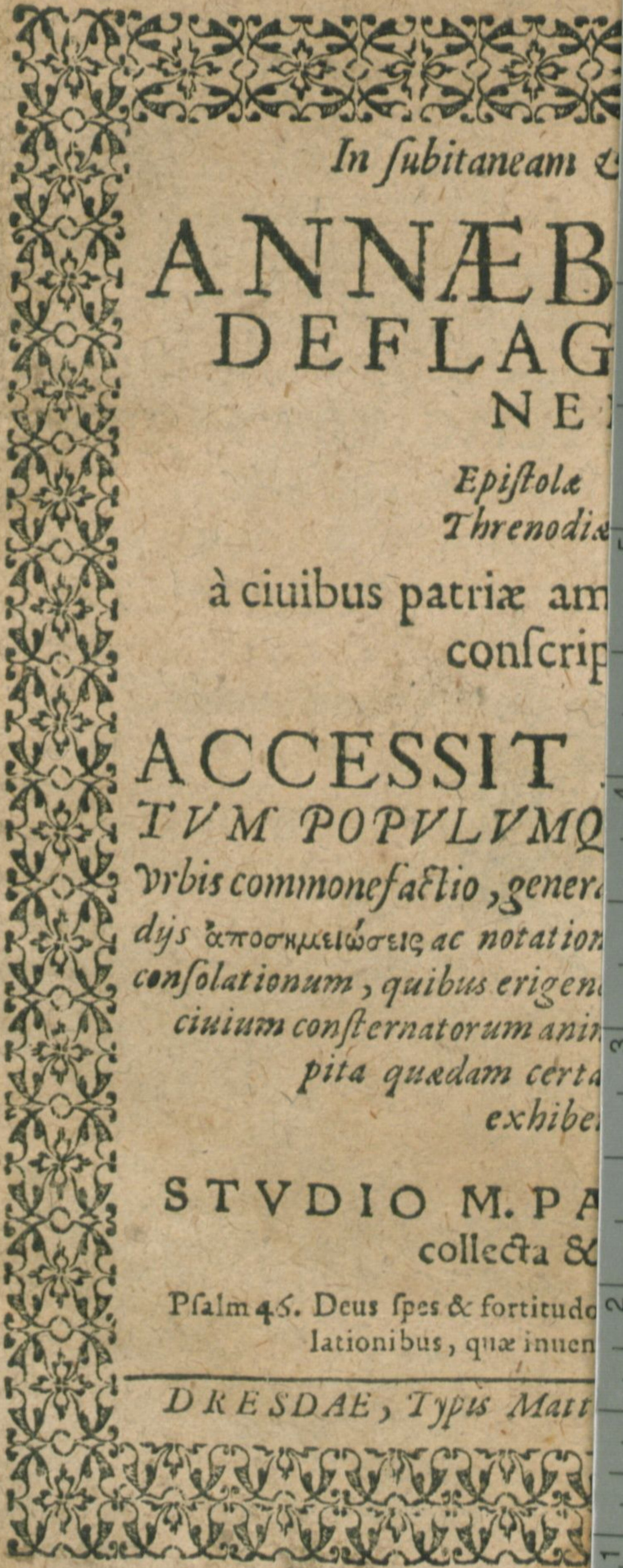
3

002 626 357

f. 103, 48.

In subitaneam &

ANNÆB DEFLAG NE

*Epistola
Threnodia*

à ciuibus patriæ am
conscrip

ACCESSIT
TVM POPVLVMQ
vrbis commonefactio, gener
dys ἀποσημειώσεις ac notation
consolationum, quibus erigen
ciuium consternatorum anin
pita quedam certa
exhibe

STVDIO M. PA
collecta &

Psalms 46. Deus spes & fortitudo
lationibus, quæ inuen

DRESDAE, Typis Mat

Reiner V. D.

ubijs ins

KODAK Color Control Patches

Kodak

LICENSED PRODUCT

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Inches

Centimetres

